

บทที่ 3

ตัวละครในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ

ตัวละคร เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในงาน เขียนประ เภทนวนิยายและ เรื่องสั้น ตัวละคร เปรียบ เสมือนภาพจำลองชีวิตของบุคคลที่ผู้ เขียนกำหนดให้มีชีวิตมีตัวตน มีพฤติกรรมที่ทำให้ ผู้อ่านเกิดความรู้สึกต่าง ๆ อาทิ สงสาร เกลียด เห็นใจ ตัวละครนั้น ¹ บทบาทของตัวละคร เป็นสิ่งที่ผู้เขียนสมมุติขึ้น โลกของตัวละครจึงเป็นโลกที่กว้างขวาง มีขอบเขตเท่ากับจินตนาการและ ความปรารถนาของมนุษย์เลยทีเดีย ²

การเสนอตัวละครในนวนิยายและ เรื่องสั้น อาจจำแนกกลวิธีการ เสนอ (Presentation) เป็น 3 แบบ แบบแรกเสนอตัวละครจากบทบรรยายของผู้เขียนที่จะอธิบายหรือให้รายละเอียด เกี่ยวกับภูมิหลัง อุปนิสัย อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครนั้น ๆ แบบที่สองเสนอตัวละครจากคำพูด ของตัวละครตัวหนึ่ง ๆ หรือบทสนทนาระหว่างตัวละคร ซึ่งจะแสดงความคิดและสะท้อนอุปนิสัยของ ตัวละครหรือตีความจากคำพูดหรือบทสนทนานั้น แบบที่สามเสนอตัวละครจากพฤติกรรมของตัวละครที่ แสดงในเรื่อง ซึ่งสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์เป็นปัจจัยที่ทำให้กระตุ้น เร้าหรือผลักดันให้เกิดพฤติกรรม ส่วนพฤติกรรมนั้นจะแสดงออกมาในรูปแบบใด ขึ้นอยู่กับอุปนิสัยและความคิดของตัวละครนั้นส่วนหนึ่งด้วย *

¹ กุหลาบ มัลลิกะมาส, วรรณคดีวิจารณ์, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528), หน้า 112.

² วิภา กงกะนันทน์, วรรณคดีศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 63.

กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้เขียนไว้ในวรรณคดีวิจารณ์ว่า นวนิยายและเรื่องสั้น มีกลวิธี 2 วิธี ที่จะดำเนินเรื่อง และแสดงถึงลักษณะต่าง ๆ ของตัวละคร คือผู้แต่งบรรยายเองกับตัวละครใน นวนิยายหรือเรื่องสั้นกล่าวไว้ในบทสนทนา (หน้า 112) ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า พฤติกรรมของ ตัวละครที่แสดงในเรื่องสั้นหรือนวนิยาย เป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะทำให้ผู้อ่านได้รู้จักตัวละคร เช่นเดียวกับ เรา ได้เรียนรู้นิสัยของคนจากการกระทำของเขานั้นเอง การกระทำนั้น มิใช่เพียงแต่การพูดหรือคำพูดที่จะ สะท้อนความคิดหรืออุปนิสัย การตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่สะท้อนให้เห็นความคิดและอุปนิสัยของบุคคล ผู้นั้นเช่นกัน

ผู้เขียนมักใช้ทั้งกลวิธีการนำเสนอตัวละครทั้งสามวิธี ควบคู่กันไปในงานเขียนประเภท เรื่องสั้นหรือนวนิยายในแต่ละเรื่อง ดังนั้น อุปนิสัยและความคิดของตัวละครที่ผู้เขียนนำเสนอ ในแต่ละวิธีจะต้องสอดคล้องต้องกัน และช่วยเสริมหรือสนับสนุนซึ่งกันและกันอีกด้วย

องค์ประกอบด้านความยาวของเรื่อง เป็นกรอบอย่างหนึ่งที่กำหนดงานเขียนประเภทเรื่องสั้น จึงทำให้เรื่องสั้นมีโอกาสเสนอตัวละครได้น้อยตัว เพื่อให้เรื่องดำเนินไปด้วยดีและตรงตามจุดมุ่งหมาย³ วิธีการเสนอตัวละครก็เช่นกัน ผู้เขียนจะต้องแนะนำตัวละครต่อผู้อ่านอย่างไม่รื้อซ้ำ หลังจากนั้นเรื่องจะดำเนินไปสู่ปัญหา ซึ่งอาจเป็นความขัดแย้ง อุปสรรคหรือการตั้งรณต่อสู้ แล้วจึงคลี่คลายปมเหล่านั้นสู่จุดจบของเรื่อง ดังนั้น ในการวาดอุปนิสัยของตัวละครในเรื่องสั้นผู้เขียนจึงไม่สามารถเสนอตัวละครได้ทุกด้านทุกมุม ผู้เขียนจะต้องเลือกให้รายละเอียดของตัวละครเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเนื้อหาเท่าที่ฉากของเรื่องสั้นปรากฏในเรื่อง ดังนั้นผู้อ่านจะรู้จักตัวละครได้เฉพาะในส่วนที่ผู้เขียนให้รายละเอียด เช่น รู้เฉพาะพฤติกรรมในปัจจุบัน แต่ไม่รู้ภูมิหลังในอดีต หรือล่วงรู้ความคิดของตัวละคร แต่ไม่รู้รายละเอียดด้านรสนิยม เป็นต้น นับได้ว่าผู้เขียนต้องรวบรัดการให้รายละเอียดของตัวละครให้กระชับรัดกุม เพื่อให้เรื่องสั้นอยู่ในกรอบที่กำหนดโดยโครงเรื่อง แนวคิดและความยาว

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ตัวละครในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ 2 ประการคือ

- 3.1 ประเภทของตัวละคร
- 3.2 กลวิธีการเสนอตัวละคร

3.1 ประเภทของตัวละคร

ตัวละครในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 3.1.1 ตัวละครเอกฝ่ายหญิง
- 3.1.2 ตัวละครเอกฝ่ายชาย
- 3.1.3 ตัวละครเสริมหรือตัวประกอบ

³ สุदारัตน์ เสรีวัฒน์, วิวัฒนาการของเรื่องสั้นในเมืองไทย ตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. 2475, เอกสารนิเทศการศึกษา, ฉบับที่ 212 (กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมฝึกหัดครู, 2522), หน้า 9.

อนึ่ง ในการศึกษาตัวละคร เอกฝ่ายหญิงและตัวละคร เอกฝ่ายชาย ผู้วิจัยจะแยกศึกษา เป็น 2 ประเด็น คือ ลักษณะทางกายภาพและลักษณะนิสัยและคุณสมบัติด้านอื่น ส่วนการศึกษาตัวละคร ประเภทตัวละคร เสริมหรือตัวละครประกอบ ผู้วิจัยจะศึกษาบทบาทที่ปรากฏในเรื่องทั้งบทบาทที่มีต่อ โครงสร้างของเนื้อเรื่อง และบทบาทที่มีต่อตัวละคร เอก

3.1.1 ตัวละคร เอกฝ่ายหญิง

เรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญแก่ตัวละคร เอกฝ่ายหญิง บทบาทเด่นของเรื่องมักอยู่ที่ตัวละคร เอกฝ่ายหญิง ไม่ว่าเรื่องนั้นจะเจตนาเสนอให้ตัวละคร เอกฝ่ายหญิงโดดเด่นกว่าตัวละคร เอกฝ่ายชาย หรือเรื่องนั้นจะเป็นเรื่องที่เสนอให้ตัวละคร เอกฝ่ายหญิง และตัวละคร เอกฝ่ายชาย มีบทบาททางพฤติกรรมในเนื้อเรื่องสำคัญเสมอกันก็ตาม ผู้เขียนมักจะ โน้มเอียงไปในการเน้นความรู้สึกของตัวละคร เอกฝ่ายหญิงมากกว่าตัวละคร เอกฝ่ายชาย

การศึกษาวិเคราะห์ตัวละคร เอกฝ่ายหญิง ผู้วิจัยจะแยกศึกษาเป็น 2 ประเด็น คือ

3.1.1.1 ลักษณะทางกายภาพ

3.1.1.2 ลักษณะนิสัยและคุณสมบัติด้านอื่น ๆ

3.1.1.1 - ลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะทางกายภาพของตัวละคร เอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ ส่วนใหญ่ เป็นหญิงที่อยู่ในวัยสาว อาจจะเป็นโสคหรือแต่งงานแล้ว รูปร่างหน้าตาดี ผู้เขียนมักจะบรรยาย ลักษณะทางกายภาพของตัวละคร เอกฝ่ายหญิงด้วยถ้อยคำสั้น ๆ กระชับ ผู้อ่านสามารถจินตนาการ รูปร่างหน้าตาได้อย่างคร่าว ๆ เช่น การอธิบายลักษณะทางกายภาพของอัญชัญในเรื่อง หนูจำ

. . . หล่อนเป็นหญิงซึ่งมีสุขภาพสมบูรณ์แบบหนึ่ง แต่มีผิวบางงามและมีดวงหน้าสดใส อ่อนโยนอย่างแม่ชี ดูหล่อนกำลังเลื่อนลอยอยู่ในความสุขเสียเหลือเกิน⁴

⁴รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "หนูจำ," ใน เรื่องสั้น เกียรติยศของนักเขียนสตรี ผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2513), หน้า 87.

จากข้อความบรรยายลักษณะของอัญชัญอย่างสั้น ๆ แม้ผู้อ่านจะไม่ได้ภาพของอัญชัญชัดเจน แต่ภาพที่ผู้เขียนเน้นถึงความสดใส ความหมัดจด และความอ่อนโยนจากรูปลักษณ์ภายนอกของอัญชัญผู้อ่านก็สามารถจินตนาการได้

หรือในเรื่อง เดือนเย็น ผู้เขียนให้รายละเอียดของโสมศรีไว้ดังนี้

. . . โสมศรีอายุยี่สิบสามปีเต็ม ผมดำเป็นเงา ผิวสอาด หน้าอ้ม ตาอ่อนหวาน และรูปร่างสมส่วน เรียกตามภาษาผสมว่า "เซปติ" เหลือเกิน⁵

แม้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงส่วนใหญ่ในเรื่องสั้นของ ร. จันทิมพะจะมีหน้าตาเก๋เกี้ยวเกล้า ผิวพรรณงดงาม จัดว่าเป็นคนหน้าตาดี แต่ผู้เขียนไม่ได้เน้นความงามที่เลิศเลอ เป็นพิเศษกว่าหญิงทั่วไป เพียงแต่จัดได้ว่าเป็นคนสวยคนหนึ่งเท่านั้น

นกเอี้ยงในเรื่อง เมื่อฝนตก เป็นหญิงสาวชนบทที่ทั้งอุปนิสัยทั้งพิการ ดังผู้เขียนกล่าวไว้ในบทที่นกเอี้ยงรำพึงรำพันกับตัวเองว่า

"โอเอ๊ย ! เมื่อไรจะมีชายหนุ่มสักคนที่รักเรา และมองเราอย่างที่เราเป็นไม่ใช่นางค่อมเดินเขยกเพราะขาสั้นข้างยาวข้าง แขนยังคอก หน้าอกผิ อย่างที่เขาเรียกว่าหน้าข้าวตั้งตัวม้อต้อ คอสั้นแสนทุเรศ เหลือแต่ลูกตาคู่เดียวที่นางซิ่นหนึ่งทักว่าดำราวกับเม็ดประจำตีควาย"⁶

ผู้เขียนมีเจตนาสร้างลักษณะทางกายภาพของนกเอี้ยงให้อุปนิสัย เพื่อเสนอความคิดว่าแม้หญิงที่อุปนิสัยก็ยังมีใจไม่หาความรักมีผิดหญิงทั่วไป "ตาที่ดำกลมราวกับเม็ดประจำตีควาย" ที่เป็นความน่าดูเพียงอย่างเดียวของนกเอี้ยง สื่อความหมายได้สองระดับ ระดับแรก ในความอุปนิสัยนั้นย่อมมีสิ่งงดงามที่แอบแฝงหรือหลงเหลืออยู่ ระดับที่สอง เป็นการสื่อความลึกกว่าอย่างแรก เพราะต่ายังเป็นอวัยวะที่ใช้ในการดูและการดู เป็นประสาทสัมผัสแรกที่เราใช้ตัดสินความงาม ดวงตาที่งามคมขำของนกเอี้ยงจึง เป็นการบอกคุณภาพของการใช้ประสาทสัมผัสทางสายตาที่มีได้ด้อยตามลักษณะรูปร่าง

⁵ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "เดือนเย็น," แถบทอง 1 (15 มกราคม 2492):6.

⁶ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "เมื่อฝนตก," แสนสุข 2 (2 สิงหาคม 2496):12.

หน้าตา เมื่อนกเอี้ยงยอมสละตาที่งดงามคู่ นั้น เพื่อแลกกับความรักในอ้อมแขนของชายรูปงามเพียงครั้งเดียว แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีความรักประสาธลัมผัสทางตาที่จะตัดสิ้นความงามก็ไม่มีหมายใด ๆ อีก นกเอี้ยงสัมผัสความงามของชายหนุ่มคนรักด้วยมโนภาพในใจ และเมื่อเธอสมหวังในความรัก ความงามของรูปลักษณ์ของเธอเองก็ไม่มีหมายอีกต่อไป หัวใจที่เคยว่าเหว และยอมแสดงเมื่อคิดถึงความรัก และพยายามไขว่คว้าหาความรักเป็นสมบัติของตน แม้เพียงชั่วครั้ง ก็เต็มตื่นด้วยความสุขสมหวัง ด้วยหัวใจที่เปี่ยมรักที่นกเอี้ยงได้มีโอกาสรู้จักเพียงครั้งเดียวในชีวิต แต่เป็นความทรงจำที่อบอุ่นและอ่อนหวานตลอดไป

หญิงชราที่เลงม้า ในเรื่อง ฉันจะบอกเธอ ก็เป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีรูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์ ดังที่ผู้เขียนให้รายละเอียดว่า

ความเก่าทำให้ลักษณะพิการในกายหญิงที่เลงม้า มองดูน่าขยะแขยงยิ่งนัก ดวงหน้าลงไปถึงคอมิแต่รอยแผลเป็น จนลักษณะเดิมผิดแปลกไปหมด มีคิ้ว คาง หู ตา จมูก ก็จริงอยู่ แต่มันมีไขหู ตา จมูก ปาก และคิ้ว คางของสามัญชน คิ้วโก่ง แล้วยังขึ้นไม่ตรงกัน เพราะแผลเป็นเปลี่ยนแปลงรอยเก่าเกือบหมด ผิวหน้าเป็นสีต่าง ๆ ตามรอยแผลเป็นเก่าใหม่ มองดูกระดำกระด่าง เลอะเทอะทั้งหน้า ปากจิบยื่นเหมือนแผลที่ยังไม่หายสนิท คอมีรอยแผลขวันรอบแล้วยังเอนเอียงอีกด้วย ดูไม่ผิดกับคอหุ่นกระบอกที่ถูกชักโยอยู่เสมอ⁷

ผู้เขียนมีเจตนาหลงให้ผู้อ่าน เข้าใจว่าหญิงที่เลงม้าผู้นั้น เป็นหญิงชรา มาทราบความจริงต่อเมื่อเธอบอกว่าเธอมีอายุเพียง 21 ปี แต่ใช้ชีวิตเป็นโสเภณีตั้งแต่อายุสิบห้าปีเศษ จนเกิดโรคเรื้อรัง เมื่อเธอหายจึงมีหน้าตาอัปลักษณ์และแก่เกินวัย ผู้เขียนให้รายละเอียดของแววตาที่บ่งบอกอายุที่แท้จริงของหญิงดังนี้

⁷ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ฉันจะบอกเธอ," ใน จำเลยลับ (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, 2514), หน้า 150.

หล่อนเผยผ้าคลุมศีรษะ ซึ่งปิดผมไว้มีคิติดอก ผมหล่อนบางโทรงทรง แต่ยังคงดำสนิท "ดูนี่แน่ะคุณ คุณย่นตาฉันซิ ถึงเปลือกตาเป็นแผลย่น ๆ อย่างนี้ ลูกตาฉันยังคงมีแววเหมือนเก่าหมดทุกอย่าง เมื่อ 3 ปีมาแล้ว ฉันอายุสิบแปดปีเท่านั้นเอง ออกสนามเมื่ออายุเพียงสิบห้าหก หก ๆ สิบหกหย่อน ๆ ไม่ถึง 3 ปีเต็ม ก็จบเกมส์ ก่อนนี้...คุณจะเชื่อหรือไม่ก็ตาม ฉันสาว...แล้วก็สาวทยอยย่อยอย่างคุณ"

ใครจะสงสัยเมื่อเพ่งดูนัยน์ตาที่สุกปลั่งอยู่ในหน้า ซึ่งมีขอบย่น ๆ อย่างนั้นแล้วหล่อนยังสาว⁸

จะเห็นได้ว่า ในการบอกลักษณะทางกายภาพของตัวละครฝ่ายหญิง ผู้เขียนให้ความสำคัญแก่ดวงตามากที่สุด ทั้งรูปลักษณะภายนอกของนัยน์ตา และสายตาหรือแววตาที่สื่อความหมาย ตลอดจนสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร ผู้เขียนให้รายละเอียดดวงตาในรูปลักษณะภายนอกของดวงตา เช่น เคลี้ยเคลื่อน ในเรื่องข้าวโมงthalmif ผู้เขียนบรรยายลักษณะภายนอกเฉพาะดวงตาอย่างเดี่ยวว่า

. . . เคลี้ยเคลื่อนมีดวงตาดำสนิท มีขนตาดำและงอนน้อย นนท้หลงไหลหล่อนมาก เรื่องความแตกต่างของสีผม ตา และผิวพรรณ⁹

เรื่องดาวัว ผู้เขียน เปรียบ เทียบดวงตาของหญิงที่อ่อนต่อโลกกับตาของวัว ดังนี้

นัยน์ตา "นาง" ที่มีสีอ่อนแก่กว่ากันบ้าง มีลักษณะคล้ายคลึงกันทุกอย่าง บริสุทธิ์... ชื่อเกือบเชื่อในยามปราศจากจากจริตที่เรียนรู้จากการสังคมของโลกใหม่ มีแววรัก ใ่วางใจ ออกทนและอ่อนโยนยิ่งนัก¹⁰

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 154-155.

¹⁰ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ข้าวโมงthalmif", ใน รวมบทประพันธ์ของนักเขียนสุภาพสตรีผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2512), หน้า 10.

¹¹ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ดาวัว", ใน จำเลยลับ (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, 2514), หน้า 141.

นัยน์ตาของว้าวกับอัญชลี หญิงที่อ่อนต่อโลก ทำให้ชายชาวนาและชัชเกิดความรู้สึก
เมตตาทึ่งที่ไม่ประสาต่อโลกเช่นนั้น โดยเฉพาะชัช ถึงกับละอายใจที่เขามีเจตนาไม่บริสุทธิ์กับ
อัญชลีทั้ง ๆ ที่เธอชื่อและไร้เดียงสา ดวงตาที่ชื่อบริสุทธิ์ไม่ผิดกับตาว่าวนั้นกระตุ้นให้ชัชรู้สึกผิดชอบชั่วดี

นอกจากดวงตาของหญิงที่เป็นตัวละครเอกในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ จะสะท้อน
ความรู้สึกในใจแล้ว การบรรยายแววตาตลอดจนการมองของตัวละครฝ่ายหญิงก็สามารถสะท้อน
บุคลิกภาพบางอย่างได้ด้วย เช่น การอธิบายลักษณะทางกายภาพของประวิณีในช้วนี่และช้วน้า ว่า

หล่อเป็นหญิงกรุงเทพฯ ทั้งตัว นับตั้งแต่เครื่องแต่งกายเก๋ เรียบ ตลอดจนทรงผมตัดยาว
อย่างใหม่ และแววตาเย็น ๆ ที่ทำท่ายทุกอย่าง ตานั้นใสซึ่งสงบประหนึ่งสระ โบกขรณีในป่าลึก
ตานั้นแลช้าอย่าง เสร็รอบตัวขณะหล่อนลงจากรถมายืนอยู่ข้างล่างกับกระ เป้า เดินทาง
เท่านั้น^{1.1}

ตาที่สงบนิ่งของประวิณีบ่งบอกว่า เธอเป็นหญิงที่ควบคุมความรู้สึกได้ดี ส่วน "การ
ช้า เลื่องมองอย่าง เสร็รอบตัว" ก็เป็นกิริยาของผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองและไม่หวั่นเกรงสิ่งใดเลย
การบรรยายลักษณะทางกายภาพของประวิณี จึงบอกอุปนิสัยของตัวละครไปด้วยในตัว นับเป็นการ
เชื่อมโยงลักษณะนิสัยกับอากัปกริยาที่สะท้อนลักษณะนิสัยนั้น เข้าด้วยกัน

นอกจากดวงตาแล้ว ร.จันทิมพะ ยังให้ความสำคัญแก่การอธิบายเสื้อผ้า และบุคลิก
ภาพที่สะท้อนจากการแต่งกาย ตัวอย่างของการให้รายละเอียดเกี่ยวกับเสื้อผ้าและทรงผมเพื่อบอก
ท้องถิ่น ได้แก่ การอธิบายการแต่งกายของกนกหงส์ในเรื่องความรักเล่ห์ลับ บอกถึงการแต่งกายตาม
ท้องถิ่นอีสานในเรื่องดังนี้

. . . หล่อนสวมเสื้อเอวสั้น ผ้าและขึ้นขาว แต่ความ เรียบของสีเสื้อผ้าทำให้ความงาม
ในตัวของหล่อนเด่นขึ้นอีก มันอาจ เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งในตัวหล่อน มันคือความหมดจดแบบ
ท้องถิ่นท่ามกลาง "แบบปนเทศ" ทั้งหมด^{1.2}

^{1.1} รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ช้วนี่และช้วน้า." สุภาพบุรุษฉบับกระ เป้า (1 มกราคม-
คม 2492) : 4.

^{1.2} รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ความรักเล่ห์ลับ." ในจำเลยลับ (กรุงเทพมหานคร
: แพร่พิทยา, 2514), หน้า 247.

และการแต่งกายช่วยบอกยุค และฐานะของตัวละคร เช่น การอธิบายการแต่งกายของสารภี ในเรื่อง โดยพระราชเสาวนีย์ แสดงถึงการแต่งกายของหญิงสาวมีฐานะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสมัยรัชกาลที่ 5

เจ้าหล่อนสลัดผ้าที่มออกไ้กองไว้ข้างมุ้งข้างหลัง เสื้อผ้าขาวห้าตะ เข็มและแขนกระบอก รัศรูปอรชรด้วยส่วนโค้งข้างบน ซีนี สีเขียว เข้มกลาง เก่ากลางใหม่ มียกดอกพิกุลใหม่ม่วงแก่ ระหว่างรื้อตามยาวไหมทองทั้งตัว เป็นชิ้นชนชั้นสูงไทยเพ็ชรบูรณ์ ซึ่งยังมีร่องรอยชนไทยหลวงพระบาง

ขณะที่หญิงสาวอ้าแขนทั้งสองข้างขึ้นคล้ายจะโอบรอบคอ เขาไว้ นายหลวงทันแลเห็นส่วนล่างของสร้อยทองเท่านี้มือแลบออกมาจากชายเสื้อห้าตะ เข็ม มัน เป็นสร้อยสำหรับสวมตะ เบงมาน ซึ่งเรียกว่าสร้อยฝักแค เพราะ เป็นสร้อยเส้นกลมถักด้วยลวดทองทั้งสาย หญิงสาวผู้มีฐานะภาค นั้นมักสวมใน เสื้อติดตัวตามธรรมเนียมมาตั้งแต่อย่างเข้าวัยรุ่น เลยทีเดียว หล่อนใช้ติดตัวเหมือน คุ่มชูติดดอกฝักกาด และแหวนข้อมะขามที่นิ้วนางซ้าย อากาศประจำตัวอย่างนี้ไม่ประดับเพชรพลอย แต่ทำด้วยทองทั้งสิ้น¹³

แม้ผู้เขียนจะไม่ให้รายละเอียดของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย แต่บอกภาพรวม ๆ ก็สามารถ ชี้ออกบุคลิกภาพของตัวละครได้ เช่น การแต่งกายของนุชในเรื่อง ชีวิตวันร้อน ผู้เขียนบรรยายจากเงาสะท้อนของนุชในกระจกที่ร้านค้าตรงป้ายรถประจำทางว่า

. . . แต่ภาพสะท้อนทั้งตัวของหญิงผู้ยืนคอยรถบางคันนั้นแลดูสบายตาอย่างเดียว หล่อนแต่งกาย เก๋ เรียบ ดูสะอาดสะอ้านอีกด้วย ดูหล่อนมัธยัสถ์มารยาทอย่างเดียวกับ เสื้อผ้าและ เครื่องใช้ เห็นจากความรอบคอบถี่ถ้วนทั้งหมด¹⁴

¹³ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "โดยพระราชเสาวนีย์," แถบทอง 1 (15 ตุลาคม 2491) : 20.

¹⁴ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ชีวิตวันร้อน" ใน จำเลยลับ (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, 2524, หน้า 277.

การรู้จักแต่งกายของนุษคือการใช้เครื่องแต่งกายที่ราคาไม่แพง แต่ดูเรียบร้อยและเก๋ สะท้อนลักษณะนิสัยของนุษว่าเป็นคนประหยัดและรู้จักใช้เงินในการแต่งกายอย่างประหยัด

การอธิบายการแต่งกายของ เต็มสุข ในเรื่อง เพื่อเธอเท่านั้น ก็เป็นการเชื่อมโยงให้เห็นบุคลิกภาพของ เต็มสุขว่าเป็นครูที่ทันสมัย ไม่จำเป็นต้องอยู่ในกรอบเหมือนครูทั่วไป

อนึ่ง หล่อนเล่าก็ยังสาว และมีร่างเฉิดฉายโปร่งบางแบบเดิม ทั้งที่หล่อนแบกภาระและเกียรติยศอย่างหนัก เสื้อและกระโปรงยาวของหล่อนสวยเรียบ ๆ ทันสมัย หล่อนเป็นผู้ที่สามารถใช้เครื่องสำอางค์อีกด้วย¹⁵

นอกจากเสื้อผ้า ผู้เขียนยังให้รายละเอียดเกี่ยวกับทรงผมของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มักจะเกี่ยวข้องกับยุคสมัย และวัยของตัวละครเอกฝ่ายหญิง เช่น กล่าวถึงทรงผม "พระพี่นาง" ของ อรสี ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง ถนนเจ็อกน้อย ดังนี้

นางเจ็อกน้อยที่ เขาไฟผันทามิได้อยู่ในท้องทะเลภายใต้คลื่นลม หรือมี เกชาสินิล ซึ่งยาวสวยงามอย่างภาพฝัน เจ็อกน้อยในชีวิตของเคชเป็นสาวสมัย หม "พระพี่นาง" นี้เอง จริงอยู่ทรงผมตัดสั้นมี "ก้นสาด" ซึ่งแปลงจากผมหน้าม้าเสียครึ่งหนึ่งนี้แหละ เป็นทรงสมัยนิยมอยู่ก่อนทรงผม "พระเอกละคร" หรือ "ผมเตรียมพร้อม" ในต่างดาวเดี๋ยวนี้ ถูกละครทรงผมพระพี่นางแพร่เข้ามาถึงเมืองไทยก่อนพระพี่นางนำเข้ามา เมืองานถวายพระเพลิงในพระโกศรูปก็จริง แต่คนไม่น้อยเพิ่งมาเรียกทรงผมแบบนี้ว่า "ผมพระพี่นาง" เพื่อแทนพระโสมเฉิดฉายเช่นนั้นด้วย

เจ็อกน้อยของเคชไว้ผมพระพี่นาง นัยน์ตาสินิล และยิ้มชวนอยู่เสมอ ไม่เปลือยกายเกือบตลอด หรือมีหางเป็นปลา¹⁶

¹⁵ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "เพื่อเธอเท่านั้น," ใน รวมเรื่องสั้นเกียรติยศของนักเขียนสตรีผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2513), หน้า 105.

¹⁶ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ถนนเจ็อกน้อย," สยามสมัย 10 (22 พฤษภาคม, 2499) : 11.

ผู้เขียนได้ให้รายละเอียดของออร์ลี ซึ่งงามเหมือนนางเงือกที่เคซเคยไฝ่ฝันถึงแต่นางเงือก
ในชีวิตจริงของเคซต่างกับนางเงือกในความฝันที่ทรงผม และหางที่เป็นปลา ผู้เขียนอธิบายแจ่มแจ้ง
"ทรงผมพระพี่นาง" ซึ่งเป็นทรงผมยอดนิยมในสมัยนั้นอย่างละเอียด และเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า
ผู้หญิงในอุดมคติตามความฝันของชายใด จะพบเห็นได้ในชีวิตจริงไม่ว่าจะเป็นยุคใดสมัยใด ทรงผม
"พระพี่นาง" ในที่นี้ จึงเป็นสิ่งบอกยุคสมัยอย่างหนึ่งในเรื่องนี้ ทรงผม "พระพี่นาง" คือทรงผม
ทันสมัยในยุคนั้น และสาวที่ไว้ผมทรงนี้ย่อมเป็นสาวทันสมัยตามแฟชั่นอีกด้วย

ทรงผมของตัวละครเอกฝ่ายหญิงยังเป็นสิ่งที่บอกวัยได้ ตัวอย่างเช่น ทรงผมของอรุณีใน
เรื่องปัญหาหัวใจ และสีของเส้นผมของ ม.ร.ว.หญิงศรีสอางค์ ในเรื่องพรพินาศ เรื่องปัญหาหัวใจ
เลิศล้ำ เกิดความเปลี่ยนแปลงของการเป็นผู้ใหญ่ของอรุณีจากทรงผม แม้ลักษณะทางกายภาพอย่างอื่น
จะไม่เปลี่ยนแปลงก็ตาม

"ใจกล้าอย่างเก่า ใจดีอย่างเก่า ยังอ้วนกลมอย่างเก่า หน้าแบนเป็นเด็ก ๆ ยกหางเปีย
ขึ้นเป็นมวยเมื่อไรกัน ไม่ตัดดอกเรอะ แต่...ผมทียกอย่างนี้ไว้ยาวถักเปียพันรอบศีรษะก็สวยดี
พันได้ก็รอบกันล่ะ"¹⁷

ผมสองเปีย เป็นผมของผู้หญิงในวัยเด็กถึงวัยรุ่น เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวก็จะตัดผมสั้น
หรือไม่ก็จะรวบผมขึ้นไป ไม่ถักเปียสองข้างอีกเพราะดูเป็นเด็ก การดัดข้อสังเกตของเลิศ จึงเท่ากับ
บอกว่าอรุณีเป็นผู้ใหญ่ขึ้น ในทางลักษณะนิสัยด้วย ที่รู้จักแต่งกายให้สมวัย แต่ลักษณะทางกายภาพอื่น
ที่เขายังไม่เห็นว่าเป็นเปลี่ยนแปลงคือ หน้าแบนและอ้วนกลม เช่นเดียวกับลักษณะนิสัยของอรุณีที่ยังใจดี
ใจกล้าเหมือนเดิม

ความงามของ ม.ร.ว.หญิง ศรีสอางค์ ในเรื่องพรพินาศ ผู้เขียนบรรยายว่าเธอเป็นหญิง
ที่งามพริ้ง แม้จะล่วงเข้าวัย 50 ปีแล้ว และจงใจเน้นความงามของเรือนผมเป็นพิเศษ

¹⁷ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ. "ปัญหาหัวใจ," ใน รวมบทประพันธ์ของนักเขียน
สุภาพสตรีผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2512) หน้า 85.

. . . ดูเธอ ถึงวัยบรรจบทำสิบเสียแล้ว รูปโฉมและท่วงท่ายังเฉิดฉายเช่นเดิม ดูเธอ มวยผมยังคงดำสนิท และสลวยระยับอยู่อีก อาจมีเส้นสีเงินซ่อนแซมอยู่เบื้องล่างหลายเส้น แต่ถ้าวกระจายออกมาเมื่อไร เส้นสีเงินนั้นก็กลับทำให้เส้นสีดำเป็นเงาระยับยิ่งขึ้น ผิวเธอยังเกลี้ยงเกลาเบาบาง กายกรก็ทรงรูปละเมียดละไมเหมือนเก่า หญิงบางคนอายุได้ยี่สิบปีแล้ว ก็ยังไม่ยอมสวยสักนิด แต่หม่อมราชวงศ์หญิงศรีสอางค์ วนกจโกศล เมื่ออายุครบทำสิบยังคงเฉิดฉายเช่นเดิม¹⁸

การบรรยายเรือนผมของ ม.ร.ว.หญิงศรีสอางค์ มีข้อสังเกตว่า ผู้เขียนไม่ได้ตั้งใจจะบอกว่า ม.ร.ว.หญิงศรีสอางค์ เป็นสาวกว่าวัย แต่ตั้งใจจะเน้นว่า เธองามสมวัยเพราะด้วยวัยทำสิบปี ม.ร.ว.หญิงศรีสอางค์ ย่อมมีผมสีเงินแซม แต่เธอดูไม่แก่ เพราะเส้นผมสีเงินนั้นยังแซมอยู่น้อย จนเป็นเพียงเพิ่มประกายเงาระยับให้กับผมดำนั้นเสียมากกว่า การอธิบายเรือนผมของ ม.ร.ว.หญิงศรีสอางค์ จึงเป็นการให้ลักษณะทางกายภาพที่งามสง่าสมวัย แต่แลดูเฉิดฉายเหมือนยังอยู่ในวัยสาว

ในบรรดาการบอกลักษณะกายภาพด้วย เครื่องแต่งกายและทรงผม นั้น มีเรื่องสั้นบางเรื่อง ที่ให้รายละเอียดของรูปลักษณ์ภายนอกของตัวละครเอกฝ่ายหญิง ในเรื่องเครื่องแต่งกายและทรงผมเป็นพิเศษ เพราะเครื่องแต่งกายและทรงผมเกี่ยวข้องกับแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการเสนอในเรื่องสั้นนั้นโดยตรง ได้แก่ เครื่องแต่งกาย และทรงผมของหญิงน้อย ใน หญิงน้อยน่าน้ำมัย และทรงผมของผจง ในเรื่องสนามใน

¹⁸ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "พรพินาศ," ใน เรื่องสั้นเกียรติยศของนักเขียน สภาสตรีผู้ยิ่งใหญ่, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2513), หน้า 57.

เรื่องหญิงน้อยนำสมัย ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องคือหญิงน้อย เป็นสาวสังคมที่ ต้องการให้ชู้ตราตรึงงานฉลองปริญญาของเธอนั้นเด่น หรุ และไม่ซ้ำแบบใคร ดังที่ผู้เขียนใช้คำว่า "ประดิษฐ์ศิลป์"¹⁹ หญิงน้อยได้ลือชู้ตราตรีไปงานตรงตามวัตถุประสงค์ของเธอ เธอเก็บความลับ ของชู้ตราตรีนี้ไว้ไม่บอกใครจนถึงวันงาน เธอแต่งตัวด้วยชุด "ประดิษฐ์ศิลป์" นั้นลงมา เมื่อคู่หมั้น มารับไปงานฉลองปริญญา ทำให้ทุก ๆ คนตะลึง โดยเฉพาะมารดาของเธอที่เข้าใจว่าหญิงน้อย เลือกชู้ตราตรีที่เธอแนะนำ ตามที่หญิงน้อยลวงให้เธอเข้าใจ ผู้เขียนบรรยายหญิงน้อยกับเครื่อง แต่งกายของเธอดังนี้

เสื้อหรือเศษผ้าสี เขียวแปร๊ด ซึ่งใช้พันรอบตัวหญิงน้อยจนมองดู เป็นรูปร่างตลอดนั้น ถูกแสงไฟ ก็แลดูแปลบปลายไปหมด มัน เป็นเสื้อราตรีที่น้ำเกลียดหรือดูฉาดบาดตา ยิ่งกว่าตอนกลางวัน หม่อมหลวงหญิงได้เห็นมาแล้วเป็นไหน ๆ จริงหรือ ไม่มีเครื่องประดับหรือระบายเงินทอง ระบายระย้าอย่างใด แต่เสื้อสี เขียวตัวนี้ก็ยิ่งดูฉาดฉาดเช่นเดิม เสื้อราตรีสี เขียวไม่มีแขนเลย ไหล ทั้งสองไม่หนุน เต็มของหญิงน้อยจึงปรากฏรอยลึกกลวงกว่าเก่า หญิงน้อยทำผมผิดแปลกไปหมด หล่อนม้วนปลายผมที่สั้นอยู่แล้วตลบขึ้นมาปิดกระหม่อม เหมือนหมวกกำมะหริดคำ หน้าผากมีผม ที่ตัดเป็นวงสองวง หล่อนผัดหน้าขาวมาก และไม่ลงสีเลย นอกจากปากอันแดงฉาน ขอบตาของ หญิงน้อยดำเกินไป นัยน์ตาโตดำจึงแลดูเหมือนจะขยายวงยิ่งขึ้น คล้ายคนที่ป่วยไข้ เรือรังหรือ อดอาหารมานาน²⁰

การที่ผู้เขียนใช้คำว่า "เขียวแปร๊ด" "น้ำเกลียด" "ดูฉาดบาดตา" "รอยกลวงลึก เกินไป คล้ายคนที่ป่วยไข้ เรือรัง" ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพในทางลบ ทั้งเสื้อผ้าและทรงผมของ หญิงน้อยทำให้ผู้ที่พบเห็นมีปฏิกิริยาต่าง ๆ กัน มารดาของหญิงน้อยตกใจเพราะนอกจากจะไม่คาดคิด ว่าหญิงน้อยแอบนำ เสื้อชุดนี้มาจากร้านยัง เห็นว่า เมื่อหญิงน้อยสวม เสื้อชุดนี้พร้อมทั้งแต่งหน้าและทำผม

¹⁹ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "หญิงน้อยนำสมัย," ฤๅสตร์ 4 (เมษายน 2496): 45.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

ให้หญิงน้อยดูน่าเกลียดกว่าเมื่อสวมเสื้อชุดนี้เพียงอย่างเดียวมาก ความรู้สึกของมารดาหญิงน้อยตรงกันข้ามกับความรู้สึกของบิดาและคู่หมั้นของหญิงน้อยที่พอใจกับความแปลกตานี้มาก เช่นเดียวกับเพื่อนในงานฉลองปริญญา หญิงน้อยเด่นกว่าใครในงานสมใจของเธอ เป็นเหตุให้คู่หมั้นของเธอไม่พอใจยื่นคำขาดกับเธอให้เธอเลิกทำตัวเป็นนางแบบสมัยนิยม เธอก็ยินดีทำตามเพราะเกรงว่าจะสูญเสียเขาไป หญิงน้อยได้รับบทเรียนว่าผู้ชายต้องการคู่ชีวิตที่ เป็นผู้หญิงธรรมดาสามัญมากกว่า ผู้หญิงนำสมัย เค้นทรูและสะอูดตาในวงสังคม

เรื่อง สนามใน ผู้เขียนให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับทรงผมของผอง พยาบาลสาวในเขตสนามใน เมื่อใดที่ผอง "เกล้าผมที่ตัดคลื่นถาวรไว้อ่อน ๆ เบื้องหลังปล่อยผมประบ่าแบบเดิม" ²¹ เธอจะอ่อนโยนและใจดี แต่เมื่อใดที่ผอง "เกล้าผมเป็นกระบัง เบื้องหน้าและกวาดผมขึ้นไปเก็บไว้บนศรีษะหมด" ²² เธอจะดูเฉียบขาด และใจแข็ง เมื่อคนไข้พากันตั้งข้อสงสัย เกิดตั้งนี้ก็จะออกอ้อนขอความเห็นใจจากพยาบาลผอง ในวันที่เธอปล่อยผมประบ่า แม้แต่หมอที่เป็นเพื่อนร่วมงานของผองก็เป็นผู้ตั้งข้อสงสัย เกิดตั้งนี้ หมอจึงขอร้องให้เธอเก็บผมขึ้นไปหมดจะได้ไม่ใจอ่อน หวั่นไหวไปกับการเรียกร้องความเห็นใจและการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษจากคนไข้ พ.ศ.ท.ประชิด เป็นคนไข้คนหนึ่ง ที่ป่วยด้วยโรคมะเร็งเรียะเรื้อรัง แต่อาการของเขาไม่ร้ายแรงนัก และอาการที่เป็นเพื่อนสนิทกับหมอ เขาจึงเข้า ๆ ออก ๆ โรงพยาบาลเป็นประจำ พ.ศ.ท.ประชิด ขอความเห็นใจจากผองว่าภรรยาของเขาเพิ่งตาย ผองสงสารและเห็นใจประชิด เพิ่มการดูแลเอาใจใส่ประชิดเป็นพิเศษ และยอมให้ประชิดจับปลายผมของเธอตามที่เขาขอ วันหนึ่งผองได้ยินบทสนทนาของหมอกับประชิด จึงได้รู้เรื่องราวประชิดแต่งเรื่องภรรยาตายขึ้น เพื่อเรียกร้องความสงสารจากผอง ผองโกรธมาก เธอสั่งให้ประชิดออกจากโรงพยาบาลเสียแต่วันนั้นและทำร้ายร่างกายประชิดด้วยความเสียใจที่เขาหลอกลวงเธอมาตลอด ผองไม่ทราบว่ที่เธอทุบตีประชิดไปอย่างรุนแรงนั้นอาจมีผลทำให้ดวงตาของเขาที่หมอก้ามกระทบกระเทือนบอดได้

²¹ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "สนามใน," รุ่งอรุณ 1 (11 มกราคม 2490) :

²² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดิม.

ร.จันทิมพะ บรรยายว่า ผู้คนใน เขตสนามในอัน เป็น เขตระหว่างสนามรบกับแนวหลัง เป็น เขตที่คนที่มีความ เครียดในการที่ต้องอยู่ก้ำกึ่งระหว่างการ เสียสละความสุขส่วนตัว เป็นทหาร ที่อาจตายได้ทุกเมื่อ กับความสุขสบายของคนที่ยังอยู่แนวหลังที่ไม่ต้องออกรบ ไม่เห็นภาพของสนาม รบ ผู้คนในสนามในต้องดำรงชีวิตด้วยความรู้สึกก้ำกึ่งกัน ไม่อาจทุกข์ไม่อาจสุขได้เต็มที่ นอกจากนั้น ยังมองไม่เห็นหนทางแห่งอนาคตของตน และยังคงเผชิญหน้ากับความตายโดยไม่รู้เหตุผลที่แท้จริง ของสงครามที่รบพุ่งกันอยู่นั้น ผจง เป็นพยาบาลรุ่นสุดท้ายที่ไปถึงสนามใน ในช่วง เวลาที่ชีวิตล่องลอย ไร้แก่นสารของคนใน เขตสนามในดำเนินไปจนถึงจุดที่ตึง เครียดและ เข้มข้น ผจงจึงได้ผลกระทบจาก สิ่งแวดล้อมและมีอารมณ์แปรปรวนไปเหมือนคนในสนามในคนอื่น ๆ

ผู้เขียนกำหนดให้อุปนิสัยของผจง เปลี่ยนไปตามแบบผมของผจง ดังได้กล่าวไว้ว่า

. . . หล่อนจึงมีอุปนิสัยสองอย่างก้ำกึ่งกันอยู่ ไม่เก่าเกินไป หรือไม่ใหม่มากนัก ความหวาน ความเกรี้ยวกราด ความเมตตากรุณา ความฉลาด และความเขลา ความกล้า และความขลาด ของผจงก็ย่อมเป็นมัจฉาหมดทั้งนั้น อุปนิสัยซึ่งแปรปรวน เป็นคราว ๆ ของผจง เป็น เรื่องที่ไม่มี ใครรู้แน่²³

แม้หมอผู้ตั้งข้อสังเกต เป็นคนแรก เกี่ยวกับอุปนิสัยและทรงผมของผจง ก็ยังไม่แน่ใจว่าจะไร เป็นอิทธิพลการ เปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของผจง ความคิดอันไขว่เขวของผู้หญิงหรือสภาพจิตใจอารมณ์ ของผู้คนในสนามใน²⁴ แต่ทุกคนก็มีข้อสังเกตที่เห็นพ้องต้องกันว่า ทุกครั้งที่ทรงผมของผจง เปลี่ยน ก็มี อะไรบางอย่างในตัวผจง เปลี่ยนไปด้วย

แม้ผู้เขียนจะแสดงผลกระทบของอารมณ์ที่แปรปรวนของผจง มีแต่ผู้ใกล้ชิดเท่านั้นที่รู้ได้ ผู้ใกล้ชิดในเรื่องก็คือ หมอกับคนไข้ ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ชายทั้งสิ้น นับ เป็นการตั้งข้อสังเกตจากความคิด ของตัวละครฝ่ายชาย ซึ่งอาจสะท้อนความคิดของผู้เขียนว่าผู้ชายจะมองผู้หญิง เฉพาะแต่สิ่งผิว เฝิน ภายนอก ไม่มองให้ลึกถึงความรู้สึกในจิตใจของผู้หญิง ความแปรปรวนทางอารมณ์ของผจงนั้น แม้จะ

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดิม.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

ผิดธรรมดาอยู่บ้าง แต่นั่นก็คือการแสดงอารมณ์ตามแบบหญิง อันเป็นธรรมชาติของผู้หญิงแบบหนึ่ง ผู้เขียนสื่อความคิดนี้ผ่านทอมผู้ตั้งข้อสงสัย เกิดความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของผองที่สัมพันธ์กับทรงผม สาเหตุหนึ่งที่ทอมคิดไว้แต่ไม่แน่ใจคืออารมณ์อันสับสนของผู้หญิงแต่ก็เป็นเพียงการกล่าวอ้างอย่างกว้าง ๆ ไม่ได้ทำข้อสรุปของอารมณ์ที่แปรปรวนของผองแต่อย่างใด เพราะทอมก็เป็นผู้ชายคนหนึ่งที่ไม่อาจล่วงรู้อารมณ์ที่ซับซ้อนของผองได้

สิ่งที่สนับสนุนว่าทรงผม เป็นสัญลักษณ์ทางอารมณ์ที่แปรปรวนของตัวละครอีกอย่างหนึ่งก็คือ ผองไม่เคยทำผมทรงใด เป็นการถาวรเลย เธอรวบผมและปล่อยผมประบ่าสลับกันอยู่เสมอ แม้จะได้รับคำเตือนให้รวบผมเพื่อความเข้มแข็งและเฉียบขาดที่จำเป็นต่อหน้าที่พยาบาล อาจเปรียบได้กับอารมณ์ของผู้หญิงที่มีทั้งความอ่อนโยน และความเฉียบขาดควบคู่กันไป ทุกครั้งที่ผองไปพยาบาลประชิด เธอปล่อยผมเสมอ แสดงให้เห็นถึงจิตใจอันอ่อนโยนบริสุทธิ์ใจที่ผองให้กับประชิดอย่างไม่มีอะไรเคลือบแฝง เมื่อผองรู้ว่าประชิดแต่งเรื่องภรรยาตายหลอกหลวงเธอมาตลอด ขณะนั้นแม้เธอจะปล่อยผมประบ่า ผองกลับดุดันเฉียบขาด ไม่มีความอ่อนโยนหลงเหลืออยู่เลย การหักมุมเรื่องทรงผมที่สัมพันธ์กับอารมณ์ในตอนจบของเรื่องแสดงให้เห็นว่าผู้ชายในเรื่องนี้คือ ทอม, พ.ต.ท.ประชิด หรือคนไขคนอื่น ๆ เข้าใจผิดมาตลอดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์กับทรงผมของผอง ผู้เขียนได้แสดงความจริงแห่งธาตุแท้ในตัวผู้หญิงไว้ตอนจบว่า อารมณ์ของผู้หญิงไม่มีอะไรกำหนดได้ ผู้หญิงมีคุณสมบัติของความอ่อนโยน และความกร้าวกระด้างซ่อนเร้นอยู่ในตัวและจะแสดงออกตามแต่สถานการณ์และโอกาส ผู้ชายตัดสินอารมณ์หญิงจากสิ่งที่เขาเห็นผิวเผินภายนอก เขาจะทราบจิตใจที่แท้จริงของผู้หญิงก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์มาพิสูจน์ให้ประจักษ์แจ้งถึงธาตุแท้แห่งอารมณ์หญิง

จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนให้รายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายและทรงผมของตัวละครเอก ฝ่ายหญิงบางตัว เป็นการแสดงลักษณะทางกายภาพของตัวละคร อันจะสอดคล้องกับลักษณะนิสัยของตัวละครที่ผู้เขียนจะได้เสนอต่อไป อาจเป็นการอธิบายนำเพื่อบอกลักษณะนิสัย เช่น นุช ในเรื่อง ชีวิตวันร้อน หรือบอแก้ว เช่น อรุณี ในเรื่อง ปัญหาหัวใจ ม.ร.ว.หญิงศรีสอางค์ ในเรื่อง พรพิณาศ หรือบอญศสมัยตามเหตุการณ์ในเรื่อง เช่น อรสี ในเรื่อง ถนนเงือกน้อย สารณี ในเรื่อง โดยพระราชเสาวนีย์ แต่ในบางเรื่องผู้เขียนหยิบยกเอาเครื่องแต่งกายหรือทรงผม เป็นจุดสำคัญในการเสนอแนวคิดในเรื่อง เช่น เรื่อง หญิงน้อยน่านสมัย การอธิบายเสื้อผ้าและทรงผมที่ประหลาดพิสดาร

ของหญิงน้อยก็เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าผู้ชายชอบสิ่งแปลกใหม่ ฉาบฉวย แต่ต้องการผู้หญิงธรรมดาที่เรียบง่าย ความเรียบง่ายเป็นความงามที่จริงกว่า ในเรื่อง สนามใบ ผู้เขียนอธิบายทรงผมให้ผู้อ่านเข้าใจว่าทรงผมมีส่วนสัมพันธ์กับอุปนิสัยและอารมณ์ของผอง แต่ในตอนจบผู้เขียนแสดงให้เห็นในตอนจบของเรื่องว่าแท้ที่จริงทรงผมมิได้มีส่วนสัมพันธ์กับความอ่อนโยนหรือความกร้าวกระด้างในอารมณ์หรือจิตใจของผู้หญิงแต่อย่างใด ผู้หญิงมีอุปนิสัยสองอย่างที่ขัดแย้งกันนี้แฝงเร้นในจิตใจและจะแสดงความรู้สึก อารมณ์ใดก็ขึ้นอยู่กับสิ่งที่มากระทบความรู้สึก น้อมนำอารมณ์ให้วูบไหวไปตามสิ่งกระทบนั้น

วิธีการบรรยายลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอกฝ่ายหญิง ผู้เขียนมักใช้ถ้อยคำที่สั้นง่าย กระชับ ให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการภาพของตัวละครเอกฝ่ายหญิงได้ ลักษณะทางกายภาพจะแสดงออกทางความผุดผ่อง ความหมัดจด ความน่าดู น่าชมของรูปร่างหน้าตา โดยจะเน้นการบรรยายดวงตาและแววตาที่สื่อความรู้สึก สะท้อนลักษณะนิสัยและแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นพิเศษ

อย่างไรก็ตาม แม่ ร.จันทิมพะ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการบรรยายลักษณะทางกายภาพเท่ากับการสร้างลักษณะนิสัยให้กับตัวละครเอกฝ่ายหญิง ลักษณะทางกายภาพที่ผู้เขียนบรรยายก็ล้วนสอดคล้องต้องกับบุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละครที่ผู้เขียนวาดไว้

3.1.1.2 ลักษณะนิสัยและคุณสมบัติด้านอื่น ๆ

ร.จันทิมพะ ให้ความสำคัญกับตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นพิเศษ เรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ แสดงลักษณะนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายหญิงได้อย่างละเอียด และมีแง่มุมมากกว่าการ แสดงลักษณะนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายชาย อาจเป็นด้วยผู้เขียนเป็นผู้หญิงจึงสามารถเข้าใจและแจกแจงรายละเอียดของเพศเดียวกันได้ดีกว่า บทบาทเด่นของเรื่องจึงมักจะตกอยู่กับตัวละครฝ่ายหญิง

ร.จันทิมพะ สร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่แสดงลักษณะนิสัยและคุณสมบัติอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

- ก. มีความอ่อนโยนไม่กร้าวกระด้าง
- ข. สามารถพึ่งตนเองได้
- ค. ยึดมั่นและศรัทธาคือความรัก
- ง. ยึดมั่นในศีลธรรมและประเพณี

- จ. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- ฉ. สามารถปรับตัวให้เข้าใจโลกและชีวิต
- ก. มีความอ่อนโยนไม่ก้าวร้าวกระด้าง

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของ ร.จันทิมพะ ไม่ถึงกับ เป็นกุลสตรีไทย แบบฉบับ คือนุ่มนวล ละมุนละไม อ่อนโยน และแสนดีเสมอไป ความอ่อนโยนของตัวละครเอกฝ่ายหญิง เป็น ความอ่อนโยนอัน เป็นคุณสมบัติตามธรรมชาติของตัวละครฝ่ายหญิงที่แสดงออกด้วยการกระทำที่นุ่มนวล การตัดสินใจที่ผ่อนปรนประนีประนอม บุคลิกภาพที่อ่อนโยนนุ่มนวลนี้ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าเป็นเสน่ห์ อย่างหนึ่งของเพศหญิงที่ดึงดูดความสนใจจากตัวละครฝ่ายชาย ผู้เขียนเน้นในเรื่องสั้นหลายเรื่องว่า ความอ่อนโยนตามธรรมชาติของผู้หญิงในข้อนี้ดึงดูดฝ่ายชายได้มากกว่าจริตที่ปรุงแต่งขึ้นภายหลัง เสียอีก

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีสถานภาพโสด ความอ่อนโยนเรียบร้อย จะตรึงใจชายจนต้อง หวนกลับมา ได้แก่ วรวิในเรื่อง หลับเถิดที่รัก อรทิพย์ในเรื่อง คอยด้วย กรรติกรในเรื่อง แจ้งความของ พระฯ ท่าน ตัวละครฝ่ายหญิงเหล่านี้มีความอ่อนโยน นุ่มนวลตามธรรมชาติ ปราศจากจริตมารยา ทำให้ตัวละครเอกฝ่ายชายถวิลหาความอ่อนโยนนั้น กระทั่งโอกาสชักนำให้ตัวละครฝ่ายชายมาพบ เธอ เหล่านี้อีกครั้ง และคราวนี้ตัวละครเอกฝ่ายชายมีใจมุ่งมั่นที่จะ เริ่มชีวิตคู่กับหญิงที่เขาถวิลหา มาตลอด หรือตัวละครเอกฝ่ายชายอาจประทับใจความอ่อนโยนของตัวละครเอกฝ่ายหญิง ที่มีความอ่อนหวาน น่ารัก ประทับใจตั้งแต่เห็น กระตุ้นให้เกิดความอยากปกป้องคุ้มครอง เช่น ดาววันในเรื่อง ดาวเด่นฟ้า ทำให้ไผ่นมมานะสร้างเนื้อสร้างตัวเพื่อจะได้คู่ควรกับเธอ ตุ่มระย้าในเรื่อง ไฉนสวรรค์ ทำให้เทพพรุสีก เอ็นดูอยากปกป้องดูแล เธอ

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่แต่งงานแล้ว ความอ่อนโยนของเธอทำให้ชีวิตสมรสราบรื่น เพราะ ความรู้จักประนีประนอมอะลุ่มอล่วยของฝ่ายหญิง เช่น ไสศรี ในเรื่อง ชีวิตนี้เป็นของฉัน ได้พยายาม จัดระบบชีวิตครอบครัวเสียใหม่โดยกระตุ้นให้สามีทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัว รับผิดชอบครอบครัวอย่าง เต็มที่แทนที่จะพึ่งพาแต่ความช่วยเหลือจากมารดาเพียงอย่างเดียว วิธีการของไสศรีโอนอ่อนผ่อนปรน และกระตุ้นย้ำในบางครั้ง ทำให้ความเปลี่ยนแปลงในครอบครัว เป็นไปอย่างช้า ๆ และได้ผล เป็นที่น่าพอใจ ในบางเรื่องได้แก่เรื่อง ชั่วโมงไม่รัก ยติที่ต้องถอน และ กรรมนายผู้หญิง เป็นเรื่องราวของคู่สามี

ภรรยาที่มีปัญหากระทบกระทั่งกัน เรื่องชั่วโมงไม่รัก อังสนา เบื่อความคับแคบของห้องแถวที่เธอกับลูกฤษณ์ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและ เบื่อหน่ายนิสัยไม่เก็บข้าวของให้เป็นระเบียบของลูกฤษณ์ ทำให้เธอพาลหาเรื่องกับลูกฤษณ์แล้วนึกเสียใจที่รู้ว่า เรื่อง มติที่ต้องถอน ขนิษฐา เบื่อชีวิตแม่บ้านที่ซ้ำซากและงานบ้านที่จุกจิกจำเจ อารมณ์เบื่อกว่าทำให้เธอเปลวเอ่ยวาจากับรัตนา เพื่อนหญิงทางโทรศัพท์ว่า เธอเห็นพิทักษ์ผู้ เป็นสามีกับลูก ๆ เหมือนดังซีกผ้า เดชะบุญที่รัตนา เข้าใจอารมณ์ของเธอจึงไม่นำความไปบอกพิทักษ์ อีกทั้งขนิษฐาก็ได้สำนึก เมื่อเธอคิดถึงความคิดของพิทักษ์และความน่ารักไร้เดียงสาของลูก ทั้งนี้เพราะความอ่อนโยนที่เป็นพื้นนิสัยเดิมของเธอ ส่วนวัลภา ในเรื่อง กรณีนายผู้หญิง มีอาชีพสถาปนิก เช่นเดียวกับ เน้นสามีของเธอ ความไม่ลงรอยกันใน เรื่องงานทำให้ชีวิตสมรสของวัลภากับ เน้นมีปัญหาแต่ เรื่องคลี่คลายไปในทางที่ดี วัลภากับ เน้นมีชีวิตครอบครัวที่เป็นสุขหลังจาก เน้นกลับมาอ้อวัลภา แล้ววัลภายอมโอนอ่อนยอมยกโทษให้ เน้นเป็นผู้นำที่ เข้มแข็งอย่าง ที่ เน้นต้องการ จะ เห็น ได้ว่า การที่ตัวละคร เอกฝ่ายหญิงมีพื้นนิสัย เดิมที่อ่อน โยมนมีส่วนทำให้ เธอสามารถจัดการกับปัญหาชีวิตครอบครัวได้อย่าง เรียบร้อยก่อนที่ เรื่องจะลุกลามใหญ่โต ชีวิตครอบครัวคืนสู่สภาพอบอุ่นด้วยความรัก ความ เข้าใจระหว่างสามีภรรยาด้วยความอ่อนโยนและผ่อนปรนของตัวละคร เอกฝ่ายหญิง เหล่านี้

ความอ่อนโยนของตัวละคร เอกฝ่ายหญิงใน เรื่องสั้นบาง เรื่องแสดงออกมาในรูปของการ แสดงสัญชาตญาณเพศแม่ ไม่ว่าจะเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ยังโสด เช่น อุษา ในเรื่อง ความผันผวนฤดูหนาว ห่องแก้ว ในเรื่อง มือที่สร้างบ้าน อัญชัญ ในเรื่อง หนูจำ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเหล่านี้จะ แสดงความรัก เด็กและสามารถดูแล เด็กได้ เหมือนกับ เป็นมารดาของเด็กจริง ๆ ตัวละครเอกฝ่ายหญิง ที่มีฐานะเป็นมารดาแล้ว เช่น วัลภา ในเรื่อง ตลอดกาล วรณี ในเรื่อง อย่าร้อง...ลูกเอ๋ย! ก็ จะ แสดงสัญชาตญาณของ เพศแม่ที่จะปกป้องลูกอย่างเต็มที่

ข. สามารถพึ่งตนเองได้

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของ ร.จันทิมพะ สามารถพึ่งตนเอง หาเลี้ยงชีพได้ด้วย ความสามารถของตนเอง โดยเฉพาะตัวละครที่เป็นหญิงโสด ผู้เขียนมักสร้างตัวละครหญิงที่อยู่ในวัยสาว เหล่านี้มีการศึกษาพอสมควร สามารถทำงานเลี้ยงตัวเองได้ อาชีพที่พบมากที่สุดคือเป็นครู เช่น วรวิ ในเรื่อง หลับเถิดที่รัก อรทิพย์ ในเรื่อง คอยด้วย ศรีวรรณ ในเรื่อง หลุมสาหร่าย เดิมสุข ในเรื่อง เพื่อเธอเท่านั้น อาชีพอื่น ๆ ที่พบก็มี ทำงานในสำนักงาน ได้แก่ วีวรรณ ในเรื่อง หญิงโสดสารภาพ

กอบกู้ ในเรื่อง ราคาความคิด เป็นพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน เช่น กลยา ในเรื่อง กลยา ยกโทษ เป็นพยาบาล เช่น ผงในเรื่อง สนามใน วิมล ในเรื่อง ตราบเท่าเธอสลาย ยุพา ในเรื่อง ผู้ชายคนเดียว เป็นนักเขียนบทละคร เป็นต้น บางอาชีพหญิงโสดเหล่านี้แสดงความสามารถในหน้าที่การงานไม่แพ้ชาย เช่น แพทย์หญิงเจนจิต ในเรื่อง สวรรค์คอยได้ เป็นจิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่อายุยังน้อย รังรองในเรื่อง รังรองแลเห็น เป็นเนติบัณฑิตหญิงที่มีอาชีพเป็นทนาย ประวิณี ในเรื่อง ชั้วนี้และชั้วหน้า ทำงานในตำแหน่งหัวหน้าแผนกสังคมของสถานทูต ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในบางเรื่องประกอบอาชีพอิสระ ทำงานออกแบบเครื่องใช้สตรี โดยรับงานมาทำที่บ้าน เช่น จำเรียง ในเรื่อง น่าน้ำนม รับจ้างเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป และในบางเรื่องตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีความสามารถถึงขนาดควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น พัชรี ในเรื่อง บวบจากห้องแถว นอกจากจะดูแลเก็บค่าเช่าตึกแถวแล้วยังเป็นเจ้าของกิจการเพาะไม้ดอกขาย ลดา ในเรื่อง ชั้วนี้และชั้วหน้า ดูแลกิจการร้านของชำเหมือนเป็นเจ้าของหลังจากที่ป่าเสียชีวิตแล้ว เพื่อรอให้ลูกชายของป้ามารับมรดกต่อไป นัทนี ในเรื่อง หญิงนี้ในสวรรค์ เป็นเจ้าของบ้านพักตากอากาศ นันทวัน ในเรื่อง สำหรับความรักและด้วยความรัก เป็นเจ้าของร้านเสริมสวย ภรณี ในเรื่อง เธอที่รัก เป็นเจ้าของบริษัทสาวอังกัณท์ภรณี ที่มีกิจการใหญ่โตกว้างขวาง

ผู้เขียนสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงให้พึ่งตนเองได้ ด้วยเหตุผลของตัวละครที่แตกต่างกันไป บางเรื่องเพื่อพิสูจน์ความสามารถของคนที่มีไม่แพ้ชาย ได้แก่ รังรองในเรื่อง รังรองแลเห็น วิวรรณ ในเรื่อง หญิงโสดสารภาพ ประวิณี ในเรื่อง ชั้วนี้และชั้วหน้า บางเรื่องตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องพึ่งตนเอง ทำงานหาเลี้ยงชีพเพราะความจำเป็น เช่น พัชรี ในเรื่อง บวบจากห้องแถว สมบัติของครอบครัวมีแต่สิ่งหาประโยชน์ ที่ลำพังเงินจากเก็บค่าเช่าไม่สามารถเลี้ยงดูคนในครอบครัวได้ พัชรีจึงต้องชวนชววยหารายได้อย่างอื่นด้วย กอบกู้ ในเรื่อง ราคาความคิด เป็นหญิงผู้ดีในตระกูลเก่า แต่ต้องทำงานเพราะฐานะของครอบครัวตกต่ำลง วิมลในเรื่อง ตราบเท่าเธอสลาย ไปเรียนพยาบาลระหว่างอพยพหลบภัยสงคราม เมื่อสงครามสิ้นสุดเธอก็สามารถหาเลี้ยงตัวเอง และยังพยาบาลผู้ที่ทุพพลภาพได้โดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากญาติพี่น้อง ยินดี ในเรื่อง เบื้องหลังรถด่วน ทำงานหาเลี้ยงตัวเองและหลานกำพร้า เธอต้องต่อสู้ชีวิตตามลำพังอย่างทรหด นุช ในเรื่อง ชีวิตวันร้อน ต้องออกหางานทำเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว สาเหตุในการทำงานพึ่งตัวเองของตัวละครเอกฝ่ายหญิงเหล่านี้จะเป็นด้วยความจำเป็นหรือไม่ก็ตาม ผู้เขียนก็ได้แสดงให้เห็นในทุกเรื่องว่า เมื่อผู้หญิงได้ทำงาน เธอจะมีความสามารถหาเลี้ยงตัวเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาใครเลย

ด้วยสาเหตุดังกล่าว ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นบาง เรื่องของ ร.จันทิมพะ จึงปฏิเสธที่จะแต่งงาน ในเมื่อเธอสามารถพึ่งตนเองได้ดังนี้ อีกทั้งชีวิตโสดก็ทำให้เธอ เป็นอิสระ เต็มที่ เช่น วีรกรรม ในเรื่อง หญิงโสดสารภาพ ประวิชนี ในเรื่อง ขั้วนี้และขั้วหน้า กอบแก้ว ในเรื่อง ราคาความคิด ตัวละครทั้งสามตัวนี้ล้วนแต่เป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่เป็นสาวโสด ที่ปฏิเสธการแต่งงาน ในขั้นแรก อรวอลในเรื่อง ชายคนที่สาม หลังจากที่หย่ากับสามี เธอทำงานเลี้ยงตัวเอง จนเกิดความเชื่อมั่นในคุณค่าและความสามารถของตนเอง จึงปฏิเสธที่จะยึดชายคนใดคนหนึ่งเป็นที่พึ่งอีก ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่เป็นโสดในบางเรื่อง ผู้เขียนไม่ได้แสดงความคิดของตัวละครอย่างชัดเจนว่า แท้ที่จริงเธอปรารถนาชีวิตคู่หรือไม่ เช่น เต็มสุข ในเรื่อง เพื่อเธอเท่านั้น แพทย์หญิงเจนจิต ในเรื่อง สวรรค์ในความใจ ลดาในเรื่อง ขั้วชีวิตนี้ ฯลฯ แต่พฤติกรรมของตัวละครแสดงให้เห็นว่าแม้เธอจะสามารถพึ่งตนเองได้ แต่เธอก็ยังต้องการความรักความอบอุ่นของการมีชีวิตคู่ ดังนั้นแม้เธอจะปฏิเสธอย่างแข็งขันในขั้นแรก และตั้งใจมั่นว่าเธอจะไม่แต่งงาน แต่เมื่อเธอได้พบรัก อารมณ์ของเธอก็หวั่นไหวและยอมรับว่าเธอก็ต้องการที่พึ่งหรือความอบอุ่นจากอ้อมแขนของชายคนรัก อันเป็นความต้องการทางธรรมชาติของเพศหญิง วีรกรรม ในเรื่อง หญิงโสดสารภาพ กอบแก้ว ในเรื่อง ราคาความคิด จึงยอมลาออกจากงาน เพื่อเป็นแม่บ้านอย่างเดียว เพราะผู้เขียน เห็นว่าการแต่งงานมีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่น และมั่นคงเป็นความสุขที่แท้จริงของชีวิต และการทำงานบ้านนั้น ก็เป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่จะทำให้บ้านเรียบร้อยน่าอยู่ ความสุขในชีวิตคู่คือความสุขที่สมบูรณ์และเป็นความสุขที่แท้จริงของมนุษย์ ทักษะนี้ ได้แสดงไว้ในเรื่องสั้นของเธอหลายต่อหลายเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับทักษะที่เธอ เคยให้สัมภาษณ์เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่* หรือแม้แต่ร้องรองในเรื่อง ร้องรองแลเห็น ซึ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีความรู้ทำงาน เข้มแข็ง เยี่ยงชายคนหนึ่ง ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าความ เข้มแข็งของร้องรองนั้น เป็นการพิสูจน์ความสามารถในการทำงานที่ไม่แพ้ผู้ชาย เธอพยายามปกปิดความรู้สึก โดยการแสดงความ เข้มแข็งในการทำงาน แต่การทำเช่นนั้นกลับทำให้จิตใจของเธออ่อนแอเพราะขาดที่พึ่ง จนในที่สุดเธอสำนึก

* ฐภาคผนวก ก. ชีวิตประวัติของ ร.จันทิมพะ ประกอบ

ถึงความปรารถนาของตัวเองและยอมรับความรักที่ซ่อนอยู่ในใจ เธอยอม เป็น เพียงผู้หญิงธรรมดา ๆ ของผู้ชายที่เธอรักมากกว่าเป็นผู้หญิงที่เก่งกาจแต่ขาดความรัก แสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิงของ ร.จันทิมพะ จะสะท้อนแนวคิดของผู้เขียนอย่างเด่นชัดว่าถึงแม้ผู้หญิงจะพึ่งตัวเองได้ แต่ความรักและการแต่งงานก็เป็นสิ่งสำคัญกว่า

ค. ยึดมั่นและศรัทธาต่อความรัก

ร.จันทิมพะ สร้างอุปนิสัยให้ตัวละครฝ่ายหญิงยึดมั่นและศรัทธาต่อความรัก คือเมื่อได้รักชายใดก็จะทุ่มเทให้กับความรักนั้นอย่างจริงจัง ในบางเรื่องตัวละครเอกฝ่ายหญิง ผิดหวังในความรัก เพราะฝ่ายชายนั้นเห็นแก่ตัวและเอาเปรียบผู้หญิง เช่น วัลภา ในเรื่อง จุดจบวานนี้ ศิริมาในเรื่อง ทางผ่าน รำเพย ในเรื่อง คืนของฉัน ตัวละครเอกฝ่ายหญิงทั้งสามตัวนี้เห็นคุณสมบัติด้านลบของชายคนรักที่เธอไม่เคยเห็นมาก่อน ทำให้เธอเสียใจที่เคยรักและไว้วางใจชายคนรักโดยไม่คิดหวาดระแวงหรือเคลือบแคลงใจ บางเรื่องตัวละครเอกฝ่ายหญิงได้รับความสมหวังในความรักเป็นรางวัลหลังจากการรอคอยอย่างอดทนและซื่อสัตย์ต่อรัก เช่น วิมล ในเรื่อง ตราบน้ำเธอสลาย โสมวรรณ ในเรื่อง ปาฏิหาริย์แห่งโชค

ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าอุปนิสัยที่ยึดมั่นและศรัทธาต่อความรักนั้น เป็นอุปนิสัยของผู้หญิงโดยเฉพาะ ต่างกับอุปนิสัยโดยธรรมชาติของชาย หญิงจะเชื่อว่าความรักเป็นสิ่งที่บริสุทธิ์สะอาด นำขึ้นชมบูชา เช่น "หญิงสาว" ในเรื่อง ข้อพิพาทขาด พัฒนศรี ในเรื่อง เสียงไม้กระซิบ และรักแท้ต้องซื่อสัตย์ต่อคนรักเพียงคนเดียว เช่น ศิริพรรณ ในเรื่อง เสียเสียใจ พริ้มเพรา ในเรื่อง ยอดปรารถนา บุษบา ในเรื่อง สู่ไศลเทียร ล้วนแต่ต้องการเป็นหญิงคนเดียวของชายคนรัก บางเรื่องผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า ผู้ชายมีทัศนคติต่อความรักต่างไปจากฝ่ายหญิง ชายมักเป็นฝ่ายผิดสัญญา ขณะที่หญิงจริงจังกับความรักและยึดมั่นในคำสัญญาไปจนวันตาย เช่น เรื่อง ข้อพิพาทขาด "หญิงสาว" ผู้เป็นภานิมิตในยามเช้า หรือดวงวิญญาณของหญิงสาวที่เคยอยู่ในบ้านนี้มาก่อน เธอตายในวันแต่งงานก่อนที่จะทราบว่าเจ้าบ่าวของเธอหนีไปกับหญิงอื่น เธอได้เล่าความคิดของผู้หญิงที่มีต่อความรักให้ประทวน ตัวละครฝ่ายชายในเรื่องฟัง. ประทวน แสดงความเห็นคัดค้านว่าผู้ชายมิได้เห็นความรัก เป็นสิ่งสูงค่าเหมือนนครแห่งความรักในเทพนิยาย วไล ในเรื่อง จำได้ดังนี้ และกลืนแก้ว ในเรื่อง ทางสุดท้าย ต้องอดทนต่อการหลงลืมของสามี อันเป็นอาการของโรคทางประสาท นีรชา ในเรื่อง หวงทองเถาที่รั้วบ้าน ต้องการให้ยง ชายคนรักปฏิบัติต่อเธออย่างอ่อนโยนและสนใจกับสิ่งละเอียดอ่อนทางอารมณ์ เช่น ความงามของดอกไม้ แต่ยงกลับเห็นว่าเป็นสิ่งจุกจิกน่ารำคาญ

ความยึดมั่นและศรัทธาในความรัก ทำให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ ต้องดำเนินชีวิตตามแนวทางที่เธอได้เลือกตามอุดมคติของเธอ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในบางเรื่องยังคงรักภักดีต่อสามีที่หลงลืมเธอไปด้วยอาการทางระบบประสาท (ดังที่ยกตัวอย่างแล้วข้างต้น) หรือปฏิบัติตามอุดมการณ์ เช่น พัดสี ในเรื่อง เสียงไฟกระพริบ เป็นฝ่ายรอคอยสามีที่ไปรบตามหน้าที่ของชายที่ต้องปกป้องประเทศชาติ พะเยยในเรื่อง ม้าควย ขอติดตามสามีไปกับชนวนกำรภูษาติเพื่อดูแลปรนนิบัติสามีเยี่ยงภรรยา แม้เธอจะมีหน้าที่เหมือนทหารรับใช้คนหนึ่งและแม้สามีจะไม่คำนึงถึงเธอมากเท่ากับการต่อสู้เพื่อชาตินั้น เรื่อง ตราบเท่าเธอสลาย วิมลเป็นฝ่ายรอคอยพรต รอทั้ง ๆ ที่เธอไม่แน่ใจว่าเขาจะยังคงรักและยึดมั่นในคำสัญญา "ตราบเท่าเธอสลาย" ของเขาหรือไม่ แต่วิมลเชื่อมั่นและศรัทธาในความรักที่วิมลมีต่อพรตยิ่งนัก การยึดมั่นในความรักอาจเป็นอุดมคติของตัวละครเอกฝ่ายหญิงเหล่านี้ เธอจึงต้องมีความทุกข์เพราะรัก และต้องดำเนินชีวิตในหนทางที่เธอไม่คาดคิดว่าจะ เป็นความทุกข์กาย ทรมาณใจ แต่เธอก็ยังมีความสุขที่ได้รอคอยชายคนรักด้วยความหวังหรืออยู่ใกล้ชีวิตปรนนิบัติดูแลชายคนรัก ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นความสุขตามอุดมคติของหญิงสาวเหล่านี้ แม้จะ เป็นความทุกข์ยากตามครรลองของชีวิตก็ตาม

ในบางเรื่อง ร.จันทิมพะ แสดงให้เห็นว่าการยึดมั่นในความรักของตัวละครฝ่ายหญิง ทำให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ผิด หรือทำให้ตนเองตกอยู่ในภาวะอันตราย เช่น กนกหงส์ ในเรื่อง ความรักเลหลัง เป็นโสเภณีที่เสนอขายตัวด้วยวิธีประมูลสินค้าหนีภาษี ผู้ใดประมูลสินค้าหนีภาษีได้ราคาสูงสุด ก็จะได้ตัวเธอไป กนกหงส์ทำเพื่อประชดสามีที่เคยทิ้งเธอไปติดพันโสเภณีมาก่อน โฉมแซ ในเรื่อง จันทร์ลอย ติดตามสามีไปทั้ง ๆ ที่อยู่ในอันตราย เพราะเข้าใจผิดว่าสามีนัดพบกับหญิงอื่น เป็นเหตุให้ชีวิตของเธอและสามีต้องเสี่ยงภัยจนเกือบเอาชีวิตไม่รอด แต่ในบางเรื่องผู้เขียนแสดงให้เห็นเพียงแค่ว่าหญิงต้องการให้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหยุดชีวิตเสเพล และเร่ร่อน แต่เมื่อสามีไม่อาจดำเนินชีวิตอย่างที่ภรรยาต้องการได้ เธอก็เกิดทุกข์ เช่น ทวลกสิ้นในเรื่อง ข้ามขอบฟ้า ในที่สุดทวลกสิ้นก็เข้าใจว่าความรักนั้นไม่เกี่ยวพันยึดติดกับรูปแบบใด ๆ เธอได้ตระหนักในตอนท้ายเรื่องว่า

. . . ความรักล่อยข้ามละลอกคลื่นของกิเลส เวลาและความหลงเหล่านี้ แสงจันทร์จับคลื่น ซึ่งเป็นเพียงความมืด และความกลอกกลิ้งให้เฉิดฉายฉันใด ฉะนั้นความรักย่อมชำระล้างกิเลส แลความหลงให้บริสุทธิ์สะอาดอีกได้²⁵

ในเรื่องขอความรักนั้นนอกจากผู้เขียนจะชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงจะยึดมั่นและศรัทธาต่อความรัก มากกว่าผู้ชายแล้วผู้หญิงยังปรารถนาความรัก เป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าจะต้องแลกกับการตาบอดหูหนวก และเป็นใบ้ก็ตาม ดังจะเห็นได้จากนกเอี้ยงในเรื่อง เมื่อฝนตก

นกเอี้ยงเป็นหญิงสาวชนบทหน้าตาอัปลักษณ์หลังค่อม แขนคอก ขาไม่เท่ากัน ตัวก็ม่อค้อ คลสัน เธอมักจะหลบออกมาเลี้ยงควายตามลำพัง เพื่อหนีคนที่พูดจาเยาะเย้ยเธอ นกเอี้ยงอธิษฐาน ขอให้เธอมีรูปร่างงดงาม เพื่อที่จะได้มีชายรูปร่างงดงามมาหลงรัก วันหนึ่งเธอพบกับชายรูปร่างงาม เขาบอกนกเอี้ยงว่าเขาคือเจ้าพ่อเสือเผือก สามารถคลบันดาลให้เธอสมหวัง ข้อแลกเปลี่ยนนั้นคือตาของเธอจะต้องบอดสนิท หูหนวก และเป็นใบ้ นกเอี้ยงยอมตกลง เธอสมหวังที่ได้อยู่ในอ้อมกอดของชายรูปร่างงามแม้เพียงครั้งเดียวในชีวิต นกเอี้ยงมีความสุขทุกครั้งที่จะระลึกถึงความทรงจำในครั้งนั้น

นอกจากรูปลักษณ์อันอัปลักษณ์แตกต่างกับตัวละคร เธอกฝ่ายหญิง เรื่องอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวใน ข้อ 3.1.1.1: ลักษณะทางกายภาพ นกเอี้ยงยังเป็นตัวละครที่แสดงความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะมีความงามและเหตุผลของการมีความงามนั้นก็เพื่อให้มีชายรูปร่างงดงามมาหลงรัก นกเอี้ยงยอมแลกทุกอย่างเพื่อความรักจากอ้อมแขนของชายรูปร่างงาม ความปรารถนาของนกเอี้ยงคือความปรารถนาในรัก ซึ่งผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าตรงกับความปรารถนาของผู้หญิงทั่วไป

นกเอี้ยงอาจมีรูปร่างอัปลักษณ์ แต่หัวใจของหล่อนไม่ต่างอะไรกับของผู้หญิงสาวอื่น ๆ ที่สวยหยดย้อยอย่างนั้น²⁶

²⁵ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ข้ามขอบฟ้า," ใน เรื่องสั้น เกียรติยศของนักเขียนสตรี ผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2513), หน้า 13-14.

²⁶ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "เมื่อฝนตก," แสนสุข 2 (2 สิงหาคม 2496) : 13.

นกเอี้ยงตระหนักดีว่า เธอมีรูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์ สิ่งนี้ยิ่งเร่งเร้าความปรารถนาของเธอให้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ดังนั้นเมื่อโอกาสมาถึงตัว นกเอี้ยงจึงไม่รีรอที่จะเลือกสิ่งที่เธอใฝ่ฝันมาช้านาน ไม่ว่าจะแลกกับอะไรก็ตาม จากบทสนทนาของนกเอี้ยงกับ เจ้าพ่อเสือ เผลอได้แสดงความตั้งใจมั่นของนกเอี้ยงดังนี้

"ถึงจะเกิดอะไรขึ้น ถึงฉันจะเสียอะไร ๆ แม้แต่ชีวิตเปล่าเปลี่ยว ไม่มีราคาของฉัน ก็ขอให้ฉันมีรูปสวยสักครั้งและได้คลอเคลียอยู่ในวงแขนของชายรูปสวย สักครั้งเถิด"

"ถึงจะต้องผ่าน เปลวพริกก็ยอมหรือ? ความรักคือไฟที่เผาผลาญพวกหนึ่ง"

"ขอให้ไฟรักเผาผลาญฉันให้ เป็นถ่านเถ่าเถอะคะ"

"นกเอี้ยงจะไม่รู้สึกละอายใจอัน เยือกเย็นอย่างนี้อีก"

"ฉันอาจเย็นด้วยความสมอยากใน เปลวไฟที่รุ่มร้อน เหลือเกิน"

"นกเอี้ยงอาจไม่ได้ยิน เสียงกระดิ่งคอยควายอีกเลย เพราะคนที่มีความรักต้องหูหนวกแล้วก็ เป็นใบ้แบบหนึ่ง"

... ฯลฯ ...

ฉันไม่ยอมได้ยินอะไร ! ทั้งสองข้างของฉัน เต็มไปแต่คำ เหยียดหยามอยู่เสมอ"²⁷

นกเอี้ยงต้องยอมรับความทุกข์ทรมานทางร่างกายทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นความ เจ็บปวดราวกับถูกเผาไหม้ด้วยเปลวไฟที่ร้อนแรงยิ่งกว่าไฟรัก จะเป็นใบ้ หูหนวก และในที่สุดแม้ต้องเสียดวงตาที่งดงามคว่ำไป นกเอี้ยงถึง เลแต่แล้วก็ตัดสินใจยอมตาบอดเพื่อแลกกับความรัก ดังที่ผู้เขียนแสดงไว้จากบทสนทนาของ เจ้าพ่อเสือ เผลอกับนกเอี้ยงว่า

"นัยน์ตาของนกเอี้ยง เป็นสิ่งซึ่งงดงามหยดย้อยอย่างเดียว แต่ความรักคือความมืดมัว ความรักต้องตาบอด เมื่อจะ เลือกรักต้องเสียสละตาที่ทำให้คนเรา เห็นและ เกิดสติสัมปชัญญะ อยู่เสมอ ความรักไม่มีตัวตนจึงไม่ต้องการตาที่จะมองดู คนที่มีความรักคือคนที่ตาบอดแบบหนึ่ง"

นกเอี้ยงครวญครางขึ้นว่า

"โอ้ ! เจ้าพ่อขา ! ถ้าตาฉันบอด รูปร่างฉันจะสวยวิเศษสักเท่าไรก็คงไม่มีชายใดต้องการ"

"ชายที่เห็นรูปร่างของเธอที่หยดย้อยอย่างใหม่ยอม เกิดความรักแล้วก็ตาบอดแบบเธอ เขาจะไม่ทันรู้ว่าตาเธอบอดจนกว่าจะได้ เป็นคู่เวียงกันแล้ว - เลอกเอา !"

"ฉันจะไม่ได้ชมโฉมชายที่ฉันยอมอยู่ในวงแขนของเขานะซีคะ !²⁸

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดิม.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

แต่แล้วเมื่อนกเอี้ยงคิดว่า เธออาจมองเห็นชายคนรักด้วย โนภาพซึ่งตรงกับรูปร่างสง่างาม
 ฝั่งผายของเจ้าพ่อ เสือ เหลอที่ยืนอยู่ตรงหน้า เธอจึงตัดสินใจอย่างเด็ดขาดว่า

"ขอความรักและวงแขนคู่หนึ่งเถอะ ถึงฉันจะมองไม่เห็นดินฟ้าอากาศกับสิ่งซึ่งเป็นสิ่งซึ่ง
 เป็นที่คุ้นเคยของฉัน"²⁹

ความสุขที่นกเอี้ยงได้รับ เมื่ออยู่ในอ้อมแขนของชายรูปงามในมโนภาพนั้นลึกล้ำเกินกว่าที่เธอ
 จะนึกไปถึง

หล่อนเห็นทั้งตาบอด ได้ยินทั้งหูหนวก และพูดภาษารักกับชายที่รักด้วยมโนภาพ และการสัมผัส
 ที่เผาผลาญเพิ่มขึ้น³⁰

ชื่อเรื่อง เมื่อฝนตก จึงตรงตามคำอธิษฐานของนกเอี้ยงที่ขอให้ฝนตกมาละลายรูปร่าง
 อับลักษณะของเธอ เมื่อนกเอี้ยงได้พบกับความรักตามคำอธิษฐาน ความรักเปรียบเหมือนสายฝนที่
 ตกลงมาชะล้างความรู้สึกว่าเหวน้อยเนื้อต่ำใจ ฝนให้ความชุ่มชื้นแก่โลกฉันใดความรักก็ให้ความชุ่มชื้น
 แก่หัวใจหญิงอับลักษณะเช่นนกเอี้ยงฉันนั้น

นกเอี้ยงจึงเป็นตัวละครที่เป็นตัวแทนของหญิงที่ต้องการมีความรัก ผู้เขียนกำหนดให้
 นกเอี้ยงอับลักษณะเพื่อชี้ให้เห็นว่าความปรารถนาความรักเป็นความปรารถนาขั้นสูงสุดของหญิง

ง. ยึดมั่นในศีลธรรมและประเพณี

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ยึดมั่นในศีลธรรมและประเพณีนี้มักจะเป็นตัวละครที่
 ต้องต่อสู้กับความขัดแย้งภายในระหว่างอำนาจฝ่ายสูงกับอำนาจต่ำในจิตใจของตัวละคร ตัวละคร
 เอกฝ่ายหญิงที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ ได้แก่ เต็มดวง ในเรื่อง พุ่มนี้ยั่งยืน อิดา ในเรื่อง มือเสือ

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดิม.

นิรชาในเรื่อง พวงทองเถาที่รั้วบ้าน เต็มสุขในเรื่อง เพื่อเธอเท่านั้น ตัวละครเหล่านี้จะเกิด ความขัดแย้งภายในใจของตน เองระหว่างความปรารถนาความรักกับความถูกต้องตามศีลธรรมและ ประเพณี

เรื่องพวงทองเถาที่รั้วบ้าน นิรชากับยง เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยเดียวกัน และอยู่บ้านใกล้กัน นิรชาแอบรักยงอย่างเงิบ ๆ เธอหวังว่ายงจะอ่อนโยนต่อเธอเป็นพิเศษ เมื่อยงพยายามจะจูบเธอ โดยอ้างความเสรีในการวางตัวของหญิงอื่น นิรชาปฏิเสธเขาไปอย่างนึมนวล ยงกลับโกรธว่านิรชา เล่นตัว เขาไม่ยอมมารับประทานอาหารว่างที่บ้านนิรชาเหมือนทุกวัน นิรชาจัดอาหารไปให้ยงที่บ้าน หลังจากเวลาอาหารเย็นล่วงไปแล้วยงก็ยังไม่มาหาเธอ โดยหวังว่าเธอจะเป็นฝ่ายง้อจนและยอมให้ สิ่งที่ยงต้องการ แต่เมื่อเธอมาบ้านยงตามล่ายงในเวลาค่ำมืด เช่นนั้น เธอเกิดความละอายที่เธอ "มีอยู่ก็แต่ความต้องการอยู่ใน เลือดอันร้อนผ่าวและหัวใจอันไหวระทึกเท่านั้น"³¹ นิรชาประณาม ตัวเองว่าเธอหมดความละอายไม่สมกับ เป็นหญิงที่ได้รับการอบรมมาดี แต่กลับจะประพฤติดัว เสื่อม เสีย ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

. . . ความสว่างในตอน เย็นทำให้กระแสวิกเสสของหล่อนยังยั้งอยู่ได้ ความมืดในยามดึก เดียวนี้ทำให้หล่อนลืมตัวและลืมอายอีกด้วย ดังนั้นหล่อนก็มีได้แตกต่างไปจากยงอย่างใด นอกจากความ เป็นผู้หญิงอย่างเดียว
หล่อนและ เขายังข้องอยู่ในกิเลส เหลือเกิน...^{3.2}

³¹ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "พวงทองเถาที่รั้วบ้าน," โบว์แดง 3 (27 กุมภาพันธ์ 2492) : 27.

³² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดิม.

แต่แล้วยังก็ทำให้การต่อสู้ในใจของนิรชาลดลง เขาพบเธอด้วยอาการเยือกเย็น แผงไว้ด้วยความละเอียดใจ และสัญญาว่าจะไม่ล่วงเกินเธออีกเลย นิรชาจึงมีความกล้าพอที่จะขอให้เขาจูบ เธออัน เป็นความปรารถนาที่ตรงกันของทั้ง เธอและเขา เพราะ เธอมั่นใจแล้วว่าแม่จะเป็นกิเลส เป็นเรื่องน่าละอาย แต่เธอก็ควบคุมตัวเองด้วยการตอบสนองความปรารถนาในกรอบที่เธอเห็นว่าไม่ถึงกับละเมิดประเพณี

การต่อสู้ภายในจิตใจของนิรชาจบลงที่นิรชาต่อสู้กับความต้องการของตัวเองและผ่อนคลายความตึงเครียดจากข้อขัดแย้งในใจ เมื่อเธอยอมรับความต้องการนั้น และพิจารณาเห็นว่าไม่ถึงกับล่วงล้ำจารีตประเพณี ท่าทีของยงก็มีส่วนทำให้นิรชามั่นใจว่าเธอสามารถให้ในสิ่งที่เขาร้องขอเมื่อสิ่งนั้นคือสิ่งที่เธอยอมรับแล้วว่าเธอปรารถนาเช่นกัน

การล่วงเกินภายนอก เช่นการกอดหรือจูบนี้ เป็นการกระทำที่ ร.จันทิมพะ ไม่ประนามหรือแสดงน้ำเสียงตำหนิติเตียนว่าเป็นความผิดร้ายแรง ในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ หลายเรื่อง ผู้เขียนให้ตัวละครในเรื่องแสดงความรักด้วยการกอด จูบ หรือ เพียงแต่สัมผัสร่างกายกัน เป็นอย่างน้อยที่สุด แต่จะต้องอยู่ในเงื่อนไขที่ผู้เขียนตั้งไว้ว่า เป็นคนที่รักกันมาเป็นระยะเวลาพอสมควรหรือรู้จักกันมานาน แต่เพิ่งได้เปิดเผยความในใจที่มีต่อกันจนสามารถแสดงการกระทำที่เปิดเผยความรู้สึกต่อกันด้วยการสัมผัส กอด และจูบ อย่างไรก็ตามแม้ ร.จันทิมพะ จะมีความใจกว้างในเรื่องนี้ เธอก็คัดค้านการมีความสัมพันธ์ทางเพศกันอย่างเสรีโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมและจารีตประเพณีอันดีงาม ดังความคิดที่ปรากฏในเรื่อง เพื่อเธอที่รัก

เต็มสุข ในเรื่อง เพื่อเธอที่รัก เป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่เป็นสาวใหญ่ สถานภาพโสด มีอิสระเสรีในการใช้ชีวิต หน้าที่การงานของเธอเป็นอาจารย์ที่ได้รับการยกย่องในสังคม แต่เมื่อมีชายหนุ่มแปลกหน้าที่อายุน้อยกว่าเธอ ขออาศัยรถเธอไปลงกลางทาง ระหว่างเส้นทางที่เปลี่ยว เขาพูดจาเกี้ยวพาราสีล่วงเกินเต็มสุข จนเธอหัวน้ใจและบั่นบ่วน ผู้เขียนบรรยายความรู้สึกของเต็มสุขอย่าง เป็นชั้น เป็นตอน แสดงถึงการต่อสู้ทางอารมณ์ของเต็มสุขตั้งแต่เริ่มจูบไหว ตื่นเต้นจนเกือบตระหนกพยายามข่มอำนาจฝ่ายต่ำด้วยศักดิ์ศรีและความทะนงตัว แต่ความจูบไหวทวีขึ้นจนเป็นความหัวน้ใจ รุ่มร้อนในจิตใจ ความรุ่มร้อนของเต็มสุขทวีขึ้นถึงขีดสุด เมื่อชายหนุ่มชวนเธอแวะพักหลบร้อนที่บ้านของเขาชั่วขณะ

. . . เขาเอื้อมมืออีกข้างหนึ่งไปกุมมือขาว ๆ ของ เต็มสุขซึ่งกุมพวงมาลัยรถอีกต่อหนึ่ง ดูเหมือนระหว่างหล่อนและ เขามีประกายเกิดขึ้น มันอาจ เน้นความร้อนทั้งภายในและภายนอก นั้นด้วย เต็มสุขรู้สึกว่าร่างของหล่อน เริ่มละลาย เป็นอากาศเลื่อนไปหมด มันกลายเป็นธาตุเดียวกับร่างกาย่าหยาบคายข้างหล่อน ความรู้สึกเสียวปลานวูบขึ้นมาเหมือนฟ้าแลบ

เต็มสุขซบหน้าลงบนมือหยาบแข็งของเขา และมือขาว ๆ ของตัวเอง เขาต้องเอื้อมมือ อีกมือหนึ่งถือมาลัยรถแทนหล่อน

ความบริสุทธิ์: ความละเอียด และความเป็นผู้หญิงอยู่ไหนเล่า

ชายคนนี้ต้องการความเป็นผู้หญิงอย่างเดียว เขาจะมองไม่เห็นคุณสมบัติทั้งสาม ซึ่งหล่อน หวนคิดขึ้นได้ แต่หล่อนต้องมั่นคงขึ้นอีก หล่อนจะไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอันขาด หล่อนปล่อยน้ำตา ให้ซึมออกมาเปียกมืออันหยาบแข็งครู่หนึ่ง

พอเต็มสุข เงยหน้าขึ้น . . . นาทิแห่งอารมณ์หวาดเสียวก็สุดสิ้น เสียแล้ว... "3:3

ประโยคสุดท้ายนั้นแสดงให้เห็นว่า เต็มสุขได้ตัดสินใจแล้ว แต่กระนั้น "หัวใจของเต็มสุข ก็เสียวปลานวูบไปหมด"³⁴ ผู้เขียนไม่บอกตรง ๆ ว่า เต็มสุข ตัดสินใจอย่างไร จนกระทั่งเมื่อเต็มสุข ทรุดรถข้าง เกรียนล้มตามคำขอของหนุ่มแปลกหน้า เธอพูดว่า

"เลือกให้พอกิน เอะอะคะ เลือกลูกโต ๆ นะ อย่ามัวต่อราคาเลย ร้อนนัก"³⁵

คำว่า "ร้อน" นั้น ตรงกับคำชวนของหนุ่มแปลกหน้าที่ให้เต็มสุขที่นำรถไปจอดที่บ้านของเขา เพื่อพักร้อน" คำตอบของเต็มสุขคือการบอกว่า เต็มสุขตัดสินใจให้ความต้องการทางเพศ อันเป็นอำนาจ ฝ่ายต่ำชนะอำนาจฝ่ายสูงที่มีศีลธรรมและจารีตประเพณีควบคุมอยู่ แต่แล้วชายหนุ่มแปลกหน้าที่ เต็มสุข

ศูนย์วิทยทรัพยากร

³³ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "เพื่อเธอเท่านั้น," ใน เรื่องสั้นเกียรติยศของนักเขียนสตรีผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2513), หน้า 114.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดิม.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 115.

ไม่ทราบแม้แต่ชื่อของ เขากลับ เปลี่ยนใจ เมื่อเขาซื้อส้มให้เต็มสุข เขากออกขอแยกทางกับ เต็มสุขตรง
 นั้น และกล่าวว่าเขาทำเช่นนี้เพื่อเต็มสุขเท่านั้น ทำให้เต็มสุขยิ่งละอายรีบออกกรณแล้วไม่หันกลับไป
 มองชายผู้นั้นเลย แท้ที่จริงแล้วตัวละครทั้งคู่จะภาคภูมิใจที่ต่างฝ่ายต่างได้ทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ คือให้
 อำนาจฝ่ายสูงเอาชนะอำนาจฝ่ายต่ำได้ ไม่ล่วงละเมิดประเพณีศีลธรรมและจารีตประเพณี

เต็มสุข เป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ต่อสู้กับความต้องการของอำนาจฝ่ายต่ำ ต่อสู้ระหว่าง
 ความละอายกับความต้องการทางเพศอัน เป็นความต้องการทางกาย แต่แล้วเต็มสุขก็พ่ายแพ้แก่ความ
 ละอายเมื่อฝ่ายชายรุกเร้าหนัก สะท้อนให้เห็นความคิดของผู้เขียนว่าผู้หญิง เป็นฝ่ายสนองตอบความใคร่
 ของผู้ชาย หากที่จะหลีกเลี่ยงได้เมื่อผู้ชาย เป็นฝ่ายเสนอและรุกเร้าหนัก เพราะผู้หญิง เองก็มีเลือดเนื้อ
 มีความต้องการทางเพศเช่นเดียวกับผู้ชาย แต่เมื่อผู้ชายรู้สึกตัวระงับความต้องการของตัวเอง ผู้หญิง
 ซึ่งมีฐานะ เป็นผู้ตอบสนองความต้องการทางเพศที่ถูกรุกเร้าจากฝ่ายชายก็จะยุติความต้องการนั้น เพราะ
 มีความละอายเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ปฏิกริยาแรงเร้าทั้งหมดเกิดขึ้นที่ฝ่ายชาย และดับลงที่ฝ่ายชายเช่นกัน
 แม้ผู้เขียนมีน้ำเสียงโอนเอียงไปข้างฝ่ายหญิงที่ไม่ได้เป็นผู้ก่อปฏิกริยา แต่ก็ยกย่องผู้ชายที่หยุดยั้งตัวเอง
 ไม่ให้ล่วงล้ำประเพณีและศีลธรรม เพราะนั่นคือคุณค่าที่แท้จริงของมนุษย์ที่ยังคับตัวเองจากอำนาจฝ่ายต่ำ
 ควบคุมตนเองได้ด้วยศีลธรรมและประเพณี

ความขัดแย้งภายในตัวละครนี้ทำให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นของ ร. จันทิมพะ
 นำสนใจ

จ. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นของ ร. จันทิมพะ มีความอ่อนโยนตามแบบ
 ของผู้หญิง ขณะเดียวกันก็จะเชื่อมั่นในความคิดของตัวเองและกล้าแสดงความคิด ตัวละครเอกฝ่ายหญิง
 เหล่านี้ อาจเป็นหญิงสาวสมัยใหม่ที่คล่องแคล่วกระฉับกระเฉง เช่นหญิงน้อย ในเรื่อง หญิงน้อยน่าน้ำสมัย
 ที่กล้าแต่งตัวแปลกแหวกแนวด้วยความเชื่อมั่นว่าเธอต้องสวยและเด่นที่สุดในงาน ชนิกา ในเรื่อง
ธิดา ดร. โชติ ที่เชื่อมั่นการดำเนินชีวิตของตัวเองว่าถูกต้องเหมาะสมแล้ว หรืออาจเป็นหญิงในชนบท
 เช่น จำเรียง ในเรื่อง น่าน้ำตม ก็เชื่อมั่นว่าผู้ชายที่สุภาพอ่อนโยน อย่างเจ้าชายในนิทานนั้นมีจริง
 พดสี ในเรื่อง เสียงไม้กระซิบ เชื่อมั่นว่าหากติดต่อกับไซโยเพื่อนในสนามรบของพี่ชาย โดยปิดบัง
 ความจริงว่าพี่ชายตายไปแล้ว จะเป็นผลดีแก่ตัวไซโยเอง

ความเชื่อมั่นในตัวเองนี้ทำให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นหลายเรื่องของ ร.จันทิมพะ มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่หวั่นไหวตามความคิดของผู้ใด เช่น รินทิพย์ ในเรื่อง อีกวันหนึ่ง เชื่อมั่นว่า แม้เธอจะเป็นคนขี้เล่นรักสนุก แต่เธอก็สามารถเป็นแม่บ้านและเป็นศรีภรรยาที่ดีได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนนิสัยของตนเอง เรวัต ในเรื่อง สีเลือดเรวัต เชื่อมั่นว่า เธอมีสายเลือดสกุลพลีพันธ์ที่เข้มข้น เช่นเดียวกับญาติพี่น้องคนอื่น เธอถือว่าไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ใครเห็นความเข้มแข็ง ความเด็ดเดี่ยวในเมื่อเธอถือกำเนิดในสกุลพลีพันธ์ เธอย่อมมีสายเลือดพลีพันธ์เต็มตัว ในเรื่อง สีเลือดเรวัต มีสถานการณ์มาช่วยคือแม่ของเรวัตป่วยหนัก หมอจากตัวอำเภอบางพลีมารักษาทันเวลา ทำให้คนในครอบครัวพลีพันธ์เปลี่ยนความคิดว่าการที่คนมีความรู้มาอยู่ในชนบทก็จะช่วยให้ชนบทเจริญขึ้น แทนที่จะไปทำงานอยู่ในเมืองหลวงเพื่อซื้อเสียงวงศ์ตระกูลเพียงอย่างเดียว อีกทั้งความดีของคุณมะลิมารดาของเรวัตก็เพิ่งจะมาประจักษ์แจ้งแก่ใจของคนในครอบครัวพลีพันธ์ สถานการณ์เหล่านี้มีส่วนช่วยสนับสนุนให้เรวัตลดทิฐิมานะแต่งงานกับ นายแพทย์อดุลย์โดยไม่ต้องเกรงว่าการติดตามนายแพทย์อดุลย์ไปอยู่ชนบททำให้คนในครอบครัวพลีพันธ์ดูถูกว่า เธอไม่ได้ทำเพื่อตระกูลพลีพันธ์ เพราะเธอไม่มีสายเลือดเข้มข้นของสกุลพลีพันธ์

ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นที่มาของความหยิ่งในศักดิ์ศรีและเกียรติยศของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ ทุกตัว แต่จะปรากฏให้เห็นเด่นชัดเฉพาะบางตัวในบางเรื่อง เช่น ขนิษฐา ในเรื่อง จำเลยลับ ไม่ปริปรากบอกใครว่าผู้ใดเป็นพ่อของลูกในท้องของเธอ เธอไม่กล้าบอกใครว่าพ่อของลูกในท้องเธอคือ พินัย สามีของเธอ เนื่องจากพินัยจำเหตุการณ์ที่เขาอยู่ร่วมกับขนิษฐาไม่ได้ เขาคิดว่าเป็นความฝันไม่ใช่ความจริง ขนิษฐายอมให้พินัยกล่าวหาว่าเธอคบชู้จนเกิดท้องขึ้นมา ชายชู้ที่น่าจะเป็นประวัติ เลขาธุการของพินัยมากกว่าคนอื่น ขนิษฐายิ่งในศักดิ์ศรี จึงบอกพินัยถึงเหตุการณ์ที่เขาจำไม่ได้ และเธอก็ไม่มีพยานหลักฐานอ้างอิงนอกจากตัวเธอเอง ไชศรี ในเรื่อง ฉันเป็นสุข แม้จะยังคงรักโกวิทสามีเก่าของเธอ แต่เธอก็ตระหนักดีว่า หากเธอกลับไปเป็นภรรยาของโกวิทอีกครั้งตามคำขอของโกวิท เธอก็ต้องอยู่ในฐานะเมียช้อยหรือนางบำเรอ ซึ่งก็หมายความว่า ไชศรีต้องยอมเสียศักดิ์ศรีและเกียรติยศทั้งหมด แต่ไชศรีตายอย่างกระตั้นหันด้วยโรคหัวใจก่อนที่จะตัดสินใจ อย่างไรก็ตามจากบุคลิกภาพของไชศรีถึงผู้เขียนจะไม่ได้แสดงการตัดสินใจของไชศรีอย่างชัดเจน ผู้อ่านก็สามารถเดาความคิดของไชศรีได้ว่าแท้จริงไชศรีตัดสินใจที่จะเสียสละความรักเพื่อรักษาเกียรติยศและศักดิ์ศรีของเธอกับสามี มิได้เลือกเอาความรักดังที่โกวิทเข้าใจ เช่นเดียวกับ

ศรียรรณ ในเรื่อง หลุมสาหร่าย เธอมิได้กระโดดน้ำหนีชายคนรักเก่าขณะที่เธอยู่กับเขาในเรื่องที่ เขาพยายามจะมุงหน้าพาเธอไปยังเกาะลอย ทั้ง ๆ ที่เกิดพายุหนักในกวันพะเยา เพราะสาเหตุ ที่เธอเคยลั่นวาจาว่า เธอจะไม่ยอมเป็นภรรยา จนตัวตรงไหนก็จะขอตายตรงนั้น หากเพราะ ศรียรรณละอายต่อบาทที่ชายคนรักก่อกับผู้อื่น คือเป็นโจรปล้นชาวบ้านเพื่อให้ได้เงินมาง่ายและเร็ว และขณะที่เกิดพายุยังบังคับให้คนอื่นในเรื่องกระโดดน้ำออกไปให้หมด เพื่อที่เธอจะได้อยู่กับศรียรรณ ตามลำพัง ศรียรรณคิดว่าคืนเหตุทั้งหมดมาจากเธอ เธอจึงไม่สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปโดยปราศจาก ศักดิ์ศรีและเกียรติยศได้ ส่วนเรื่อง โดยพระราชเสาวนีย์ กับ หนูแค้นข้ามโขง เป็นเรื่องของ ภรรยาที่หนีจากสามีทั้ง ๆ ที่ยังรัก กรณีของสารภีในเรื่อง โดยพระราชเสาวนีย์ สารภีทนความเจ้าชู้ หลายใจของสามีไม่ได้ ส่วนจันทร์สมในเรื่อง หนูแค้นข้ามโขง ทนการเลี้ยงดูแบบทั้ง ๆ ขว้าง ๆ ของนายหนูแค้นไม่ได้ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในสองเรื่องหนีไปจากสามีเพื่อเป็นอิสระจากความรัก ที่ไร้ศักดิ์ และยืนหยัดอยู่ด้วยเกียรติยศและศักดิ์ศรีของตนเองตามลำพังดังที่ผู้เขียนได้ให้ตัวละครเอก ฝ่ายหญิงแสดงความคิดเห็นอย่างชัดเจนในเรื่อง

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นบางเรื่องของ ร. จันทิมพะ มีอายุน้อยยังไม่เจนจัดต่อ โลกและชีวิต แต่ก็มีได้ขาดความเชื่อมั่น และความเป็นตัวของตัวเอง ความอ่อนเยาว์ด้วยประสบการณ์กลับทำให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเหล่านี้สามารถรับความคิดใหม่ ๆ ปลุกฝังและพัฒนาความคิดนั้น จนสร้างความเป็นตัวของตัวเองได้อย่างน่านิยมนยกย่อง เช่น อิศา ในเรื่อง มือเสือ เธอเคยรังเกียจ มือของคู่หมั้นที่ส่ำรอยด้วยความขาวอวบอุ่ม จนเมื่ออิสคาพบกับเสือแทนตามลำพัง อิศาเห็นมือของ เสือแทนก็เกิดความประทับใจว่าเป็นมือที่งดงามตามอุดมคติของเธอ แม้อิสคาจะทราบว่ายายแปลกหน้า ผู้นี้ น่าจะเป็นเสือแทน โจรที่ปล้นฆ่าผู้คนมากมาย ไม่ได้เป็นนายอำเภอ ตามที่เขากล่าวอ้างกับเธอ แต่เขาก็ปฏิบัติดูแลเธอเยี่ยงสุภาพบุรุษ ก็ยิ่งทำให้อิสคาทิ้งและศรัทธาในตัวเขา และเชื่อว่าในจิตใจ ของโจรที่โหดเหี้ยมก็ยังมีความปรารถนาที่จะเป็นคนดี และไม่ละโอกาสที่จะทำความดี อิศาได้ตระหนัก ว่าความดีนั้นซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจของมนุษย์ทุกคน เสือแทนชี้ให้เห็นว่าการรักษาเกียรติยศและหน้าที่ นั้นสำคัญที่สุด อิศาจึงลาจากเสือแทนกลับไปหาคู่หมั้นด้วยความเชื่อมั่นในความคิดและการกระทำของ ตัวเอง เธอสามารถแยกหน้าที่กับความรัก และมีศรัทธาที่เชื่อมั่นในคุณงามความดีของมนุษย์ผู้ทุกคน การตัดสินใจภายหลังจากการเรียนรู้ คล้ายกับการตัดสินใจของอวยพร ในเรื่อง ขาดหายใจ อวยพรตัดสินใจ มาใช้ชีวิตอยู่กับอรรถพร เพราะอรรถพรได้ชี้ให้เห็นความเป็นจริงของโลก ชีวิตที่เป็นอิสระ และเป็น นายของตัวเอง ในแบบที่อวยพรไม่เคยรู้จักมาก่อน ด้วยตลอดเวลาที่ผ่านมา อวยพรอยู่ภายใต้การ

ปกครองของมารดา และคู่หมั้นที่มีอายุแก่กว่าเธอมาก อรรถพระศุนความปรารถนาในส่วนลึกของ เธอคือความต้องการอิสระ และความเป็นตัวของตัวเอง เธอจึงตัดสินใจถอนหมั้น ใช้ชีวิตอิสระดังที่ เธอปรารถนาอย่างเชื่อมั่นในการตัดสินใจของตัวเอง ทั้งอวยพรและธิดาต่าง เป็นตัวละครฝ่ายหญิง ที่มีอายุเพียง 16 ปี เกษรา ในเรื่อง อรุณส่อง ก็ยังอยู่ในวัยแรกรุ่งและมีโลกที่คับแคบเพราะต้องอยู่ อย่างหลบ ๆ ซ่อน ๆ หนีคนที่มุ่งร้ายต่อชีวิตของเธอและมารดามาตั้งแต่จำความได้ กรณีของ เกษรา จึงตรงกันข้ามกับ กรณีของธิดาและอวยพร คือ แม่เกษราอายุยังน้อย เธอก็ยังมีความเชื่อมั่นและ ความเป็นตัวของตัวเอง คือยึดมั่นในความกตัญญู ไม่ยอมทอดทิ้งมารดาผู้เสียจริต ไปสู่โลกภายนอก ของนิคมเขาล้อม ตามคำชวนของเพชร แม้ว่าเธอจะรักเพชรและต้องการเห็นโลกภายนอกเพียงใด ก็ตาม

ในเรื่องสั้น ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นบางเรื่องอาจสูญเสียความมั่นใจไปชั่วขณะ เพราะทันทิวกับเหตุการณ์ที่มากกระทบ ตัวอย่างเช่น เรไร ในเรื่อง จิตต์จำลอง เธอได้รับการ เลี้ยงดูมาให้อยู่ในกรอบจนกลัวที่จะเข้าใกล้ผู้ชายคนใด ถึงกับขอร้องให้บรรเจิดผู้ชายที่ดูจะเป็น สุภาพบุรุษช่วยเหลือเธอด้วยการอยู่ตามลำพังกับเธอหนึ่งคืน ตอนจบของเรื่องเรไรทั้งจดหมายไว้ให้ บรรเจิด บอกว่าเธอมั่นใจแล้วว่าผู้ชายที่แท้จริงเป็นอย่างไร โดยทิ้งปริศนาให้ผู้อ่านขบคิด ว่า บรรเจิดได้ทำอะไรที่ทำให้เรไรเกิดความมั่นใจ อยู่เย็น ในเรื่อง ฉันทาย สูญเสียความมั่นใจใน ตัวเองไป อันเนื่องมาจากการตรวจคนไข้ผิดคนในคลินิกที่อยู่เย็นไปพบหมอ หมอได้บอกว่าเธอเป็น โรคหัวใจ และจะมีชีวิตอยู่ได้ไม่นาน เธอจึงคิดว่าจะใช้เวลาอันสั้นที่เหลืออยู่ของเธอบำเพ็ญประโยชน์ ต่อผู้อื่น ละทิ้งสิ่งไม่ดีที่เคยประพฤติปฏิบัติมา เดิมสุข ในเรื่อง เพื่อเธอเท่านั้น สูญเสียความเป็นตัวของ ตัวเอง ยอมให้ความต้องการทางเพศอยู่เหนือความยั้งคิดผิดชอบชั่วดี แต่เมื่อฝ่ายชายมีสติยังคิดว่าเขา ควรจะคำนึงถึงศีลธรรม เธอก็สามารถดึงความเป็นตัวของตัวเองกลับมาได้อีกครั้ง กรณี ในเรื่อง หญิงชั่ว คือฉัน แม้จะสูญเสียความนับถือตัวเองที่อาจต้องแต่งงานกับชายที่ตนไม่รัก เพื่อฐานะของครอบครัว แต่ในที่สุดเธอก็แสดงความเป็นตัวของตัวเอง เพื่อเปิดเผยความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมากับยศว่าเธอ รักเขา ตัวอย่างจากพฤติกรรมของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่กล่าวมานี้ยืนยันว่าผู้เขียนวาดบุคลิกภาพตัว ละครเอกฝ่ายหญิงให้มีความเชื่อมั่นในตัวเอง และเป็นตัวของตัวเอง สถานการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง ล้วนสร้างขึ้นเพื่อพิสูจน์และ เน้นย้ำความเป็นตัวของตัวเองของตัวละครฝ่ายหญิง เหล่านั้นให้ประจักษ์ ชัดยิ่งขึ้น

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นของ ร. จันทิมพะ ไม่ว่าจะ เป็นสาวสมัยใหม่ในเมืองหลวง หรือหญิงสาวในชนบท ไม่ว่าจะ เผชิญกับ เหตุการณ์เช่นใด และไม่ว่าจะอยู่ในวัยใด ผู้เขียนก็จะสร้างตัวละครเอกเหล่านี้ให้มีความเชื่อมั่นในตนเองและ เป็นตัวของตัวเอง เสมอ

ความเชื่อมั่นในตนเองนี้บางครั้งก็ดูจะเป็นการล้ำสมัยไปบ้าง เช่น ศรีณี ในเรื่อง หญิงชั่วคือฉัน ได้สร้างสถานการณ์เพื่อจะได้มีโอกาสอยู่กับชายที่เธอรักตามลำพังและ เธอกำลังจะสารภาพรักกับเขา หรือเรื่องใดในเรื่อง สุวรรณค์ทาย กล้าที่จะสารภาพรักและขอแต่งงานกับผู้ชายที่เธอรัก ทั้งสองเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนอาจจะมองว่า เมื่อมีความรักแล้วผู้หญิงไม่ควรจะเก็บความรักไว้ควรจะเปิดเผย และการขอผู้ชายแต่งงานก่อนก็ไม่ใช่เรื่องน่าอับอายอะไร ถ้ามีความรักที่จริงใจต่อกัน นับได้ว่าเป็นการเสนอความคิดที่ทันสมัยมากสำหรับยุคนั้น

เรื่องใดในเรื่อง สุวรรณค์ทาย เป็นฝ่ายขอแต่งงานกับนิยตชายคนรักก่อน ทั้งคู่รักกันมานานแต่นิยตเฉื่อยชาจึงทำให้เรื่องใดต้องเอ่ยปากขอให้นิยตแต่งงานกับเธอก่อน นิยตมองความรักเป็นภาพความฝันอันงดงาม ไม่คำนึงถึงการสร้างครอบครัวในอนาคต และนิยตก็ยิ่งเกินกว่าที่จะยอมให้เรื่องใดออกเงินแต่งงานกับเขาแม้เขาจะรักเรื่องใด เรื่องใดจึงเอ่ยลายนียต หลังจากนั้นเรื่องใดขายร้านหนังสือสีฟ้าของเธอที่นิยตรักมาก เพราะเขาพบเธอเป็นครั้งแรกที่ร้านนั่นเอง เธอส่งเช็คตามจำนวนเงินที่ขายร้านได้มาให้นียต พร้อมทั้งแนบจดหมายมาด้วยว่า เรื่องใดขอมอบเงินให้นียตเป็นทุนเพื่อให้เขาใช้สร้างหลักฐานให้กับชีวิต ส่วนเธอหมดตัวและอาจจะต้องแต่งงานกับพ่อค้าที่มีฐานะร่ำรวยที่มาคิดพันเธออยู่

เรื่องใดอาจขอนิยตแต่งงานโดยให้เขาละทิ้งศักดิ์ศรีเพื่อความรักไม่สำเร็จ แต่เธอยังคงดำเนินการต่อไปเพื่อเอาชนะนิยต ให้เขาหลุดจากความเพ้อฝันมาสู่โลกของความเป็นจริง การมอบเงินให้นียตแสดงถึงการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยว ส่วนนิยตจะใช้จ่ายเงินนั้น เป็นทุนรอนเพื่อร่วมชีวิตกับเธอในภายหน้าหรือไม่ ก็ไม่ใช่สิ่งที่เรื่องใดต้องการมากไปกว่าการดึงนิยตให้กลับมามุ่งโลกของความจริง เรื่องใดจึงเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีลักษณะเด่นคือมีบุคลิกที่เข้มแข็งเด็ดเดี่ยว และเชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเอง ลักษณะนิสัยของนิยตช่วยเน้นบุคลิกภาพนี้ของเรื่องใดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

มีข้อสังเกตว่าเรื่องสั้นบางเรื่องที่มีตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีความเชื่อมั่นในตนเองนี้ ผู้เขียนจะแสดงสถานการณ์อันเป็นปมปัญหาและข้อขัดแย้งไว้ในเรื่องอย่างเด่นชัดอันจะกระตุ้นหรือ

เร่งเร้าให้ตัวละครตัดสินใจแก้ปัญหา

ฉ. สามารถปรับตัวให้เข้าใจโลกและชีวิต

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นหลายเรื่องของ ร.จันทิมพะ สามารถปรับตัวให้เข้าใจโลกและชีวิตได้ดี เมื่อเผชิญหน้ากับปัญหาและอุปสรรคตลอดจนข้อขัดแย้งต่าง ๆ แล้วจะสามารถหาทางออกให้กับตัวเองและจะได้บทเรียนชีวิตที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ตัวละครฝ่ายหญิงมองโลกและชีวิตกว้างไกลยิ่งขึ้น เช่น รำเพย ในเรื่อง คืนของฉัน กัลยา ในเรื่อง กัลยาภักไทย อยู่เย็นในเรื่อง ฉันตาย เสาวลักษณ์ ในเรื่อง หมอกเหม็นคั อรอว ในเรื่อง ชายคนที่สาม

ในเรื่อง ชายคนที่สาม อรอวแยกทางกับสุรสิทธิ์สามีและกลับมาอาศัยอยู่กับบิดามารดาอีกครั้ง เธอได้พบกับเพิ่มพงศ์คนรักเก่า แต่เขาหายหน้าไปหลังจากที่อรอวมั่นใจว่าเพิ่มพงศ์ยังรักเธออยู่ อรอวได้ทราบความจริงจากมารดาว่าเพิ่มพงศ์เป็นคนที่รักของอวยพรที่สาวต่างมารดาของเธอก่อนที่อรอวจะแต่งงานกับสุรสิทธิ์แต่อวยพรเป็นฝ่ายรับภาระเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัวมาโดยตลอด แต่อรอวเอาแต่ใช้เงินและเรียกร้องให้คนอื่นมาเอาอกเอาใจตัว อรอวสำนึกถึงความคิดของเธอจึงได้เปลี่ยนไป ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายความรู้สึกของอรอวหลังจากทราบความจริงจากมารดาดังนี้

อรอวลรู้สึกเหมือนหัวใจแตกเป็นเสี่ยง ๆ เมื่อได้รู้เรื่องความจริงจากมารดา หล่อนเจ็บใจคนทุกคนรวมทั้งตัวเองอีกด้วย หล่อนอยากจะทำอะไรรุนแรงเพื่อให้สมกับความคับแค้นครั้งนี้ ในที่สุดเมื่อได้บิดประคองให้อยู่ครึ่งวันแล้ว อรอวลก็คิดว่า คนอื่น ๆ โดยเฉพาะที่สาวใหญ่ อาจได้ทำอะไรทำอะไรให้หล่อนเป็นเหมือนหญิงเกียจคร้านและโง่เขลาคนหนึ่ง แต่ในที่สุดอวยพรก็ไม่เคยทำอะไรเพื่อตัวเอง อวยพรทำทุกอย่างเพื่อพ่อแม่เลี้ยง คนรักและอรอวลอีกด้วย อรอวลนึกไม่ออกว่าหล่อนเคยทำอะไรให้ใคร โดยไม่คิดถึงตัวเองหรือเพราะเห็นแก่ตัวสักครั้งไม่เคยเลย- -หล่อนทำทุกอย่างเพื่อตัวเองอันเป็นโลกคับแคบของตัวเอง

แม้แต่การคิดจับผู้ชายคนที่หนึ่งคนที่สองหรือที่สาม ซึ่งหล่อนคิดปองร้ายล่วงหน้าก็เป็นการทำที่ยึดเหนี่ยวอันมั่นคงของตัวเอง

นี่หรือคือสาเหตุที่ทำให้ผู้ชายผ่านหล่อนไปโดยอาการเยือกเย็นอย่างสุรสิทธิ์ และด้วยอาการหลวมเหมือนเพิ่มพงศ์ พอที่สำหรับผู้หญิงที่ผู้ชายชอบมอง ชอบติดพัน ชอบรักหลงและแต่งงานด้วยเพียงเพื่อ..... ในที่สุด..... เขาจะทอดทิ้งเท่านั้น³⁶

³⁶ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ชายคนที่สาม," ใน เรื่องสั้นเกียรติยศของนักเขียนสตรีผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2513), หน้า 17-18.

อรอวลได้คิดหลังจากที่วิเคราะห์การกระทำของตัวเองอย่างถ้วนถี่ เธอตัดสินใจที่จะพิสูจน์ให้ใครเห็นว่าเธอไม่ใช่กามาคตามคำกล่าวหาของมารดา อรอวลออกไปทำงานนอกบ้านและทำงานได้เข้มแข็งไม่แพ้ผู้ชายคนหนึ่ง งานทำให้อรอวลเชื่อมั่นในตัวเองและตระหนักในคุณค่าของตัวเอง โดยไม่คำนึงถึงชายคนที่สามในชีวิตอีกต่อไป แล้ววันหนึ่ง เธอพบกับสุรสิทธิ์ เขาขอให้ เธอ เริ่มต้นชีวิตกับเขาใหม่อีกครั้ง แม้ว่าเธอจะเข้มแข็งพึ่งพาตัวเองได้ ไม่ต้องพึ่งพาเขาแล้วก็ตาม แต่เขาก็มั่นยืนความรักที่มีต่ออรอวล อรอวลจึงได้รู้ว่าชายคนที่สามในชีวิตของเธอคือสุรสิทธิ์นั่นเอง

ความคิดที่จะหาเลี้ยงตัวเอง เกิดจากความละเอียดต้องการพิสูจน์ความสามารถของตัวเอง การที่อรอวลทำงานทำให้ เธอมีภาระรับผิดชอบและการที่ เธอมีผู้ร่วมงานทำให้ทัศนคติที่มีต่อผู้อื่น เปลี่ยนไปไม่เหมือนดังที่เธอเคยทำมาตลอด อรอวลตอน เริ่มต้น เรื่องกับตอนจบ เรื่อง เกือบจะ เป็นคนละคนกัน นับว่าเป็นตัวละครที่แสดงพัฒนาการทางลักษณะนิสัยอย่าง เด่นชัดและสม เหตุสมผล

กล่าวโดยสรุป ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ จะเป็นตัวละครที่มีบทบาทเด่นในเรื่องสั้นมากกว่าตัวละครประเภทอื่น ๆ ผู้เขียนจะบรรยายทั้งลักษณะทางกายภาพ ลักษณะนิสัยและคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ผู้เขียนจะให้รายละเอียดต่าง ๆ เช่น ดวงตา ทรงผม เสื้อผ้า เครื่องแต่งกายอย่างสอดคล้องกับลักษณะนิสัยและคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ของตัวละคร ผู้เขียนแสดงลักษณะนิสัยและคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็น 6 ลักษณะ คือมีความอ่อนโยนไม่ก้าวร้าวกระด้าง สามารถพึ่งตนเองได้ ยึดมั่นและศรัทธาต่อความรัก ยึดมั่นในศีลธรรมและประเพณี มีความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถปรับตัวให้เข้าใจโลกและชีวิต

นับได้ว่า ร.จันทิมพะ ได้ให้ความสำคัญแก่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมากเป็นพิเศษ ผู้เขียนบรรจงสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นของเธอได้อย่างมีชีวิตชีวาน่าสนใจ และตัวละครเอกฝ่ายหญิงเหล่านี้ล้วนเป็นตัวแทนถ่ายทอดความคิดของผู้เขียนมาสู่ผู้อ่าน ทัศนคติต่าง ๆ ที่ผู้เขียนมีต่อตัวละครฝ่ายหญิงหรือแสดงผ่านตัวละครฝ่ายหญิงแสดงให้เห็นภาพของผู้หญิงและความรักในอุดมคติของ ร.จันทิมพะ ซึ่งทำให้ผู้อ่าน เข้าใจว่าลักษณะของหญิงที่เป็นที่ยกย่องหรือมีคุณสมบัติที่พึงปรารถนานั้นก็คือลักษณะนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ผู้เขียน เสนอนั่นเอง นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาถึงลักษณะนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายหญิงอย่างกว้าง ๆ จะเห็นได้ว่า เธอมีความขัดแย้งในตัวเองคือแม้ เธอจะพึ่งตนเองได้ มีความสามารถ มีความเข้มแข็ง แต่ในส่วนลึกของจิตใจ เธอก็ยังปรารถนาความอบอุ่นจากผู้ชาย ถ้ามีสถานการณ์สำคัญที่ เธอต้อง เลือกตัดสินใจระหว่างความก้าวหน้าในหน้าที่การงานกับความรัก เธอ

ก็จะเลือกความรักเป็นการสะท้อนความคิดของผู้เขียนถึงคุณสมบัติของหญิงที่พึงปรารถนาและวิถีทางที่ทำให้ผู้หญิงมีความสุขตามทัศนะของผู้เขียนนั่นก็คือความรักและการแต่งงาน

3.1.2 ตัวละครเอกฝ่ายชาย

แม้ ร.จันทิมพะ จะให้ความสำคัญแก่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมากกว่าตัวละครเอกฝ่ายชาย แต่ก็มีเรื่องสั้นหลายเรื่องที่เน้นบทบาทเด่นของตัวละครเอกฝ่ายชายมากกว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิง และผู้เขียนไม่ละเลยในการสร้างตัวละครเอกฝ่ายชาย ผู้เขียนสามารถสร้างตัวละครฝ่ายชายให้มีชีวิตชีวาจากบทสนทนา ดังที่ "ไอพาร" ได้กล่าวถึง ร.จันทิมพะ ไว้ว่า

ร.จันทิมพะ เป็นนักประพันธ์สตรีผู้สามารถวาดชีวิตผู้ชายได้หลายแบบไม่ว่าจะเป็นชายขี้อาย นักเลง หรือชายฉกรรจ์แห่งราชธานี ผู้ชอบสบถ ผู้แต่งเขียนลักษณะและบทเจรจาให้เป็นจริง เป็นจังด้วยเสมอและบ่อยครั้งเราเกือบจะลืมนึกว่าเจ้าของสำนวนนี้เป็นผู้หญิง³⁷

ร.จันทิมพะ อวยชัยความช่างสังเกตจากการทำงานอยู่ในหมู่ผู้ชาย (ดูภาคผนวก ก. ชีวิตประวัติของ ร.จันทิมพะ ประกอบ) ช่วยให้เธอสร้างบทสนทนาของชายได้อย่างสมจริง แม้เธอจะเป็นหญิงที่เติบโตและได้รับการศึกษามาในโรงเรียนสตรีล้วน และเมื่อเรียนจบก็ทำงานเป็นครูในโรงเรียนนั้นเอง แต่เมื่อเธอได้มาทำงานในสำนักหนังสือพิมพ์ประชามิตร และสุภาพบุรุษ กองบรรณาธิการเป็นผู้ชายล้วน จะมีผู้หญิงก็แต่เธอ "น.ประภาสธิต" เท่านั้น³⁸ ร.จันทิมพะ เก็บเอารายละเอียดของผู้ชายที่เธอเคยได้พบเห็นมาแสดงไว้ในตัวละครเอกฝ่ายชายในตัวละครเอกของเธอได้เป็นอย่างดี จนได้รับการกล่าวขวัญว่า "ด้วยคำพูดที่โผงผางเหล่านั้น ร.จันทิมพะ เขียนตัวละครชาย เป็นนักเลงได้ดีกว่านักประพันธ์ชายบางคนอีก"³⁹

³⁷ ไอพาร (นามแฝง), "หนังสือ," สยามสมัย 4 (8 ตุลาคม 2493) : 25.

³⁸ กุหลาบ สายประดิษฐ์, "จากศรีบูรพา ถึง ร.จันทิมพะ," ใน เรื่องของเขาและศรีบูรพากับบทประพันธ์ในบรรณพิภพ. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2529), หน้า 165.

³⁹ ไอพาร (นามแฝง), "หนังสือ," , หน้าเดิม.

การศึกษาวิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายชาย ผู้วิจัยจะแยกศึกษาเป็น 2 ประเด็น คือ

3.1.2.1 ลักษณะทางกายภาพ

3.1.2.2 ลักษณะนิสัยและคุณสมบัติด้านอื่น ๆ

3.1.2.1 ลักษณะทางกายภาพ

ผู้เขียนอธิบายลักษณะทางกายภาพของตัวละครฝ่ายชายได้สั้น ๆ และกระชับ เพียงคำอธิบายสั้น ๆ เช่น บรรยายลักษณะบรรเจิด ในเรื่อง จิตต์จำลอง ดังนี้

อาจารย์จิตวิทยาเป็นคนผอมเกร็งเกินควร คางเสี้ยม ตาคม ผมยาว ทั้งจอนหูลงมา
ต่อรอยเคราเขียว ๆ ทั้งสองข้างแก้ม เขามีอิริยาบถเคร่งเครียดจนเส้นขมับที่คอดขึ้นไปน
เขาไม่เคยมองสบตาเจ้าของบ้านตรง ๆ แต่สักครั้ง⁴⁰

การอธิบายลักษณะทางกายภาพของบรรเจิด เป็นการปูพื้นให้ทราบถึงความเคร่งเครียดทางอารมณ์
ของตัวละคร

ร.จันทิมพะ มักเน้นลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอกฝ่ายชายที่ความผึ่งผาย บึกบึน
และความแข็งแกร่งสมชายชาตรี เช่น ลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง
ทลุมสาทร่าย

เพราะเขาเป็นคนประจำเรือจ้างจริง ๆ กางเกงขาสั้นสีกรมท่า เสื้อชั้นในคอกลม ผ่าอก
ตลอดสีเดียวกับกางเกงก็ตี งอบสวมศีรษะก็ตี เป็นเครื่องแต่งกายชาวพื้นเมืองทั้งหมด ในฐานะ
ที่เป็นชาวไทยเหนือ ที่ลำสันสักหน่อย หน้าเข้มและผิวกร้านเกรียมเกินควร เมื่อเทียบกับพี่น้อง
ไทยเหนือรูปร่างของเขาอัปลักษณ์เหลือเกิน นอกจาก--แน่ละ นอกจากกระแสเสียงซึ่งกล่าว
แล้ว⁴¹

⁴⁰ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "จิตต์จำลอง," ใน เรื่องสั้นเกียรติยศของนักเขียนสตรี
ผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2513), หน้า 120.

⁴¹ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ทลุมสาทร่าย," รุ่งอรุณ 1 (9 มิถุนายน 2489)

หากจะบอกถึงความน่าดูของตัวละครฝ่ายชาย ผู้เขียนมักจะบอกถึงความโก้เก๋มคาย เป็นการให้ภาพอย่างกว้าง ๆ ไม่ได้ให้รายละเอียดอย่างชัดเจน เช่น อารุช ในเรื่อง หญิงโสศารภาพ

พนักงานหญิง เรียก เขาว่า คุณอา ทั้งที่เขายังดูหนุ่มแน่นและมีรูปร่างท่าทางโก้เก๋มคาย มาก⁴²

ร.จันทิมพะ เน้นการอธิบายลักษณะของดวงตา และแววตาของตัวละครเอกฝ่ายชาย เช่นเดียวกับตัวละครเอกฝ่ายหญิง เช่น การอธิบายลักษณะของตำรับ ที่ส่องกระจงมองดูตัวเอง ในเรื่อง แสงอรุณ

ภาพดวงหน้าคมคายบิกมึนแต่ดวงตาเต็มไปด้วยความฝันและเยือกเย็น ภายในขนตาอัน ยาวออนดูของผู้หญิงจ้องตอบออกมาด้วยอาการสมน้ำหน้า⁴³

ในเรื่อง หาดทราย ดวงตาของอรุณหม้ออิทธิพลกระทบความรู้สึกของอวยพร ตัวละครเอก ฝ่ายหญิงที่เพิ่งพบอรุณเป็นครั้งแรก

"เขา" มองดูอวยพรเต็มตาเป็นครั้งแรก หลอนจึงสำนึกด้วยความตระหนักว่านัยน์ตาคงหนุ่ม ชาวประมงในชุดกางเกงชุดชาลันสีกรมท่าตัวเดี่ยวนั้นอาจใสสว่าง ฉียบ และกระชากอารมณ์ ให้สิ้นสะเพือนเท่ากันหรือมากกว่าดวงตาคงหนุ่ม ๆ ในกรุงก็ได้

...
และก็เป็นครั้งแรกที่หลอนได้สำนึกถึงอิทธิฤทธิ์แห่งดวงตาคมของชายอื่น. . .อันเป็นเพียง หนุ่มชาวประมง เมื่อมีเหตุยั่วเย้าอย่างใด ดวงตานั้นก็สว่างแดงอิทธิฤทธิ์ด้วยประกายผู้ยิ่งผยอง อย่างประหลาด⁴⁴

⁴² รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "หญิงโสศารภาพ," แสนสุข (23 พฤศจิกายน 2496) : 8.

⁴³ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "แสงอรุณ," ใน จำเลยลับ (กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, 2514), หน้า 119.

⁴⁴ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "หาดทราย," เดลิเมล์วันจันทร์ 3 (7 กรกฎาคม 2495), หน้า 15.

ร.จันทิมพะ ยังใช้กลวิธีการกล่าวซ้ำในลักษณะเด่นทางกายภาพ เช่น เรื่อง ปัญหาหัวใจ ผู้เขียนย้ำลักษณะของริมฝีปากของตัวละครเอกฝ่ายชายอันแสดงอารมณ์ต่าง ๆ กัน ดังนี้

ชายเจ้าของกระเป๋าก้าวลงจากรถลงไปยืนอยู่อย่างแน่นหนาในแสงโคจรที่ลึกลง เพราะกำลังสตาร์ทเครื่องตึงตังตามเคย คนบนรถแลเห็นหน้าเขาเป็นครั้งแรก หน้านั้นยาวเรียวและซีดขาวก็คือริมฝีปากแดงดังปากหญิง ขณะนั้นมุมปากข้างหนึ่งแยม้อย่างน่าเกลียด มองเห็นเขี้ยวสีขาวข้างในปาก ความขาวซีดทำให้เห็นทนต์ที่กันไว้เสียเรียวบางบนริมฝีปากเป็นสีดำ เดินไปได้ หมวกปีกใหญ่หลบลมมาเกือบปิดคิ้วของเขา แต่คนขับยังสามารถมองเห็นนัยน์ตาของชายคนนั้นแปลบปลาบ เป็นประกาย⁴⁵

และเมื่อตอนที่สนทนากับอรุณี ก็แสดงลักษณะเด่นอย่างเดิมช่อง เลิศคือริมฝีปากแดงว่า

มุมปากบางแดงดังปากหญิงอย่างที่คนขับรถเห็นแต่นัยน์ตาที่เกรี้ยวกราด เมื่อก็กลับมีแววขมขื่นขึ้นก่อน

.

เขายิ้ม ! มุมปากที่บางแดงราวกับปากหญิงแยมขึ้น !⁴⁶

เมื่อรถม้าล้มและม้าจะเตลิดหนี เลิศควบคุมม้าเอาไว้ ภาพที่ผู้เขียนนำเสนอ นั้น เป็นภาพของชายที่นำกลั้วราวกับคนเสียสติ

ชายร่างผอมสูง เหมือนปีศาจยืนอยู่ในแสงตะเกียงรถอันริบหรี่เวลานั้น หน้าของเขาขาวซีดคล้ายศพ ปากแดงดังปากหญิง มุมหนึ่งแยกแยะอย่างน่าเกลียด มองเห็นเขี้ยวขาวเป็นมัน เปลือกตาหรือหนังเกือบปิด แต่ยังคงมองเห็นประกายเกรี้ยวกราดในดวงตาเต็มที่ ชายคนนั้นใช้ขำยันต้นข้อยข้างหนึ่ง มือซ้ายยังเหนียวบังเทียนม้าไว้มัน มือขวาคอยกระหน่ำแส่เสียงขยับ ๆ ไม่ขาดสาย ปีศาจหรือมนุษย์กันแน่!⁴⁷

⁴⁵ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ปัญหาหัวใจ," ใน รวมบทประพันธ์ของนักเขียนสุภาพสตรีผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2512), หน้า 85.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 100.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 107-108.

จะเห็นได้ว่าผู้เขียน เน้นย้ำที่ "ปากแดงดังปากหญิง" นอกจากจะเป็นการบอกลักษณะเด่นของ เลิศแล้ว ยังแสดงอารมณ์ที่แปรเปลี่ยนไปของ เลิศด้วยการแสดงอารมณ์ผ่านลักษณะทางกายภาพที่เด่นนั้นย้ำความแปรปรวนของอารมณ์ท่ามกลางลักษณะทางกายภาพที่คงที่ แต่ดูเหมือนลักษณะทางกายภาพนั้นจะพลอยเปลี่ยนแปลงไปตามอารมณ์ด้วยกลวิธีอธิบายของผู้เขียน

การให้รายละเอียดทางกายภาพของตัวละครฝ่ายชายผู้เขียนยังหยิบยกการแต่งกายที่บอกถึงอาชีพ ฐานะหรือสถานภาพของตัวละครมาแสดงอีกด้วย เช่น นายแพทย์ภรดใน เรื่อง เธอที่รัก

"นายแพทย์ภรดแต่งตัว เรียบร้อยสะอาดสะอ้าน แต่ดูขมขื่อสำหรับฐานะและวัยอันเข้มแข็ง ภรดสังเกตเห็นว่าเขาควรตัดผมใหม่ได้แล้ว ดูเฟิ่น ๆ คล้ายกับจะเป็นบุคคลออกกล่าวคำ ขอร้องผู้อื่นก่อนเสมอ"⁴⁸

ผู้เขียนบรรยายว่านายแพทย์ภรดแต่งตัวสะอาดสะอ้านสมอาชีพแพทย์ แต่ไม่มีใครเอาใจใส่กับตัวเองมากนัก ดูจากผมที่ยาวและประโยชน์สุดท้ายช่วยสรุปอุปนิสัยจากลักษณะทางกายภาพของเขา

บางครั้ง ผู้เขียนบรรยายลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอกฝ่ายชายที่สัมพันธ์กับลักษณะนิสัยคือการบรรยายลักษณะของเสื้อแทน ในเรื่อง มือเสือ โดยผู้เขียนปูพื้นเรื่องให้ผู้อ่านทราบความคิดของธิดาที่รังเกียจมือขาวอวบอ้อมของคู่หมั้น เมื่อธิดามาพบกับเสื้อแทนผู้เขียนบรรยายลักษณะทั่วไปของเสื้อแทนที่ธิดามองเห็นแล้วสะดุดตาในความงามได้รูปของมือจนเกิดความประทับใจดังนี้ คือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁸ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "เธอที่รัก" เพลินจิตต์ 6 (15 พฤศจิกายน 2495)

ชายผู้นั่งอยู่บนตอไม้ซึ่งเป็นที่ผูกบังเทียนม้า เมื่อก่อนหน้าอนทลัษ สวมหมวกปีกใหญ่เอียง
เปล่งมาปิดตาซ้าย เสียจนดวงหน้าอันขมุกขมอมไม่ชัดเจน เขาสวม เช็ตสีกรมท่าครึ่งแขน
และกางเกงขายาวแบบเดียวกับที่ธิดา เห็นคนขับรถยนต์ประจำทาง และคนงานตัดไม้ที่ใช้กัน
แบบปกติทั่วไป เขานั่งเอาศอกข้างซ้ายยันคางมองเจ้าแสนสุข ซึ่งถูกย้ายไปผูกไว้กับม้าอีก
ตัวหนึ่งระหว่างพงทนามพุดดอและพุ่มสะแกเดี่ยว ๆ มือขวาของชายคนนั้นถือคันเท้าหวดแมว
คันหนึ่งใส่ปากกลาง เคี้ยวเล่นราวกับ เอริศร่อยเสีย เหลือ เกิน ธิดาจึงสังเกตเห็นมือทั้งสอง
ของเขาได้พร้อมกัน แม้เขาเป็นคนพอมสูงเหมือนคนอดโซ แม้ดวงหน้ามอมแมมและมีรอย
หวดครากำลังจะขึ้นรก และแม้ เครื่องแต่งกายกรรมกรจะบอกราคาถูกที่สุดนับตั้งแต่หมวก
จนรองเท้าผ้าใบแล้ว ๆ ก็ตาม ชายนั้นมีมืองามที่สุดซึ่งธิดาเคย เห็นมา

มือนั้นยาว เรียวได้รูปเกร็งและแข็งแกร่ง เกรียมด้วยแคลลัม เล็บทุก ๆ นิ้วโค้ง เป็นวงกลม
ตามรูปปลายนิ้ว และติดแน่นกับ เนื้อน้ำดูทำให้สงสัยว่า เล็บนั้นมาอาศัยธรรมชาติช่วยรักษาความ
สะอาด เรียบร้อยอยู่แล้ว ไม่ต้องใช้เวลาหรือความเอาใจใส่ตกแต่งเท่าไรนัก⁴⁹

หลังจากนั้น เมื่อกล่าวถึง เสือแทนผู้เขียนจะใช้ มือของ เสือแทนสื่อความรู้สึกที่ค่อย ๆ
เกิดขึ้นในใจของธิดาทีละน้อย ๆ เช่น "มือ เรียวงาม แข็งแกร่งและกร้านด้วยแคลลัมยื่นออกมารวบ
สายบังเทียนม้าอย่างรวดเร็ว ธิดารู้สึกว่า เขาใช้มือสองข้าง ประคองหล่อนไว้จนความรู้สึกกลับคืนมา⁵⁰
ทำให้ธิดารู้สึกผูกพันกับ เจ้าของมือมากขึ้นและ เพิ่มความประทับใจที่มีต่อมือที่สวยงาม แข็งแกร่ง ได้รูป
นั้น จนในที่สุดธิดาก็แสดงความรู้สึกกับ เสือแทนออกมาตรง ๆ ว่า เธอซาบซึ้งที่ เสือแทน "ยื่นมือ-มือที่
มีเมตตา-ออกช่วยผู้หญิงคนหนึ่ง"⁵¹

ตอนท้ายของ เรื่อง ผู้อ่านสามารถคาดเดาได้ว่าผู้ชายคนนี้ มิใช่ นายอำเภอย่างที่เขาบอก
ธิดา แต่คือ เสือแทนที่เป็นโจรปล้นฆ่า และใช้มือบีบคอคนมานับครั้งไม่ถ้วน แต่จากความประทับใจของ
ธิดาที่ผู้เขียนถ่ายทอดต่อผู้อ่านและพฤติกรรมของ เสือแทนที่ช่วย เหลือธิดา เยี่ยงสุภาพบุรุษ ทำให้ผู้อ่าน
ไม่รู้สึกถึงความทารุณโหดร้ายของ เสือแทน และยังเชื่อว่า มือที่งดงามนั้น เป็นมือของสุภาพบุรุษ เป็นมือ
ของผู้ที่ทำความดีที่ไม่น่าจะเป็น เสือร้าย เช่นนั้น

⁴⁹ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "มือเสือ," ใน รวมบทประพันธ์ของนักเขียนสุภาพ
สตรีผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2512), หน้า 39-40.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

มือของเสือแทนสื่อความหมายถึงความดั่งามในจิตใจของโจรผู้หนึ่ง และความปรารถนาที่จะเป็นคนดี ปรารถนาที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ลักษณะของมืออาจเทียบได้กับลักษณะจิตใจของเสือแทน และสิ่งที่มือนั้นได้กระทำก็คือพฤติกรรมที่เสือแทนช่วยเหลือธิดา มือในที่นี้จึงมิได้เป็นเพียงลักษณะทางกายภาพ แต่ยังหมายถึงลักษณะนิสัยที่ซ่อนเร้นอยู่ จะมีก็แต่ผู้เห็นหรือผู้สัมผัสมือนี้ เช่นธิดาจึงจะทราบได้ การเห็นคือการไว้เนื้อเชื่อใจในคุณความดีของผู้อื่น การได้สัมผัสคือการได้รับความช่วยเหลือ รูปลักษณะของมือจึงเป็นสัญลักษณ์ของความดั่งามที่ซ่อนเร้นอยู่ในใจมนุษย์ เพียงแต่จะมีผู้ใด เข้าใจและมองเห็นคุณความดีแล้วให้โอกาสแก่เขาหรือไม่

ร.จันทิมพะ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอกฝ่ายชายมากนัก ผู้เขียนจะบรรยายลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอกฝ่ายชายอย่างสั้น ๆ และเน้นที่ความฝั่งผาย บิกบิน สมชายและ เน้นการแสดงออกที่ดวงตาเป็นพิเศษ บางครั้งใช้กลวิธีเน้นย้ำลักษณะทางกายภาพบางอย่าง เพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านร่วมไปกับตัวละครด้วย การแต่งกายของตัวละครเอกฝ่ายชายมีส่วนช่วยบอกอาชีพและอุปนิสัย ร.จันทิมพะแสดงลักษณะทางกายภาพของตัวละครฝ่ายชายที่สัมพันธ์กับลักษณะนิสัยในกรณีเฉพาะ เจาะจงที่ลักษณะกายภาพนั้น เชื่อมโยงกับลักษณะนิสัย

3.1.2.2 ลักษณะนิสัยและคุณสมบัติด้านอื่น ๆ

ถึงแม้ ร.จันทิมพะ จะให้ความสำคัญแก่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมากกว่าตัวละครเอกฝ่ายชาย แต่ตัวละครเอกฝ่ายชายก็มีลักษณะที่น่าสนใจหลายประการ ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ มีลักษณะนิสัยและคุณสมบัติอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

- ก. มีความ เป็นสุภาพบุรุษ
- ข. หยิ่งทะนง ในศักดิ์ศรี
- ค. มีบุคลิกภาพอ่อนนุ่มอ่อนโยนมีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม
- ง. ยึดมั่น ในอุดมคติและรับผิดชอบต่อหน้าที่
- จ. สามารถปรับตัวให้ เข้าใจและชีวิต
- ฉ. ขาดความรับผิดชอบ
- ช. เห็นแก่ตัวและ เอาเปรียบผู้หญิง

ก. มีความ เป็นสุภาพบุรุษ

ความ เป็นสุภาพบุรุษ เป็นลักษณะที่ เป็นแบบฉบับของฝ่ายชายใน เรื่องสั้นและนวนิยายทั่วไป เพราะความ เป็นสุภาพบุรุษหมายถึงความ เป็นคนดี เพราะมีคุณสมบัติที่พึงปรารถนา ตัวละครเอกฝ่ายชายใน เรื่องสั้นของ ร. จันทิมพะก็ เช่นกัน ทุก เรื่องจะ เป็นสุภาพบุรุษ คุณสมบัตินี้จะคงอยู่แม้ตัวละครจะผ่านอุปสรรคหรือปัญหาจนมีพัฒนาการทางความคิด และลักษณะนิสัย เปลี่ยนไป ความ เป็นสุภาพบุรุษที่คงอยู่แสดง ความมั่นคงของบุคลิกธรรมประจำตัวบางอย่างที่ไม่คลอนแคลนไปตามกาลเวลา

ตัวละครเอกฝ่ายชายของ ร. จันทิมพะใน เรื่องสั้นบางเรื่องมีความ เป็นสุภาพบุรุษตลอดและไม่เปลี่ยนแปลง เช่น นิด ใน เรื่อง รังรองแลเห็น เป็นตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นสุภาพบุรุษแต่ต้นจนจบเรื่อง เป็นที่ปรึกษาทางวิชาชีพทนายให้กับรังรองตลอดมาและยังเป็น ที่พึ่งทางใจให้กับรังรองในยามทุกข์อีกด้วย ทักษิณใน เรื่อง ทางผ่าน ก็เป็นสุภาพบุรุษเสมอ แม้ศิริม้าตัวละครเอกฝ่ายหญิงจะบกร่องในหน้าที่จนเกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงแก่บริษัท เมื่อศิริม้าสำนึกผิดทักษิณก็ให้อภัยและพร้อมที่จะให้ศิริม้าตั้งต้นชีวิตใหม่กับเขา สุรสิทธิ์ใน เรื่อง ชายคนที่สาม แยกทางกับอรอวล เขาไม่เคยตำหนิอรอวลเลย ในตอนท้าย เรื่องสุรสิทธิ์ก็กลับมาหวังที่จะคืนดีกับอรอวล และให้อภัยข้อบกพร่องของอรอวลทุกอย่าง แต่เขาได้พบว่าอรอวล เป็นหญิงคนใหม่ที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ สุรสิทธิ์ก็คิดว่าอรอวลอาจไม่ต้องการเขาอีกต่อไป สุรสิทธิ์แสดง ความ เป็นสุภาพบุรุษที่จะเปิดทางให้ชายคนใหม่ที่ดีกว่าเขา แต่อรอวลก็ยืนยันที่จะ เริ่มต้นชีวิตกับเขาอีกครั้งหนึ่ง อารูธ ใน เรื่อง หญิงใสศัสนภาพ ก็เป็นสุภาพบุรุษเสมอ แม้วีวรรณจะกลั่นแกล้งให้รถของอารูธถูกชนจน เขาได้รับบาดเจ็บ เขากลับรับสมอ้างกับตำรวจว่าเป็นอุบัติเหตุเพราะ เขารีบ เดินทางไปดูเด็ก ๆ คือ ลูกเพื่อนที่ฝากไว้ วีวรรณ จึงเกิดความประทับใจใน ความ เป็นสุภาพบุรุษและมีมนุษยธรรมของอารูธ อุกฤษณ์จาก เรื่อง ชั่วโมงไม่รัก ก็เป็นตัวอย่างของชายที่เป็นสุภาพบุรุษเสมอ แม้ภรรยาจะທຸງดหิดอารมณ์เสียและสภาพแวดล้อมของบ้านทำให้เขาไม่มีความสุข อุกฤษณ์ก็ยังอดทนและพยายามหาทางออกที่ดีที่สุด เพื่อให้อังสนาผู้เป็นภรรยาพอใจ

ความ เป็นสุภาพบุรุษของตัวละคร เอกฝ่ายชายใน เรื่องสั้นของ ร. จันทิมพะ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสถานภาพว่าเป็น โสด แต่งงานหรือ เป็นม่าย ไม่ว่าตัวละคร เอกฝ่ายชายจะอยู่ในสถานภาพใด ก็จะไม่ยกย่องให้ เกียรติผู้หญิงเสมอ แม้บางครั้งกิริยาอาการอาจจะกร้าวกระด้างหรือขาดความสุภาพ

แต่ก็ยังคงมีลักษณะสภาพบุรุษที่ในส่วนลึกแล้วที่พร้อมจะ เสียสละอยู่เสมอ ดังนั้นตัวละครเอกฝ่ายชาย ไม่จำเป็นต้องแสดงออกซึ่งความเป็นสภาพบุรุษเสมอไป ในบางเรื่องตัวละครเอกฝ่ายชายมีคุณสมบัติที่ขัดแย้งกันคือมีความ เป็นสภาพบุรุษตามแบบชายที่ได้รับการอบรมมาอย่างดี กลับแสดงกิริยาก้าวร้าว หรือหยาบกระด้างอัน เป็นคุณสมบัติบางอย่างที่ไม่ได้ขัดเกลา ความขัดแย้งนี้ ทำให้ตัวละครเอกฝ่ายชาย บางเรื่องมีลักษณะนิสัยหลากหลายที่น่าสนใจ เช่น เลิศในเรื่อง ปัญหาหัวใจ เสือแทนในเรื่อง มือเสือ เจ้าขุนสู้ในเรื่อง กลองกระช่า ไชค ในเรื่อง ปฎิทาจารย์แห่งไชค เป็นต้น

ร.จันทิมพะ เสนอตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีความ เป็นสภาพบุรุษทั้งในลักษณะแบบฉบับและ ลักษณะนิสัยหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ เนื้อเรื่อง เป็นสำคัญ มีข้อสังเกตว่าถ้าเรื่องใดบทบาทเด่นอยู่ที่ ตัวละครเอกฝ่ายหญิง เรื่องนั้นจะไม่เปิดโอกาสให้ผู้เขียนสร้างตัวละครเอกฝ่ายชาย ซึ่งมีลักษณะนิสัย หลากหลาย แต่ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องนั้นก็จะมีลักษณะ เป็นสภาพบุรุษในลักษณะแบบฉบับ

ข. หยิ่งทะนงในศักดิ์ศรี

ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะส่วนมาก เป็นคนรักศักดิ์ศรี ไม่ยอมให้ผู้ใดมาดูหมิ่นหรือกระทำสิ่งใดที่เป็นการหยามเกียรติยศ การรักศักดิ์ศรีของฝ่ายชายแสดง ออกในหลายอย่าง เช่นความพยายามสร้างเนื้อสร้างตัวเพื่อลบค่าสมประมาท เช่น ไชค ในเรื่อง ปฎิทาจารย์แห่งไชค บางครั้งในการสร้างเนื้อสร้างตัวก็มาจากกำลังใจของหญิงคนรักหรือครอบครัว เช่น พราว ในเรื่อง สำหรับความรักและด้วยความรัก โผน ในเรื่อง ดาวเด่นฟ้า กมลชนกในเรื่อง ชีวิตนี้เป็นของฉัน บางเรื่องแม้ตัวละครเอกฝ่ายชายจะขาดความกระตือรือร้นก็ไม่ยอมเสีย ศักดิ์ศรีรับความช่วยเหลือจากใครง่าย ๆ เช่น นียต ในเรื่อง สวรรค์หาย

ความรักศักดิ์ศรีนี้บางทีก็ส่งผลในแง่ลบให้แก่ตัวละครเอกฝ่ายชายในบางเรื่อง เช่น ไพศาล ในเรื่อง ชั่วโมงทมิฬ การมีคนหนุ่มมาทำงานร่วมกับเขาและสามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพดีอีกทั้งชีวิตครอบครัวก็ราบรื่น เพราะสามารถให้ความสุขกับคนที่เขารักได้เต็มที่ ความรักศักดิ์ศรี บวกกับความอิจฉาริษยาทำให้ไพศาลกลั่นแกล้งนันท ตัวละครเอกฝ่ายชายอีกตัวในเรื่องเดียวกัน ส่วนนันทนั้นความผิดหวังบวกกับความโกรธที่ถูกดูหมิ่นศักดิ์ศรีทำให้เขาไประบายอารมณ์กับ เคลีย เคลื่อน ภรรยา บางครั้งตัวละครเอกฝ่ายชายที่คิดว่าหมดศักดิ์ศรีแล้วก็จะหมดอาลัยตายอยาก เช่น เคช ใน เรื่อง ถนนเงือกน้อย คิดฆ่าตัวตาย เพราะคิดว่าชีวิตของเขาเมื่อรุ่งเรืองในหน้าที่การงานไม่ได้ก็ไม่ มีค่าอีกต่อไป การกลับมาชิงเอาตัวศรีวรรณเยี่ยงโจรของตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง หลุมสาหร่าย

ก็ตีความได้ว่า เป็นเพราะเขารักศักดิ์ศรี จนไม่ยอมให้ศรัทธาปฏิบัติและตีจากเขาไปได้ เขาไปเป็นโจรเพราะ เขาคิดว่านั่นคือวิธีการตั้งตัวที่เร็วที่สุด ในที่สุดชีวิตของ เขาก็ประสบกับความพินาศ บางครั้งความรักศักดิ์ศรีของตัวละครก็แสดงออกมาในรูปของการยอมรับผลร้ายจากการกระทำนั้น โดยไม่อุทธรณ์ขอความเห็นใจ เช่นประชิดในเรื่อง สนามใน เลิศ ในเรื่อง ปัญหาหัวใจ เสือแทนในเรื่อง มือเสือ เทียงในเรื่อง ขอยสวนมะพร้าว

นอกจาก ร.จันทิมพะ จะเสนอตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีความรักศักดิ์ศรีโดยแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ที่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่ผู้เขียนกำหนดระดับความรุนแรงของความรักศักดิ์ศรีก็ขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัยของตัวละครที่ผู้เขียนปูพื้นเอาไว้กับสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลผลักดันพฤติกรรมของตัวละคร เช่นเรื่อง ถนนเงือกน้อย

เรื่อง ถนนเงือกน้อย เดชเป็นนายทหารอากาศนักบิน ผู้มีอนาคตไกล แต่อนาคตต้องดับวูบลงเพราะ เดชประสบอุบัติเหตุ ตาของ เดช เกือบพิการ เขาต้องออกจากการบิน มาทำงานบริษัทที่เขาจะต้องเริ่มจากตำแหน่งต่ำสุดและได้เด้าขึ้นไป ผู้เขียนปูพื้นให้ เดช เป็นคนทะเยอทะยาน และทะนงตนมาตั้งแต่เล็กว่าเขาลิขิตชีวิตของตนเองได้ เมื่อเด็ก ๆ เดชอยู่ในความดูแลของผู้เฒ่าเฒ่า นายท้ายเรือเดินทะเล เดชติดตามผู้เฒ่าเฒ่าไปกับเรือเดินทะเลและเคยเผชิญกับพายุกลางทะเลหลายครั้ง แต่เดชไม่เคยกลัวพายุเลย แม้ผู้เฒ่าเฒ่าจะเตือนเขาว่าโลกนี้อยู่ได้ด้วยธรรมชาติ เช่นดิน น้ำ ลม ไฟ บางเวลาธรรมชาติแสดงอำนาจเหนือมนุษย์เพื่อเตือนสติมนุษย์ว่าธรรมชาติเป็นผู้ควบคุมมนุษย์ส่วนหนึ่ง มนุษย์ไม่ได้ลิขิตชีวิตตนเองทั้งหมด แต่เดชคิดได้แยบยลออกมา เขาทะนงตนเสมอว่า "เรานี่แหละคือพรหมลิขิตของเรา"⁵² เดชได้ทุกอย่างดังหวังไม่ว่าจะเป็นการศึกษา หน้าที่ การงาน และความรัก แต่เมื่อเขาประสบอุบัติเหตุจนตาเกือบพิการ เดชพบกับความผิดหวังเป็นครั้งแรก เขาต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ เดชทวนนึกถึงคำพูดของผู้เฒ่าเฒ่าที่ว่า "ธรรมชาติและกรรมจะคอยเตือนสติเราเสมอว่าในท้ายที่สุด เขาก็คือผู้ควบคุมที่เข้มแข็งของมนุษย์"⁵³

⁵² รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ถนนเงือกน้อย," สยามสมัย 10 (22 พฤษภาคม 2499) : 11.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

แต่เดซยังนึกได้แย้งว่าถึงธรรมชาติจะมีบังคับโชคชะตาของ เขาให้คับแคบ เขาก็จะไม่ยอมตกอยู่ใต้อิทธิพลของธรรมชาติ เดซมีชีวิตอยู่ได้ด้วยความหวังเพียงสิ่งเดียวคืออรลี คนรัก แต่เมื่อได้เวลานัดแล้วเธอยังไม่มา ความหวาดระแวงประสมกับความน้อยเนื้อต่ำใจ ทำให้เดซตัดสินใจชั่ววูบที่จะจบชีวิตตนเอง ดังผู้เขียนได้แสดงข้อขัดแย้งนี้ไว้ในตอนเริ่ม เรื่องว่า

"เราคือพรหมลิขิตของเรา" เดซคิดอย่างสาสมใจ "เราคับทุกสิ่งของเราได้เหมือนเทียนเกือบดับยี่ก้านนุหรือจนดับมอดเมื่อกี้ การต่อสู้ก็หมดไป สิ้นสุดเสียทีสำหรับ เรื่องรัก เรื่องผิดหวัง เรื่องชวนชวาวยื้อแย่งอย่างมนุษย์ ถนนนี้เองคือพรหมลิขิตของเราด้วย คอยดูรถยนต์คันใหญ่ ๆ อย่างรถบรรทุกเท่านั้น - - เขาเดินที่ออกไปหามันในแสงแดดกล้า ท่ามกลาง เกลียวฝน เหมือนมันนั้ตาพราหรือสลักฝุ่นละอองอีกด้วย ประเดี๋ยวก็ถูกทับโครม เข้าไปจบเห่...ดับม้วยมอดเหมือนนุหรือ ลาก่อน! ⁵⁴

เป็นที่น่าสังเกตว่าสิ่งที่ทำให้ เดซคิดว่าตัวตายมาจากความต่ำต้อยน้อยหน้า เรื่องไม่อาจเคียงคู่กับหญิงคนรักได้อย่างภาคภูมิ เดซสิ้นไร้ทุกสิ่งแต่ยังมีอรลีหรือ "เงือกน้อย" เป็นสิ่งเดียวที่ทำให้เขาคำรงชีวิตอยู่ได้ แม้จะสิ้นหวัง เขาคิดจะฆ่าตัวตายเพราะคิดว่าอรลีคงหมดรักและสมเพชเขา เพราะเขาได้หมดสิ้นทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตแล้ว เดซสะเทือนใจอย่างรุนแรงเมื่อคิดขึ้นได้ว่าถนนสายนี้เองที่เขาได้พบอรลี ชีวิตรักอันมั่นคงของเขาตั้งต้นที่ถนนสายนี้ และ เขากำลังจะดับชีวิตตัวเองลงที่ถนนสายนี้ แต่แล้วเดซก็ฆ่าตัวตายไม่สำเร็จ รถที่เขาตัดหน้าในระยะกระชั้นชิดหวังจะให้ทับ เขาให้ตายคือรถที่อรลีนั่งคู่มา กับพิชัยพี่ชาย พิชัยเบรครถทัน อรลีรีบเข้ามาประคองเดซด้วยความตกใจ อ้อมแขนอันอบอุ่นของหญิงที่เป็นที่รักทำให้ เดซได้คิดว่า เขาเกือบสูญเสียโอกาสที่จะมีความสุขและอบอุ่นในอ้อมแขนของอรลีหาก เขาฆ่าตัวตายสำเร็จ เดซตระหนักเป็นครั้งแรกว่าโอกาสในชีวิตมนุษย์นั้นแปรเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ โดยที่มนุษย์ไม่อาจกำหนดได้ เดซยอมรับว่าเขาช่างโง่เขลาที่คิดว่าตนเองสามารถกำหนดโอกาสให้ตนเองได้ เมื่อตระหนักดังนี้เดซจึงขอยู่เคียงข้างอรลีไม่ว่าเหตุการณ์ข้างหน้าจะร้ายแรงเพียงใดหรือ เขาอาจหมดศักดิ์ศรีไปยิ่งกว่านี้ แต่แล้วพิชัยแจ้งข่าวให้เดซทราบว่า เขาหางานให้เดซได้แล้ว โดยเป็นหัวหน้าแผนกในบริษัทยานยนต์แห่งหนึ่ง เดซมี

54. เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

ความหวังอีกครั้งและพิศวงว่าธรรมชาติมีอิทธิพลเหนือมนุษย์จริง ๆ ชั่วขณะเดียวที่เขฆ่าตัวตาย
 145
 ไม่สำเร็จเขาได้เปลี่ยนความคิดและวิถีชีวิตไปมาก เขาคิดตั้งใจว่าจะไม่ยอมบอกใครเรื่องที่เขาเคย
 คิดฆ่าตัวตาย เพื่อเอาชนะสิ่งที่อยู่เหนือความคิดของมนุษย์ เพราะบัดนี้เขามั่นใจว่าธรรมชาตินั้นมี
 อิทธิพลเหนือมนุษย์และโชคชะตาคำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์อยู่

พฤติกรรมต่าง ๆ ของเดชในเรื่องล้วน เป็นไปตามลักษณะนิสัยที่ผู้เขียนบุฟีน เอาไว้ คือหยิ่ง
 ในศักดิ์ศรี ทะนงในตนเอง จนกระทั่งเกิดทิฐิมานะ ผู้เขียนวาดบุคลิกลักษณะของ เดชได้อย่างสมจริง
 และบรรยายความรู้สึกของ เดชตั้งแต่เชื่อมั่นภาคภูมิใจในตัวเอง เต็มที่ และแม้จะสูญเสียความ เชื่อมั่นไป
 เดชก็ยังทะนงตนและหยิ่งในศักดิ์ศรี จนเชื่อว่าตนเองสามารถกำหนดธรรมชาติได้ เดชเกือบตายได้
 สมหวังตั้งใจแล้ว แต่เมื่อเขาทำไม่สำเร็จ เดชได้ประจักษ์แจ้งว่าธรรมชาติที่มองไม่เห็นมีอำนาจเหนือ
 ชีวิตมนุษย์ เดชก็ละทิฐิมานะ เขาเกิดความหยิ่งทะนงอย่างใหม่นั้นคือหยิ่งในคุณค่าของตนเอง ทะนง
 ในความสามารถของตนเอง และไม่ยอมจำนนต่อโชคชะตาง่าย ๆ จะเห็นได้ว่าอุปนิสัยที่ยึดมั่นใน
 ศักดิ์ศรีและหยิ่งผยองในตัวเองของ เดช เดชจึงเป็นตัวละครตัวหนึ่งที่มีความน่าสนใจ เพราะที่มี
 พัฒนาการทางนิสัยควบคู่ไปกับการคิดที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อประจักษ์ถึงความจริง

ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ แสดงความหยิ่งในศักดิ์ศรีและทะนงตน
 นั้นแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมในหลายรูปแบบต่าง ๆ กัน ในเรื่อง ถนนเจ็อกน้อย เดชหยิ่งทะนงจน
 เกิดทิฐิมิต ๆ ว่า ตนเองเท่านั้นที่จะกำหนดชีวิตตนเองและอยู่เหนืออำนาจการควบคุมของธรรมชาติได้
 นนท์และไพศาลในเรื่อง ขั้วโมงทมิฬ นั้นหยิ่งในศักดิ์ศรีของตนเองจน เป็นปฏิกิริยาที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
 และสม เกียรติในเรื่อง ปาริชาติชีวิต ทะนงตนเองไม่ยอม เป็นสามีลับของภรรยาบ่อยของอดีตผู้มีพระคุณ
 ยอมมาใช้ชีวิตอย่างสมถะในชนบทตาม เดิม ทำให้เขาได้พบกับความสุขที่แท้จริงของชีวิต ไม่ว่าตัวละคร
 เหล่านี้จะแสดงความหยิ่งทะนงออกมาในรูปแบบใดและผลของความหยิ่งทะนงนั้นจะทำให้ตัวละครได้
 เรียนรู้สิ่งใดก็ตาม ตัวละครเอกฝ่ายชายเหล่านี้ก็จะไม่แปรเปลี่ยนลักษณะนิสัยที่หยิ่งทะนงนี้ ในตอนท้าย
 เรื่องของทุก เรื่องความหยิ่งทะนงของตัวละครเอกฝ่ายชายก็ยังคงอยู่ เพียงแต่แปรรูป เป็นพฤติกรรม
 ที่น่าฟังปรารถนาอัน เกิดขึ้นจากการ เรียนรู้ของตัวละคร เอง

ค. มีบุคลิกภาพอบอุ่นอ่อนโยนมีเสน่ห์คือ เพศตรงข้าม

บุคลิกภาพที่อบอุ่นอ่อนโยน เป็นลักษณะนิสัยที่สืบ เนื่องมาจากความ เป็นสุภาพบุรุษ
 ของตัวละครเอกฝ่ายชาย และผู้เขียนยังได้ย้ำว่าคุณสมบัติ เช่นนี้ทำให้ตัวละครเอกฝ่ายชายมี เสน่ห์คือ

เพศตรงข้าม เช่น คำรงในเรื่อง แสงอรุณ เขาเป็นผู้ปกครองของแสงอรุณ ที่แสงอรุณไม่เคยพบตัวเขาเลย เมื่อเธอได้พบกับคำรง ความอบอุ่นอ่อนโยนของคำรงทำให้แสงอรุณนิกรรักและศรัทธาในตัวของคำรง ยก ในเรื่อง หญิงชั่วคือฉันทน์ เป็นเพื่อนเล่นกับศรณีมาแต่เด็ก แม้จะโตขึ้น แต่ละฝ่ายแยกย้ายกันไปใช้ชีวิตตามทางของตน ศรณี ก็ยังคิดถึงความอบอุ่นอ่อนโยนของยศเสมอ นายแพทย์จเร ในเรื่อง ฉันทาย ก็มีบุคลิกภาพที่อบอุ่นอ่อนโยนที่อยู่เย็นไม่เคยได้รับจากเทิดคู่หมายของเธอเลย แม้จะได้พบกับนายแพทย์จเรเพียงสองครั้งและเกี่ยวข้องกับเพียงครั้งเดียว เขาก็ให้ความอบอุ่นใจด้วยการปฏิบัติต่อเธออย่างอ่อนโยน จนอยู่เย็นนี้ก็เสียดายชีวิตที่จะดับสูญไปเพราะโรคร้ายเมื่อไรก็ได้ อรรถพร ในเรื่อง มือที่สร้างบ้าน ก็เป็นชายที่อบอุ่นอ่อนโยน รักเด็ก ทำให้พ่อแม่มองไม่ปฏิเสธเด็ดขาด เมื่ออรรถพรพูดฝากรักมากับหลานของเธอ

ความอบอุ่นอ่อนโยนและมีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้ามไม่ได้จำกัดเฉพาะชายโสด ผู้ชายที่มีครอบครัวแล้ว ยังคงมีเสน่ห์ด้วยบุคลิกภาพที่อบอุ่น เหล่านี้เช่นอุกฤษณ์ในเรื่อง ชั่วโมงไม่รัก เน้นในเรื่อง กรณีนายผู้หญิง ตัวละครทั้งสองนี้อ่อนโยนต่อภรรยาเสมอ หรือมีความเป็นสุภาพบุรุษที่อบอุ่นอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เมธในเรื่อง หมอกเหม็นคั่ง ทำให้สาวลักษณะรักแม่เมธเมื่อก่อนเธอจะไม่รัก เขาก็ตาม ความอบอุ่นอ่อนโยนของชายที่มีครอบครัวเป็นเสน่ห์ที่ผูกใจภรรยา

ง. ยึดมั่นในอุดมคติและรับผิดชอบต่อหน้าที่

ตัวละครเอกฝ่ายชายที่ยึดมั่นในอุดมคติ เช่น พรตในเรื่อง ทรายเท่าเธอ สลาย และเวียร ในเรื่อง ม้าควม นายแพทย์อตุลย์ ในเรื่อง สี่เลือดเรวดี นายแพทย์อภัยในเรื่อง กัลยาณกโทษ และนายแพทย์ภรตในเรื่อง เธอที่รัก ล้วนแต่เป็นแพทย์ที่มีอุดมคติที่จะช่วยเหลือคนไข้หรือเป็นเกษตรกรที่มีความรู้ความสามารถพัฒนาไร่นา เช่น กลิน ในเรื่อง น่าน้ำตม เวกในเรื่อง ก.ข.ความรัก ครุยในเรื่อง เสียงไม้กระซิบ จะเห็นได้ว่าอุดมคติที่ตัวละครเอกฝ่ายชายยึดมั่นนั้นจะเป็นไปตามอาชีพของตัวละครนั้น

ตัวละครเอกฝ่ายชายแทบทุกเรื่องยึดมั่นในอุดมคติของการเป็นคนดี มีคุณธรรมประจำใจ หากตัวละครเอกฝ่ายชายเรื่องใดมีพฤติกรรม เบี่ยงเบนผู้เขียนก็มักแสดงเหตุผลด้วยสถานการณ์สิ่งแวดล้อมหรือชะตากรรมบางอย่าง เช่น เทินในเรื่อง กลิ่นกล้วยไม้ ข่าหญิงชาวเขาด้วยความเข้าใจผิดว่าเป็นเสือ พ.ต.ท.ประชิดในเรื่อง สนามใน หลอกหลวงผจงและเอาเปรียบตามนิสัยชายก็เนื่องมา

จากความเครียดในเขตสนามใน และโรคร้ายประจำตัวทำให้เขาหาความสุขไปวัน ๆ จนเหมือนเป็นคนไร้อนาคตเป็นต้น นอกจากนี้ผู้เขียนมักแสดงทัศนคติที่ก้าวไปด้าวว่าแก่นแท้ของมนุษย์ทุกคนนั้นปรารถนาที่จะเป็นคนดี เมื่อมีโอกาสที่จะทำความดี แม้จะเป็นคนชั่วร้ายในสายตาของผู้อื่น ก็อาจทำได้ เช่น เสือแทนในเรื่อง มือเสือ ช่วยเหลือธิดาที่หลงทางและพาธิดาไปส่ง เทียงในเรื่อง ชอยสวนมะพร้าว ยอมตายเพื่อช่วยหญิงที่เขารัก

การยึดมั่นในอุดมคติรวมไปถึงความรับผิดชอบต่อน้ำที่ประภากฎขัดในตัวละครเอกฝ่ายชายตามลักษณะอาชีพตามที่ยกตัวอย่างข้างต้น แต่บางเรื่องตัวละครเอกฝ่ายชายไม่ระบุอาชีพที่ชัดเจนนัก แต่ตัวละครเอกฝ่ายชายก็แสดงความรับผิดชอบอย่างเห็นได้ชัด เช่น อนุพันธุ์ ในเรื่อง แจ้งความของพระเจ้า ท่าน รับผิดชอบหน้าที่ที่รับมอบหมายให้มาช่วยเหลือขบวนการต่อต้านในประเทศไทยระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เพชร ในเรื่อง อรุณส่อง รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้มาทดสอบเครื่องบิน แม้เครื่องบินจะตกเขาก็ต้องซ่อมแซมบินกลับขึ้นไปให้จงได้ อรรถพร ในเรื่อง หาคหาญ ไม่ระบุว่ามีการอาชีพอะไร เขาจะอวยพรไปด้วยการให้เหตุผลว่าเขามีหน้าที่ที่ต้องทำอยู่ต่างแดน เจ้าชายในเรื่อง ขมุเมืองเลน ยอมเสียเหยียนขมุคนสนิท เพื่อปกป้องชีวิตของจิตราตามหน้าที่ของเจ้าบ้านที่ตีเหล่านี้ เป็นต้น

จ. สามารถปรับตัวให้เข้าใจโลกและชีวิต

ตัวละครเอกฝ่ายชายที่ประจักษ์ความจริงบางอย่างด้วยตนเอง ในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะจะมีพัฒนาการทางความคิดและพัฒนาการทางอารมณ์ เนื่องจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม ตัวละครผ่านการต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคและข้อขัดแย้งจนทำให้ตัวละครเอกฝ่ายชายกลุ่มนี้ ได้แก่ สาธิตในเรื่อง วันแสนสุข ตระหนักในคุณค่าของภรรยาคนเดียวของเขาและให้การยอมรับมาอย่างถูกต้องแล้ว และนายแพทย์พณิชในเรื่อง เจ้าหัวใจ ประจักษ์ในเรื่องสหายอันอบอุ่นของครอบครัว

ในเรื่อง เจ้าหัวใจ ใช้วิธีการดำเนินเรื่องย้อนหลังให้นายแพทย์พณิช ทบทวนถึงอดีตที่นุภรรยาของเขายังมีชีวิตอยู่ เธอคอยควบคุมเขาให้กลับบ้านตรงเวลา ทำให้เขารู้สึกอึดอัดขาดอิสระ เมื่อนุภรรยาของเขาตายอย่างกะทันหัน นายแพทย์พณิชรู้สึกว่าชีวิตว่างเปล่าไปหมด เขาปรารถนาที่จะมีเจ้าหัวใจอย่างเธอ อยากให้มีคนคอยเขากลับบ้าน คอยตัดพ้อต่อว่าเมื่อเขากลับบ้าน

ไม่ตรงเวลา พนิชหมกตัวอยู่ที่สโมสรเพราะคิดถึงนุชจนไม่อยากกลับบ้าน แต่แล้วเมื่อกลับไปถึงบ้าน เขาพบพนิชผู้เป็นลูกสาวคอยตัดพ้อต่อว่าที่เขากลับบ้านไม่ตรงเวลา เหมือนที่นุชคอยทำ ทำให้พนิชรู้สึกในชีวิตนี้ยังมีค่า เขายังมีลูกสาวที่รักและห่วงใยคอยเขาอยู่

นายแพทย์พนิช เป็นตัวละครที่เด่นด้านการแสดงพัฒนาการทางอารมณ์มากกว่าความคิ
นับแต่เปิดฉากมาผู้อ่าน เข้าใจว่าพนิช เป็นชายที่ใช้ชีวิตอิสระไม่ต้องรีบกลับบ้าน แล้วเรื่องก็เล่า
ย้อนหลังจากความคิดของพนิชทำให้รู้ว่าภรรยาที่คอยให้ เขากลับไปกินอาหารเย็น เสมอนั้นได้ตายจาก
พนิชไปอย่างกระชั้นชิด ดังนั้นสาเหตุที่พนิชหมกตัวอยู่ที่สโมสรคือความว่าเหว่ เพราะ เมื่อเขา
กลับบ้านไปก็ไม่มีภรรยาคอยอยู่อย่างทุกครั้ง เขาย้อนทบทวนความรู้สึกทั้งที่ภร่ายังอยู่ เขาต้อง
คอยฆ่า เลี้ยงดูนาฬิกาทุกครั้งและต้องรีบกลับบ้านให้ตรงเวลา เขาไม่อยากรีบกลับบ้านเลย แต่ก็นึก
ขึ้นได้ว่าตอนนี้ยังมีลูกสาวที่คงจะคอยเขาอยู่ ระหว่างการกลับบ้านพนิชต้องต่อสู้กับความรู้สึกคิดถึง
ภรรยาที่ประดัง เข้ามาอย่างรุนแรง ผู้เขียนได้บรรยายว่า

เขาเดินมัด เป้ไปบ้าน เมื่อหัน เขตสโมสรสักหน่อยหน้าพนิชยืนอยู่ อย่างเด็กที่กำลังจะร้องไห้
หาแม่ ไม่มีนุช ไม่มีนุชยืนคอยอยู่ที่หน้าประตูตามเคย เขาไม่อยากลากสังขารซึ่งว่าเหว่ และ
ซิดซาเช่นนี้ไปหน้าประตูต่อไป เมื่อไม่มีนุชมาขึ้นคัก ค้อนเขาก็ก เขายากได้ยินนุชประซด
ประชัน เช่น เคย เขายากได้ยินเสียงนุชไล่เขาให้กลับไป "กินลูกมิลเลียต" เหลือเกิน⁵⁵

แต่เมื่อ เขาพบกับพนิชลูกสาวที่คอยการกลับบ้านของเขาด้วยท่าทางเยือกเย็นคล้ายนุช
วาจาตัดพ้อคล้ายนุช ทำให้พนิชสำนึกได้ว่าเขายังมีลูกสาวที่เขาจะต้องคอย เป็นห่วง เป็นใย เธอ
ยังห่วงใย เขาก็ด้วย

นี่อะไรกัน ทำยื่นคอแข็งของนุช สีหน้าของนุช- -แต่นัยน์ตาทั้งคู่ปลื้ม เปี่ยมไปด้วยน้ำตาแห่ง
ความสังเวชของ เด็กหญิงที่ยังเยาว์ยิ่งนัก นิตนอยล่งรู้ถึงความนึกคิดของเมียหรือแม่ของหล่อน
จนไม่อยากจะอยู่เป็นตัวตนต่อไป เขากะระหยาไทยหาเรื่องทุมทิมอย่างเก่า ก็เพราะพยายาม
จะอยู่เป็นตัวตนต่อไป ความสนิทชิดเชื้อระหว่างคู่ตัวเมีย- -แม้จะดูไร้สาระและทุมทิม
อย่างไรก็เป็นน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตสมรสให้อิ่ม เอิบยังยืนอยู่ได้เสมอ เมื่อปราศจากสายใยแห่งความ
ชิดเชื้อ เช่นนั้น ชีวิตก็ไร้ความหมาย ว่าเหว่ และเศร้าสยองยิ่งนัก⁵⁶

⁵⁵ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "เจ้าหัวใจ," พิมพ์ไทย 3 (สิงหาคม 2494) : 54.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

นายแพทย์พิชิต จึงได้ตระหนักว่า "เจ้าหัวใจ" ที่เขาเคยคิดว่าเป็นบ่วงพันธะทำให้เขาขาดอิสระ แท้ที่จริงคือสายใยแห่งความรักความผูกพันที่อบอุ่น แม้ภรรยาเขาไม่อาจจะ เป็น "เจ้าหัวใจ" เพราะด่วนถึงแก่กรรมไปเสียก่อน พิชิตก็ยังคงมีลูกสาวที่เป็นทั้งตัวแทนของภรรยา ที่คอยดูแลเขา และยังเป็นพยานรักของเขากับภรรยาอีกด้วย พิชิตได้ตระหนักในคุณค่าของความรักใคร่ห่วงใย เขาจึงยินดีที่มี "เจ้าหัวใจ" อีกครั้ง ผู้เขียนวาดบุคลิกของพิชิตให้เป็นพ่อม่ายที่ดูน่าสงสารด้วยความระทมทุกข์ทางใจ อันเนื่องมาจากการสูญเสียภรรยาไป นอกจากนั้นพิชิตยังเป็นพ่อที่ห่วงใยลูกอีกด้วยกว่าเขาจะตระหนักในคุณค่าของสายใยแห่งความรัก ^{ดวงมณีผูกพันนั้น} เมื่อสิ้นภรรยาไปแล้ว พิชิตได้ต่อสู้กับความขัดแย้งทางอารมณ์ระหว่างความเป็นอิสระ เสรีที่เขาปรารถนามานานกับความว่างเปล่าไร้สุข หลังจากนั้นจึงได้เรียนรู้คุณค่าของสายใยอันแน่นเหนียวของความรักของภรรยาที่ยังคงอยู่เพียงแต่เปลี่ยนผู้สืบทอดสายใยนั้นมาเป็นลูกสาวของเขา

ฉ. ขาดความรับผิดชอบ

ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องสั้นของ ร. จันทิมพะที่แสดงพฤติกรรมในด้านขาดความรับผิดชอบ ได้แก่ พินัย ในเรื่อง จำเลยลับ และ เสริม ในเรื่อง จำได้ดังนี้ ทั้งคู่เป็นตัวละครเอกฝ่ายชายที่แต่งงานแล้วแต่เป็นสามีที่ขาดความรับผิดชอบต่อภรรยา

พินัย ในเรื่อง จำเลยลับ เป็นนักวิทยาศาสตร์ผู้หมกมุ่นอยู่กับการค้นคว้าและทดลอง แม้พินัยจะรักภรรยาแต่เขาก็ไม่ยอมรับกับตนเองหรือกับใคร ๆ เขาเชื่อว่าตนเองแต่งงานกับภรรยาเพียงเพราะความเหมาะสม ภรรยาจะเป็นภรรยาที่ดีของนักวิทยาศาสตร์เช่น เขาได้ตีความหญิงยรรยงค์คนรักเก่าของเขา พินัยเชื่อว่าเขาจะแต่งงานกับภรรยาแต่เพียงในนามตามสัญญาที่ให้ไว้กับภรรยา แต่แล้วคืนหนึ่งเขาได้อยู่ร่วมกับภรรยาแต่เขาไม่รู้สึกรู้ว่าเขาได้ทำอะไรลงไป พินัยคิดว่านั่นคือความฝันที่มีภรรยาอยู่ในอ้อมแขน เขาเล่าให้ภรรยาฟังและสรุปด้วยว่า คงเกิดเพราะความต้องการอัน เป็นกิเลสในใจทำให้เขาเก็บไว้ในจิตใต้สำนึก ภรรยาเสียใจและผิดหวังแต่เธอมีสิทธิเกินกว่าจะอ้างกับสามีผู้จำความไม่ได้ว่า เขามีสัมพันธ์ทางเพศกับเธอ ยิ่งไปกว่านั้นความน้อยใจและความหวาดระแวง ทำให้ภรรยาคิดว่าพินัยใช้ร่างกายของเธอแสดงความรักที่เขามีต่อคุณหญิงยรรยงค์ ทั้งคู่ได้เถียงกัน พินัยทิ้งภรรยาไปอย่างไม่มีเยติ จนเมื่อเวลาผ่านไปสามเดือน พินัยกลับมาที่บ้านสวน เขาพบว่าภรรยามีอาการเหมือนคนเสียสติและกำลังตั้งครรรภ์ พินัยเข้าใจว่าภรรยามี

และชายผู้นั้นคือประวัติ เลขาธุการของพินัย พินัยบริภาษขนิษฐา ขนิษฐาผู้เสียขวัญอยู่แล้วที่ตั้งครรภ
โดยไม้อาจบอกสามีได้ว่าเป็นลูกของเขาเพราะพินัยจำเหตุการณ์ไม่ได้ ความตกใจและเสียใจทำให้
ขนิษฐารวบรวมทริฎิมาณะครั้งสุดท้ายปล่อยตัวเองให้ตกลงบันได หวังจะตายพร้อมลูกในท้อง ประวัติ
บอกความจริงกับพินัยว่า เขาไม่ได้ เป็นชายชู้และผู้ที่เป็นพ่อของเด็กน่าจะเป็นพินัยมากกว่า เพราะคืน
ที่พินัยทำงานหนักจนขาดสติ เลื่อนลอยขนิษฐาได้ไปดูแลและอยู่กับพินัยตามลำพัง กว่าพินัยจะทราบความ
จริงและรับผิดชอบเรื่องราวที่เกิดขึ้น ขนิษฐากับลูกอาจไม่รอดก็ได้

ผู้เขียนให้เหตุผลที่พินัยไม่รับผิดชอบ เนื่องจากเขาหมกมุ่นกับงานจนเครียด ความเครียด
ทำให้พินัยขาดสติ เลื่อนลอย จนจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ไม่ได้ เพราะฉะนั้นความไม่รับผิดชอบของพินัย
จึงมีเหตุมาจากการที่พินัยจดจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเขาไม่ได้ ขนิษฐาก็มีทริฎิและสิ่งแวดล้อม
ชวนให้คิดว่าขนิษฐากับประวัติอาจมีความสัมพันธ์กัน แม้แต่ผู้อ่านก็ยังคาดเดาเหตุการณ์ไปในทำนองนั้น
พินัยจึงไม่อาจรับผิดชอบลูกในท้องของขนิษฐาได้ ความไม่รับผิดชอบในกรณีนี้จึงดูสมเหตุสมผลกับ
เหตุการณ์แวดล้อม แต่การที่พินัยทิ้งขนิษฐากลับไปอยู่พระนครถึงสาม เดือนนั้น ดูออกจะเป็นการขาด
ความรับผิดชอบต่อหน้าที่โดยตรง แม้พินัยจะคิดว่า เขาเป็นสามีแต่เพียงในนามก็ตาม พินัยจึงขาด
ความรับผิดชอบต่อหน้าที่โดยตรง แต่ความไม่รับผิดชอบต่อลูกในท้องและการกระทำของตนมีเหตุมีผล
ที่ให้อภัยได้ เพราะพินัยสูญเสียความทรงจำไปชั่วขณะ

กรณีของพินัยคล้าย ๆ กับ เสริมในเรื่อง จำได้ดังนี้ เสริมได้รับอุบัติเหตุจนทำให้เขาเป็น
โรคความจำเสื่อม เมื่อเสริมมีอาการทุเลาเขาจะจำได้หมด ยกเว้น เรื่องที่เขาไม่ชอบหรือรังเกียจ
เขาจำไม่ได้ว่าเขามีภรรยาแล้วหรือยัง วไลพยาบาลพิเศษที่มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับ เสริม เชื่อว่า
เสริมคงเห็นว่าภรรยาของเขา เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจจึงไม่อาจจดจำ เธอวิเคราะห์ทัศนคติการสมรส
ของ เสริมที่คิดว่าภรรยาคือพันธะอันยิ่งใหญ่และคอยกระตุ้นเตือนให้เขาคอยรับผิดชอบต่อ เป็นสิ่งไม่
ถูกต้อง เขาควรจะคำนึงถึงคุณค่าของมิตรภาพระหว่างหญิงชายที่สมรสกันจะคงความคงทน เสมือน
เป็นผู้ถือหุ่นแห่งชีวิตร่วมกันแต่แล้ววไลก็ขอลาออกอย่างกะทันหัน เสริมแปลกใจและงุนงงจนในที่สุด
หมอกก็ขยายความว่า วไลแต่งงานกับ เขาตั้งแต่เขาย้าย เป็นโรคความจำเสื่อมครั้งแรกและทุกครั้งที่
อาการกำเริบ เขาจะลืมว่าเขามีภรรยาและคิดว่าวไล เป็นผู้หญิงคนใหม่ วไลขมขื่นใจมาโดยตลอด
หมอกเชื่อว่าเมื่อเสริมฟื้นคืนสติอีกครั้ง เขาจะไม่มีวันลืมภรรยาอีกเลย เสริมจึงเป็นตัวละครเอกฝ่ายชาย
ที่ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่จากการสูญเสียความทรงจำชั่วขณะ ทั้งนี้ผู้เขียนได้ให้ภูมิหลังทางทัศนะ

การมีชีวิตคู่ของ เสริมว่า เสริมแยกความรักกับการสมรสออกจากกัน เขาคิดว่าการสมรสหมายถึง การรับผิดชอบ เพียงอย่าง เดียวและการสมรสมิได้ เป็นขอบ เขตของความรัก การขาดความรับผิดชอบ ของ เสริมส่วนหนึ่งมาจากความคิดที่ต่อต้านการมีชีวิตคู่ และจะปรากฏออกมา เมื่อ เสริมอยู่ในสภาพ ที่ไม่สามารถที่จะควบคุมจิตใจของตัวเอง

ผู้เขียนสร้างพินัยและ เสริมให้ เป็นตัวละครที่ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่และบทบาทของสามี ในกรณีของพินัย พินัยเก็บกตความ ต้องการความรักไว้ทำให้ เขาแสดงความรักกับขนิษฐา ยามที่เขาเพลอตัว เมื่อเขาฟื้นคืนสติจึงจำ เหตุการณ์ไม่ได้ ส่วนกรณีของเสริม นั้น เสริมเก็บความรู้สึก ที่ไม่ต้องการรับผิดชอบ ต้องการ เป็นอิสระไร้ข้อผูกมัดไว้ในส่วนลึกของจิตใจ เมื่อโรคความจำเสื่อม ของเขากำเริบทำให้ เขาลืมภรรยาทุกครั้งไป

ช. เห็นแก่ตัวและ เอาเปรียบผู้หญิง

ความเห็นแก่ตัวและการ เอาเปรียบผู้หญิงคือพฤติกรรมของโกวิท ตัวละครเอก ฝ่ายชายในเรื่อง ฉันเป็นสุข และอภิสิทธิ์ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง จุดจบวานนี้

โกวิทในเรื่อง ฉันเป็นสุข ได้หย่าขาดจากไซศรี เพราะต้องรับผิดชอบต่อผู้หญิงอีกคนหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์กับเขาจนตั้งครรภ์ เวลาผ่านไปเจ็ดอาทิตย์ ทั้งคู่ได้พบกันโดยบังเอิญ และต่างฝ่าย ต่างก็ยังรักกันอยู่ โกวิทเอ่ยปากขอให้ไซศรีกลับมา เป็นภรรยาของเขาอีกครั้ง ทั้ง ๆ ที่เขารู้ดีว่าไซศรีจะ ต้องเสียเกียรติยศ เพราะเธอจะมีสภาพไม่ผิดกับนางบำเรอ แต่เขาก็ยังยืนยันว่าเขายังรักและ ต้องการไซศรีอยู่แต่ เขาก็ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบครอบครัวใหม่ของเขา ไซศรีได้เห็นความเปลี่ยนแปลง ของโกวิท เขาไม่ใช่คนเดิมที่เธอรู้จัก เขาเข้มแข็งหนักแน่นและรับผิดชอบมากขึ้น ไซศรีตกลงใจว่า เธอจะเป็นคนรักของเขาตลอดไป โดยที่รุ่งนี้ เธอสัญญาว่าจะให้ทุกสิ่งตามที่เขาต้องการ แต่แล้ว วันรุ่งขึ้นโกวิทก็ได้รับทราบว่าไซศรีตายเสียแล้ว เมื่อคืนนี้ สิ่งที่ไซศรีได้ให้แก่โกวิทคืออิสรภาพ โกวิท เป็นอิสระจากพันธะทางความรักแล้วและไซศรียังปกป้องเกียรติยศของเธอและของโกวิทอีกด้วย จากเนื้อเรื่อง ตีความได้ว่าไซศรีได้ตัดสินใจตั้งแต่โกวิทขอร้องแล้ว การที่เธอบอกโกวิทว่าเธอยังคง เป็นคู่รัก เขาชั่วกัลปาวสาน แสดงว่าเธอตัดสินใจที่จะเลือกรักษาเกียรติยศแทนความรัก เธอเลือก ที่จะ เป็นเพียงคนที่รักกันมากกว่าที่จะกลับไปอยู่กับโกวิทอีกครั้งหนึ่ง

ข้อขัดแย้งระหว่างการเสียดสีความสุขส่วนตัวของไชศรีกับความละโมภโลกรักของโกวิท ยิ่งทำให้ข้อบกพร่องในตัวโกวิทเด่นชัดขึ้น โกวิทอาจมีรักจริงต่อไชศรี เขาพูดจาอ่อนโยนและสุภาพเสมอ โกวิทอ้างความรับผิดชอบต่อครอบครัว แต่กลับเรียกร้องความรักเก่า ๆ ทั้ง ๆ ที่โกวิทเป็นฝ่ายผิดจนต้องหย่าขาดจากไชศรี ความเห็นแก่ตัวของโกวิท แม้จะมาในรูปของสุภาพบุรุษที่อ่อนโยน และยังอ้างความรับผิดชอบครอบครัว แต่ก็เห็นได้จากคำพูดของโกวิทที่ขัดแย้งกันตลอดเวลา เขาอ้างเกียรติยศว่าจะต้องอยู่คู่กับความ เป็นมนุษย์แต่เขากลับเรียกร้องให้ไชศรียอมสละเกียรติยศนั้น ตอนท้ายสุดโกวิทจึงได้รู้ว่าไชศรี เป็นฝ่ายให้สิ่งที่เหมาะสมที่สุดแก่เขานั้นคือเกียรติยศไม่ใช่ความรัก ไชศรีนำยกย่องในทัศนะของผู้เขียน ตรงกันข้ามกับการกระทำที่น่าตำหนิของโกวิท ดังที่ผู้เขียนใช้คำว่าโกวิทนั้นมี "ความหวังอันละโมภและ เข้มข้นของชาย" ⁵⁷

ความเห็นแก่ตัวของอภิสิทธิ์ใน เรื่อง จุดจบวานนี้ แสดงออกมาในลักษณะเหมือนโกวิทคือให้วัลภาคนรักเก่าเป็นภรรยาชั่วคราวของเขา โดยที่อภิสิทธิ์ไม่คิดว่าเขาได้แต่งงานมีครอบครัวแล้ว อภิสิทธิ์เข้าใจว่าวัลภาคงได้รับความชัดเจนจากชีวิตอัน เป็นเหตุผลที่เธออ้าง เมื่อไม่ยอมแต่งงานกับเขาหลังจากที่เขาได้รับปริญญา ชาวสังคมชวนให้คิดว่าวัลภา เป็นสาวสังคมและใช้ชีวิตอิสระเสรี แต่จุดประสงค์ที่แท้จริงของวัลภาที่มาหาอภิสิทธิ์ถึงเพชรบุรีนั้นก็หวังว่า เขาคง เหมือนเดิม และเธอปรารถนาจะตั้งต้นชีวิตกับเขา แต่เธอเห็นว่าเขาเปลี่ยนไป นับแต่ "นับนิตาที่เคยมันคงคูนั่น เยือกเย็นอย่างข่มขู่คั่นคว่า ท้าทายและ เต็มไปด้วย เล่ห์เหลี่ยม เหลือเกิน" ⁵⁸ และ เขายังชวนเธอให้ลงที่เพชรบุรีเพื่อพักผ่อนและฉลองที่ได้พบกันหลังจากที่จากกันไป เป็นเวลาเจ็ดปี ทำให้วัลภาเฉลียวใจว่า "ญาติผู้ชายซึ่ง เคย เป็นคู่รักคะนอง-เคย เป็นคน เข้มแข็งมันคง ดูง่าย ใจดี และปราศจากอันตรายเหลือเกิน ก็ต้องมีอะไร เปลี่ยนแปลงไปบ้าง" ⁵⁹ อภิสิทธิ์ชวนวัลภาให้ค้างด้วยกับกับเขา เขาเห็นด้วยกับการหาความชัดเจนจากชีวิตที่เขา เคยคัดค้านวัลภาเมื่อครั้งก่อน เขาคิดว่าวัลภาไม่ใช่สาวบริสุทธิ์คง เป็น

⁵⁷ รวงทอง (เริ่ม) จันทพิมพะ, "ฉันเป็นสุข," ใน เรื่องสั้นเกียรติยศของนักเขียนสตรีผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2513), หน้า 134.

⁵⁸ รวงทอง (เริ่ม) จันทพิมพะ, "จุดจบวานนี้," ใน เรื่องสั้นเกียรติยศของนักเขียนสตรีผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2513), หน้า 50.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 54.

ภรรยาลับของเสียงพศตามข่าวลือ เมื่อวัลภา ยินยอมจะแต่งงานกับเขาอย่างเงียม ๆ อภิลิทธิจึงบอกความจริงว่าเขามีครอบครัวแล้ว แต่เขายังคงรักวัลภาและขอให้วัลภาตอบแทนความรักของเขา วัลภาทำตามทีอภิลิทธิขอร้อง แต่พอรุ่งเช้าวัลภา ก็จากไปพร้อมกับทั้งจดหมายบอกความจริงว่าเขาเป็นลูกลับ ๆ ของเสียงพศที่ต้องปิดบังไม่ให้สังคมรู้และเธอได้พบผู้ชายที่จัดเจนจริง ๆ ก็คืออภิลิทธินั่นเอง

ตัวละครเอกทั้งคู่พัฒนาการทางด้านความคิดหลังจากที่จากกันเป็นระยะเวลาเจ็ดปี วัลภาต้องการชีวิตที่เรียบง่ายและเป็นสุข เธอจึงกลับมาหาอภิลิทธิ แต่อภิลิทธิต้องการความชัดเจนจากชีวิตที่เขาคิดว่าวัลภาคงมีและให้เขาได้ หากจะพิจารณาให้ถ่องแท้ อภิลิทธิแสดงความเห็นแก่ตัวมาตั้งแต่แรกเริ่ม เขาไม่แสดงอาการรักใคร่ใยดีวัลภามากมายปล่อยให้ความสัมพันธ์ขาดสะบั้นลง เพราะอภิลิทธิก็ทนไม่ได้ที่จะเห็นหญิงที่เขารักได้เรียนรู้ความชัดเจนจากชีวิตแทนที่จะสมรสกับเขา ความเห็นแก่ตัวของอภิลิทธิไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เมื่อเขาขอให้วัลภาเป็นของเขาโดยอ้างความรักแต่ทนหลัง ความเห็นแก่ตัวนี้แสดงถึงการเอาเปรียบผู้หญิงโดยตรงไม่ว่าวัลภาจะยินยอมพร้อมใจหรือไม่ อภิลิทธิก็ไม่ได้ให้เกียรติวัลภาเลย การที่วัลภายอมตกลงนั้น เพื่อประชดความรักและความต้องการของตัวเองและยังต้องการให้บทเรียนกับอภิลิทธิด้วยจดหมายฉบับนั้น

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนสร้างตัวละครเอกฝ่ายชายที่เห็นแก่ตัวเอาเปรียบผู้หญิง เป็นตัวละครที่แต่งงานมีครอบครัวแล้วทั้งสิ้น อาจเป็นการสะท้อนความคิดว่าผู้ชายที่มีครอบครัวมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบอย่างจริงจัง และควรซื่อสัตย์ต่อภรรยา หากบทพร่องในข้อนี้ผู้ชายผู้นั้นก็จะนำคำหานิติตั้งที่ผู้เขียนได้แสดงน้ำเสียงตำหนิติเตียนการกระทำดังกล่าวอย่างจริงจัง

กล่าวโดยสรุป ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ มีบทบาทไม่เด่นเท่า กับตัวละครเอกฝ่ายหญิง แต่ผู้เขียน ก็บรรยายทั้งลักษณะทางกายภาพ ลักษณะนิสัยและคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอกฝ่ายชายนั้นผู้เขียนจะเน้นความกำยำสง่างามสมชายและให้รายละเอียดในบางเรื่อง เช่น ดวงตา เครื่องแต่งกายเพื่อช่วยอธิบายลักษณะทางกายภาพที่สัมพันธ์กับลักษณะนิสัยและคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ของตัวละครเอกฝ่ายชาย ผู้เขียนแสดงลักษณะนิสัยและคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ของตัวละครฝ่ายชายเป็น 7 ลักษณะ คือ มีความเป็นสุภาพบุรุษ มีบุคลิกภาพอบอุ่นอ่อนโยนมีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม ยึดมั่นในอุดมคติและรับผิดชอบต่อหน้าที่ หยิ่งทะนงในศักดิ์ศรีสามารถปรับตัวให้เข้าใจโลกและชีวิต ขาดความรับผิดชอบ เห็นแก่ตัวและเอาเปรียบผู้หญิง

จะเห็นได้ว่า ร.จันทิมพะ เสนอทั้งตัวละคร เอกฝ่ายชายที่มีคุณสมบัติด้านดีและตัวละคร เอกฝ่ายชายที่มีคุณสมบัติด้าน เลว ผู้เขียนจะไม่แสดงความคิดเห็นผ่านตัวละคร เอกฝ่ายชายมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับตัวละคร เอกฝ่ายหญิง มีข้อสังเกตว่า ร.จันทิมพะมักแสดงข้อแตกต่างระหว่าง ความคิดของเพศหญิงและ เพศชายแทรกไว้ใน เรื่องสั้นของเธอ เสมอ เรื่องใดที่แสดงคุณสมบัติด้าน ลบของตัวละคร เอกฝ่ายชายมากเท่าใด เรื่องนั้นจะเพิ่มความสำคัญให้แก่ตัวละคร เอกฝ่ายหญิงมากขึ้น เท่านั้น สิ่งที่น่าสังเกตคือการสร้างตัวละคร เอกฝ่ายชายใน เรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะมิใช่เป็นการ แสดงลักษณะนิสัยที่น่านิยมนกย่องคือความ เป็นสุภาพบุรุษที่อบอุ่นอ่อนโยน ความขี้อายในศักดิ์ศรี ความยึดมั่นในอุดมคติและรับผิดชอบต่อหน้าที่เท่านั้น แต่ยังสร้างตัวละคร เอกฝ่ายชายที่มีคุณสมบัติด้านลบ ที่แสดงให้เห็นถึงการขาดความรับผิดชอบ เห็นแก่ตัว และเอาเปรียบผู้หญิงด้วย เพื่อเป็นการ เปรียบเทียบ ให้เห็นลักษณะนิสัยของผู้หญิงในอุดมคติได้เด่นชัดขึ้น

3.1.3 ตัวละคร เสริมหรือตัวละครประกอบ

ตัวละคร เสริมหรือตัวละครประกอบใน เรื่องสั้น เป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้น เพื่อประกอบ เรื่องให้สมบูรณ์ ตัวละคร เสริมหรือตัวละครประกอบใน เรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ มีบทบาทประกอบ เรื่องสั้นให้สมบูรณ์ 2 ลักษณะ คือ

3.1.3.1 มีบทบาทต่อโครงสร้างของเนื้อเรื่อง

3.1.3.2 มีบทบาทต่อตัวละคร เอก

3.1.3.1 มีบทบาทต่อโครงสร้างของเนื้อเรื่อง

ตัวละคร เสริมที่มีบทบาทต่อโครงสร้างของเนื้อเรื่อง ได้แก่ตัวละครที่มีบทบาท ต่อเหตุการณ์ใน เรื่องอันประกอบด้วยปมปัญหา การคลายความขัดแย้งและคลี่คลายในตอนจบ ตัวละคร เสริมที่มีบทบาทต่อโครงสร้างของเนื้อเรื่องใน เรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ แสดงบทบาทต่างกัน 3 แบบ คือ

- ก. เป็นผู้สร้างปมปัญหาให้เรื่อง
- ข. มีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่อง
- ค. เสริมบรรยากาศของเรื่องให้มีชีวิตชีวา

ก. เป็นผู้สร้างปมปัญหาให้เรื่อง

ปมปัญหาที่ตัวละคร เสริมได้สร้างขึ้นนี้ จะเป็นปัญหาที่สำคัญของเรื่องอันนำไปสู่เรื่องราวทั้งหมด อาจเกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจหรือมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า เช่นประมุข มารดาของทศเทพตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง ไวน์สวรรค์ ชักนำทลวนสาวมารู้จักกับลูกชายโดยไม่ตั้งใจ ประมุขเพียงแต่ให้เธอมาช่วยงานในการเตรียมงานเลี้ยงเท่านั้น คุณปู่ ในเรื่อง คุณปู่เป็นกวี ปลอ่ยแฉวหลุดไป วันหนึ่งจึงต้องไปตามหาแม่ที่บ้าน ดร.ตริก เป็นเหตุให้พบและรู้จักกับ ดร.ตริก และสานสัมพันธ์กันต่อไปอัน เป็นแผนที่คุณปู่วางไว้

ตัวละคร เสริมบางตัว เป็นปมปัญหาของเรื่องโดยตรง พฤติกรรมของตัวละคร เป็นจุดขัดแย้งของเรื่อง เช่น สาวน้อยในเรื่อง ขอยสวณมะพร้าว ทำให้เพียงเกิดความรักและยอมเสี่ยงชีวิตเพื่อช่วยเธอ แต่เธอยอมตายเพราะรักศักดิ์ศรีคิดว่าจะปลอดภัยในเงื้อมมือของชายที่ไม่น่าไว้วางใจ ร.ต.อ. นิพนธ์ ในเรื่อง เสือเสียใจ ทำให้ศิรินทร์ทวาดระแวงในความรักของประพันธ์ เด็กหนุ่มทวยชไมในเรื่อง ชีวิตวันร้อน ขโมยเงินในกระเป๋าสีของไซโยซึ่งเป็นเงินที่นุชแอบใส่ให้ด้วยความสงสารและความเข้าใจผิด ไซโยรู้สึกตัวตื่นขึ้นพอดีจับขโมยได้รู้และซำซึ่งในน้ำใจของนุช ก็ช่วยเหลือให้งานนุชทำ คนไข้หญิงในเรื่อง ฉันหาย มีบทบาททำให้นายแพทย์จเรตรวจอยู่เย็น โดยเข้าใจว่าอยู่เย็นเป็นคนไข้หญิงคนนั้นที่จะมีชีวิตอยู่ได้อีกไม่นาน เป็นเหตุให้อยู่เย็น เปลี่ยนทัศนคติและแนวทางในการดำเนินชีวิตใหม่หมด

ตัวละคร เสริมบางตัว เป็นผู้สร้างความขัดแย้งให้กับเรื่องร่วมกับตัวละครเอก เช่น เทียนในเรื่อง ขมุเมืองเลน เป็นขมุหน้าตาอัปลักษณ์แต่มีความรักและพร้อมที่จะปกป้องศักดิ์ศรีของหญิงคนรัก ส่วนจิตรีตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่องดูถูกเทียน และพูดจาให้เทียนเจ็บช้ำน้ำใจด้วยการหมิ่นน้ำใจหญิงคนรักของเทียน พฤติกรรมของตัวละครทั้งสองนำไปสู่จุดวิกฤตของเรื่องคือ เทียน เทนิยวแขนจิตรีเมื่อเขาจะตกสะพาน เพราะถ้าตัวเองตายก็จะขอเอาชีวิตของจิตรีไปด้วย เพื่อแก้แค้นให้กับหญิงคนรัก การทำเช่นนี้เป็นเหตุให้เจ้าชายต้องตัดสินใจฆ่าเทียนโดยปล่อยให้เทียนตกเหวก่อนที่แขนของเจ้าชายจะเป็นอันตราย เพิ่มพงศ์ ในเรื่อง ชายคนที่สาม เข้ามาพัวพันกับชีวิตหลังการหย่าร้างของอรอวล ความจริงเพิ่มพงศ์ชอบอยู่กับอวยพรพี่สาวของอรอวล แต่อวยพรขอให้เขาช่วยปลอบใจอรอวล เพิ่มพงศ์ ปลอ่ยอารมณ์ให้เคลิบเคลิ้มร่วมไปกับอรอวลซึ่งคิดจะจับเพิ่มพงศ์อยู่แล้ว แต่เพิ่มพงศ์เกิดความละอายหนีหน้าอรอวลไป เมื่ออรอวลทราบความจริงว่าเพิ่มพงศ์จะมาเป็นที่เขย ทำให้อรอวลคิดกลับตัวมานะทำงานเลี้ยงตนเองโดยไม่ให้เป็นภาระใคร

ตัวละคร เสริมบางตัวสร้างปมปัญหาที่เป็นข้อขัดแย้งระหว่างตัวละครเอก เช่น คุณนายละออ ในเรื่อง คืนของฉัน ชักชวนให้รำเพยไปอยู่ด้วย รำเพยไว้ใจท่าทางสุภาพเป็นผู้ดีของคุณนายละออ ทำให้เธอไม่เชื่อชายแปลกหน้าที่ยังไม่ยอม เปิดเผยฐานะอันแท้จริงในตอนนั้นแล้วบอกว่าคุณนายละออ เป็นหัวหน้าสำนักโส เภณี จนภายหลังตอนท้ายเรื่อง เธอได้ทราบว่าชายแปลกหน้าผู้นั้นคือ พ.ต.ต.ประชา และมีหลักฐานโทรเลขจากบิดาของเธอมายืนยัน เธอจึงยอมเชื่อ คุณกมลมาในเรื่อง ชีวิตนี้เป็นของฉัน เป็นมารดาที่รักและตามใจกมลชนก กมลชนกจึงขอความช่วยเหลือจากมารดาเสมอ แต่โสศรีผู้เป็นภรรยาได้รับการอบรมมาให้พึ่งตัวเอง เธอต้องการให้กมลชนกเป็นหัวหน้าครอบครัวที่รับผิดชอบครอบครัว จึงขอร้องให้กมลชนกตัดตอนค่าใช้จ่ายและไม่ขอความช่วยเหลือจากมารดาอีก

ตัวละคร เสริมที่ เป็นผู้สร้างปมปัญหาให้เรื่องโดยตรงในบางเรื่องอาจจะมีบทบาทต่อตัวละครเอกด้วย จะแยกว่าเป็นตัวละครเสริมที่มีบทบาทแบบใดก็จะดูจากกลวิธีการสร้างตัวละครเสริมของผู้เขียนว่าให้ความสำคัญกับส่วนของพฤติกรรมที่ขัดแย้งอย่างชัดเจนหรือไม่ ถ้าบทบาทของตัวละครเสริมที่สร้างปมปัญหานี้ เน้นในด้านบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อภายนอกและสามารถมองเห็นได้ชัดจากพฤติกรรมหรือคำพูด โดยไม่ต้องอาศัยบทบรรยายหรือพรรณนาความรู้สึกของตัวละคร ตัวละครเสริมนั้นจะนับว่ามีบทบาทในการสร้างปมปัญหากับเรื่องโดยตรง

ข. มีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่อง

ตัวละครเสริมที่มีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่องนับตั้งแต่เปิดเรื่อง ตัวละครเสริมบางตัว เป็นผู้นำเรื่องเข้าสู่ปมปัญหาหรือข้อขัดแย้งของเรื่องนั้น เช่น แม่ยมศรีโพล ในเรื่อง หัวใจจุดเพลิง เป็นผู้แจ้งข่าวให้กับอนูรี ว่า ร.ต.อ.คลุ้มกับมิ่งได้พบกัน เป็นเหตุให้อนูรีตกใจมาก เพราะ ร.ต.อ.คลุ้มต้องทราบว่าเธอหลอกเขาว่าเห็นคนร้ายที่ลอบฆ่านาวุธและรอบทำร้ายเขา โดยสมมุติรูปร่างหน้าตาจากมิ่งนั่นเอง ยามในเรื่อง สุวรรณค์ทาย เป็นผู้ชี้ให้นิยศจูร้านสีฟ้าท่ามกลางสายฝนพร้อมทั้งให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับร้านค้าของคนไทย และตอนจบเรื่องก็กลับไปเหมือนกับตอนขึ้นต้น ยามปรารภกับนิยตเรื่องร้านสีฟ้าที่ปิดไป เรื่อง สุวรรณค์ทาย ขึ้นต้นและปิดท้ายด้วยฉากและบรรยากาศโดยมีตัวละครเสริม เป็นผู้เปิดเรื่องและปิดเรื่อง

ตัวละครเสริมที่ เป็นผู้รับฟังเรื่องราวจากตัวละครเอกที่เล่าเหตุการณ์ย้อนหลังก็นับว่ามีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่อง เช่น นายแพทย์ประชาในเรื่อง จิตต์จำลอง รับฟังเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับ

บรรเจิด เจ้านางหลวงในเรื่อง กลองถูระชา รับฟังเรื่องราวที่ร่ายรินส่งบัตรสนเท่ห์ถึงรีเอนด์ และช่วยเหลือพ่อค้าทองในรัฐฉานจากเจ้าขุนสู้ พราวในเรื่อง พรพินาศ เป็นผู้รับฟังเรื่องราว จากคุณหญิงศรีสอวงศ์และเป็นผู้เล่าเรื่องทั้งหมดที่เกิดขึ้นด้วยกลวิธีการเล่าแบบมุขที่สาม เป็นที่น่าสังเกตุว่าตัวละคร เสริมที่เป็นผู้รับฟัง เรื่องราวจากตัวละครเอก มักจะเป็นผู้สรุปความคิดในตอนท้ายของเรื่องด้วย เจ้านางหลวงสรุปความคิดอย่างตรงไปตรงมาว่าเจ้าขุนสู้คือชายที่ต้องการมีอำนาจอิทธิพลเหนือหญิง พราวสรุปความคิดตอนท้ายเรื่องว่าคุณหญิงคินพรพินาศนั้น ทำให้คุณหญิงตายอย่างสงบ

ตัวละครเสริมบางตัว เป็นผู้ชักนำตัวละครเอกฝ่ายชาย กับตัวละครเอกฝ่ายหญิง เช่น เจ้าของร้านกาแพในเรื่อง เพื่อเธอเท่านั้น คุณหญิงพะเยาว์ในเรื่อง ผู้ชายคนเดียว มาดแพในเรื่อง เธอที่รัก ตัวละครเสริมเหล่านี้มีบทบาท เป็นเพียงผู้แนะนำตัวละครเอกให้รู้จักกันไม่ได้สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในเรื่องโดยตรง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นต่อมาจะเป็นความขัดแย้งที่มาจากตัวละครเอกหลังจากที่ได้อัปเดตกันแล้ว

บางเรื่องตัวละครเสริมมีส่วนเชื่อมโยงให้ตัวละครเอกล่วงรู้ความในใจของกันและกัน เช่น นางแมนในเรื่อง ชั่วชีวิตหนึ่ง ช่วยบอกความในใจที่ลดาดีต่อ ร.อ.สวน เด็กนักเรียนในเรื่อง หลับเถิดที่รัก และเด็กนักเรียนในเรื่อง คอยด้วย เปิดเผยให้ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องรู้ว่าอดีตคนรักที่เขาคิดจะกลับมาคืนดีและร่วมชีวิตด้วยนั้น ยังโสดอยู่หลังจากที่ได้ล่วงให้ตัวละครเอกฝ่ายชายเข้าใจผิดไปว่าเด็ก ๆ เหล่านั้นอาจเป็นลูกของเธอ

ตัวละครเสริมบางตัวมีบทบาทต่อการดำเนินเรื่องในฐานะผู้เฉลยเรื่องราวหรือคลี่คลายปมตอนจบ เช่น พิชัย ในเรื่อง ถนนเงือกน้อย เล่าให้เดชฟังว่าเขาทำงานให้เดชได้ในตำแหน่งหน้าที่ที่ดี ทำให้เดชนึกจิตใจที่ไม่ได้ฆ่าตัวตายอย่างที่คุณคิดเอาไว้ หลวงพ่อใน โดยพระราชเสาวนีย์ เป็นผู้เฉลยให้หลวงทราบว่าคุณหญิงสาวที่นอนอยู่ในศาลาและเข้าใจผิดว่าหลวงเป็นสามีของเธอนั้น เป็นภรรยาของชายผู้มีอำนาจอิทธิพลผู้หนึ่งและกำลังอยู่ในระหว่างการฎีกาฟ้องหย่าสามี คำพูดของแม่พิศในเรื่อง เขาคินยังอยู่ ตอนท้ายเรื่องทำให้ทราบว่าแม่พิศพาธิดามาหาธิดาของเธอนั้นที่หย่าขาดจากมารดาแล้ว ทำให้ผู้อ่านทราบความเป็นไปของเรื่องตั้งแต่ต้นว่าธิดาจะมาพบธิดานั้นเอง แจ่มศรีพี่สะใภ้ของอรุณีในเรื่อง ปัญหาหัวใจ เป็นผู้เฉลยเรื่องราวทั้งหมดว่าเลิศนำอรุณมาส่งถึงบ้านอย่างปลอดภัย แต่ตัวเธออาจจะเอาชีวิตไม่รอดเพราะมีโรคประจำตัวอยู่

ตัวละคร เสริมที่มีบทบาทในการดำเนิน เรื่องนั้นมีบทบาทได้ทุกตอนใน เรื่องนับตั้งแต่เปิด เรื่องเข้าสู่ปัญหา ดำเนิน เรื่องแนะนำตัวละคร เอกให้รู้จักกัน รับฟัง เรื่องราวหรือเล่า เรื่องราว แล้วสรุปความคิดตอนท้ายเรื่อง เชื่อมโยงตัวละคร เอกสองตัว เข้าด้วยกันโดยให้ทราบถึงความคิด ของแต่ละคน จนถึงตอนจบของ เรื่องตัวละคร เสริมก็อาจ เป็นผู้เฉลย เรื่องราวหรือคลายปมให้กับ เรื่องได้

ค. เสริมบรรยากาศของ เรื่องให้มีชีวิตชีวา

ตัวละคร เสริมประเภทนี้จะมีส่วนในการสร้างบรรยากาศด้วยการสร้าง ความมีชีวิตชีวาให้แก่ เรื่อง โดยมากมักจะเป็นตัวละคร เด็ก ๆ เช่น ลูกของสาทิศกับ เยี่ยมศรีใน เรื่อง บ้านแสนสุข ทำให้ผู้อ่าน เอ็นดูความน่ารักของเด็ก ๆ พร้อม ๆ กับเห็นภาพความซุกซน รุนว้ายอัน เนื่องมาจาก เด็ก ๆ ลูก ๆ ของชนิษฐาใน เรื่อง มดที่ต้องถอน สร้างบรรยากาศของบ้านที่อบอุ่น ให้ชนิษฐาเกิด ความรู้สึกรักบ้านรักหน้าที่แม่บ้าน เพราะความไร้เดียงสา น่ารักของเด็ก ๆ เด็ก ๆ ใน เรื่อง มือที่สร้างบ้าน ก็เพิ่มความมีชีวิตชีวาให้กับบรรยากาศของบ้าน ทำให้ห้องแห่งรู้สึกสนุกที่ได้เลี้ยงดู เด็กและทำให้อรธพอยากมีลูกกับห้องแห่งเพราะ เอ็นดูความไร้เดียงสาของเด็ก ๆ และประทับใจ ในการดูแลเด็ก ๆ ของห้องแห่ง

จะเห็นว่าตัวละคร เสริมใน เรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ ที่มีบทบาทต่อโครงสร้างของ เนื้อเรื่องมี 3 แบบ คือ เป็นผู้สร้างปัญหาให้แก่เรื่อง ช่วยดำเนิน เรื่องและเสริมบรรยากาศของ เรื่อง ให้มีชีวิตชีวา

3.1.3.2 มีบทบาทต่อตัวละคร เอก

บทบาทของตัวละคร เสริมประเภทนี้มี 2 ประการ คือ

- ก. กระตุ้นความคิดของตัวละคร เอก
- ข. ส่งเสริมให้ตัวละคร เอก เด่นชัดขึ้น
- ค. กระตุ้นความคิดของตัวละคร เอก

ตัวละคร เสริมประเภทนี้ จะมีบทบาทโดยตรงต่อตัวละคร เอก ทำให้ตัวละคร เอกเกิดความรู้สึกขัดแย้งภายใน โดยที่ตัวละคร เสริมอาจ เสนอความคิดบางอย่างที่ตัวละคร เอกไม่เคย คิดมาก่อน หรือ เสนอความคิดที่ขัดแย้งกับความคิดของตัวละคร เอก ทำให้ตัวละคร เอกต้องต่อสู้กับความ ขัดแย้งในใจ หนสุดท้ายตัวละคร เอกอาจคล้อยตามหรือไม่ เห็นด้วยกับความคิดนั้น

ตัวละคร เสริมที่มีอิทธิพลต่อความคิดของตัวละคร เอกฝ่ายหญิงโดยตรงจน เธอ เห็นคล้าย ตามและเชื่อมั่นว่าตัดสินใจไม่ผิด คือ ใจ ฟูของวิมลในเรื่อง ตราบเท่าเธอสลาย ขณะที่วิมลกำลัง สับสนจากความคิดของมารดาและความคิดของพี่น้องคนอื่น เธอตัดสินใจที่จะทำตามความคิดของปูไ้ว เพราะความคิดนั้นตรงกับความต้องการของเธอที่ต้องการจะพึ่งตัวเอง ดังนั้นถ้าจะมองในอีกแง่หนึ่ง ญาติพี่น้องของวิมล นับแต่มารดา พี่ ๆ และบ้านั้น เป็นตัวละครที่เสนอความคิด ทำให้ตัวละคร เอก ชัดแย้งและต่อต้านจนหาทางออกด้วยตนเอง วิมลมีความคิดของตัวเองส่วนหนึ่งซึ่งตรงกับความคิดของ ปูไ้ว ความคิดของเธอจึงคล้ายตามปูไ้ว แต่เรื่อง ชีวิตนี้เป็นของฉัน ตัวละครเสริมได้แก่ เพื่อน ๆ ของใสศรี^{วิ}ให้ใสศรีขอเงินจากมารดาสามี และพูดจาเป็นเชิง เหน็บแนมกระตุ้นให้ใสศรีคิดว่าถึง เวลาแล้วที่เธอกับกมล^{วิ}จะพิสูจน์ให้ผู้อื่นเห็นว่าครอบครัวของเธอก็สามารถพึ่งตัวเองได้

ตัวละคร เสริมบางตัวมีบทบาทกระตุ้นความคิดของตัวละคร เอกทำให้ตัวละคร เอกนั้น เกิด ความขัดแย้งภายในใจ หลังจากตัวละคร เอกได้เผชิญกับสถานการณ์บางอย่างทำให้ประจักษ์ความจริง บางประการ จึงคล้ายตามแนวทางที่ตัวละครเสริมเคยแสดงไว้ เช่น หม่อมหลวงหญิงในเรื่อง หญิงน้อยน่านสมัย เคยบอกหญิงน้อยลูกสาวว่า ผู้ชายชอบผู้หญิงที่เรียบง่าย สงบ สงัด เป็นผู้หญิงธรรมดา ๆ คนหนึ่ง แต่หญิงน้อยเชื่อว่าความอุดมและเงินโลกจะประทับใจชายมากกว่า แต่ในที่สุดประพจน์ คู่หมั้นของหญิงน้อยบอกกับ เธอว่า เขาต้องการคู่ชีวิตที่เป็นผู้หญิงธรรมดา ๆ มากกว่าเธอจึงเห็นด้วยกับ ความคิดของมารดาที่ เธอคัดค้านในตอนแรก แม้นมสำริดในเรื่อง หญิงไฮโดรสภาพ เป็นผู้เสนอความคิด ว่าชีวิตแต่งงาน เป็นชีวิตที่มีความสุข แต่วิวรรธไม่เห็นด้วย ต่อมาเมื่อเธอแน่ใจว่าเธอรักอาวุธ วิวรรธ จึงตัดสินใจสละไฮโด

ตัวละคร เสริมที่มีบทบาทกระตุ้นความคิดของตัวละคร เอกให้คล้ายตาม แต่ในที่สุดก็ขัดแย้ง เพราะทราบความต้องการที่แท้จริงของตนเอง เช่น คุณครูของกอบแก้วจากเรื่อง ราคาความคิด เป็นแบบฉบับของสตรีนักธุรกิจสูงอายุนั่งไฮโด แต่งกายโก้เก๋ กอบแก้วอยากจะเป็น เช่นคุณครูบ้าง แต่เมื่อเธอรักยন্ত্রและยন্ত্রขอแต่งงานกับ เธอ เธอก็ตัดสินใจลาออกไปเป็นแม่บ้านเพียงอย่างเดียว เรื่อง บ้านแสนสุข พนม เป็นเพื่อนของสาทิศ : เขากระตุ้นให้สาทิศทิ้งภาระรับผิดชอบในบ้านแก่ภรรยา แล้วมาสนุกกับเพื่อน ๆ ระหว่างวันหยุด แต่เมื่อสาทิศรู้สภาพงานของแม่บ้านเพราะต้องดูแลเด็ก ๆ ขณะที่เยี่ยมศรีผู้เป็นภรรยาป่วย เป็นโรคหัด ต้องกลับไปอยู่บ้านมารดา สาทิศจึงทราบว่างานบ้านนั้น เป็นงานหนัก สามีควร เห็นอกเห็นใจภรรยาและช่วยแบ่งเบาภาระนั้นจากภรรยาบ้าง สามีไม่ควรจะ ออกไปสนุกสนานกับเพื่อน ๆ แล้วทิ้งภาระให้ภรรยา

จะเห็นได้ว่าตัวละคร เสริมที่มีบทบาทกระตุ้นความคิดของตัวละคร เอนั้นจะต้องสร้าง ความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในใจของตัวละคร เอก เสียก่อน หลังจากนั้นตัวละคร เอกจะคล้อยตามหรือ ขัดแย้งแล้วจึงมาสู่ผลสรุปว่าตัวละคร เอก เปลี่ยนทัศนคติหรือไม่เมื่อพบกับ เหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วย ตัวเอง

ข. ส่งเสริมให้ตัวละคร เอก เค้นขุดขึ้น

ตัวละคร เสริมประเภทนี้มักจะมี ความขัดแย้งกับตัวละคร เอก ในด้านบุคลิก- ภาพและลักษณะนิสัย เมื่อ เปรียบ เทียบกันแล้วจะทำให้บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยบางอย่างของตัวละคร เอก เค้นขุดยิ่งขึ้น และอาจ เค้นในทางที่ดีหรือในทางที่เลวก็ได้ เช่น เกรียงใน เรื่อง หมอกเหม็นคั เป็นคนรักคนแรกของ เสาวลักษณ์ เมื่อ เปรียบ เทียบกับ เมธซึ่ง เป็นตัวละคร เอก ฝ่ายชายแล้ว เสาวลักษณ์ จะเห็นว่า เกรียง เป็นผู้ชายที่มีชีวิตชีวาในขณะที่ เมธดู เฉื่อยชา แต่ในขณะที่ เดียวกัน เมธก็จะดู เป็นผู้ชาย ที่ให้ความอบอุ่นและให้ความสุขแก่ครอบครัวได้ด้วยความมั่นคง สุขุมและรับผิดชอบของเขา ส่วน เกรียง จะดู เป็นคนโลเลใจคอไม่มั่นคง เขาเคยทิ้งเธอไปโดยไม่ให้ความหวังใด ๆ แก่เธอเลย หลังจากที่ถูก ผู้ใหญ่ขัดขวางไม่ให้ติดต่อกัน เกรียงจะ เป็นตัวละคร เสริมที่ทำให้ เมธซึ่ง เป็นตัวละคร เอก เค้นขึ้นใน ทางที่ดี

ตัวละคร เสริมที่มีลักษณะนิสัยในทางลบทำให้ตัวละคร เอกดูน่านิยมน เมื่อมีตัวละคร เสริม เหล่านี้เป็นภาพ เทียบก็จะ เห็นคุณสมบัติของตัวละคร เอกชัด เจนยิ่งขึ้น เช่น วิวัฒน์พี่ชายของเวกใน เรื่อง ก.ข. ความรัก วิวัฒน์มีนิสัยตรงกันข้ามกับ เวกทุกอย่าง วิวัฒน์โก้ เก๋ปราดเปรียว เข้าสังคมเก่ง ชอบคุยข่มผู้อื่น และใช้ชีวิตอยู่เมืองหลวง เมื่อเทียบกับ เวกแล้ว เวกดู เป็น เชย ครี เป็นชาวสวน ธรรมดา ๆ คนหนึ่งแม้จะเป็น เกษตรกรที่ได้รับการศึกษาวิชาความรู้แผนใหม่ ผู้เขียนแสดงให้เห็น ความครี ความเป็นของเวกแฝงไว้ด้วยความเอางานเอาการ ความสามารถที่แท้จริงโดยมิต้องคุยโว โอ้อวดเลย บุคลิกของวิวัฒน์มีส่วนช่วยส่ง เสริมให้เวกดูน่านิยมนยิ่งขึ้น วราวุธใน เรื่อง ทางผ่าน เป็น คนรักของศิริมาตัวละคร เอกฝ่ายหญิงในเรื่อง สราวุธ เป็นผู้ชายที่ฉาบฉวย เห็นแก่ตัว เอาเปรียบผู้หญิง และไม่รักษาคำพูด ศิริมาไม่เชื่อคำ เตือนของทักษิณ จนในที่สุด เธอได้ เห็นความจริงว่าสราวุธ เป็นคน อย่างไร ใจเธอก็ โน้ม เอียงมาหาทักษิณผู้ เป็นสุภาพบุรุษให้ เกียรติ เธอ เสมอ และให้อภัย เมื่อ เธอทำผิด ข้อบกพร่องของสราวุธทำให้ความดีของทักษิณชัด เจนขึ้น จักรคนรักเก่าของรั้งรองใน เรื่อง รั้งรองแล เห็น เป็นผู้ชายที่ไม่มั่นคง โลเล เปลี่ยนใจง่าย เป็นตัวละคร เสริมที่ตรงข้ามกับนักตัวละคร เอกของเรื่อง

ความโลเล เหลาะแหละ ของจักรช่วยให้ร้องร้องได้แลเห็นความมั่นคง สุขุม เยือกเย็นอบอุ่นของนัค
เป็นเหตุให้ร้องร้องทราบความในใจของตนเองว่า เธอ เองรักนัคมากกว่าจักรผู้ชายที่เคยทำให้เธอ
ผิดหวังมาแล้วครั้งหนึ่งในชีวิต

บางครั้งตัวละคร เสริมบางตัวมีลักษณะนิสัยในทางลบ อาจเป็นภาพเทียบเคียงกับตัวละคร
เอกในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ตอนท้ายของเรื่องตัวละครเอกกลับมีพฤติกรรมในทางลบที่คล้ายกับตัว
ละครเสริม ได้แก่ พงศ์ในเรื่อง สุวรรณค้อยได้ พงศ์เป็นผู้ชายที่ไม่มั่นคง โลเล บัดความรับผิดชอบ
เมื่อแม่และน้องสาวกึ่งคู่หมั้นมาขอความช่วยเหลือ เขากลับปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือ เพราะ เขา
มีคู่รักใหม่ที่กำลังจะแต่งงานกัน พงศ์ขอร้องให้ซุดช่วยดูแล ซุดมาช่วยดูแลและเป็นธุระให้ศรีวรรณ
ทุกอย่าง จนศรีวรรณเห็นว่าซุด เป็นที่พึ่งที่เดียวของเธอที่แม่แต่พงศ์พี่ชายคนละพ่อของเธอยังทอดทิ้ง
ซุดกับศรีวรรณได้อยู่ร่วมกัน แต่ตอนท้ายซุดก็ทิ้งศรีวรรณไป เพราะ เขามีพันธะที่จะต้องกลับไปอยู่กับ
ภรรยาและลูก ซึ่งเป็นสิ่งที่เขาไม่บอกศรีวรรณเลย ซุดทอดทิ้งศรีวรรณและไม่รับผิดชอบ ไม่ต่างอะไร
กับพงศ์ ลักษณะนิสัยของตัวละคร เอกฝ่ายชายจึงกลับไป เป็น เหมือนกับลักษณะนิสัยของตัวละคร เสริม
ในกรณีนี้พงศ์มีนิสัยไม่ดี จะเป็นตัวละคร เสริมที่ทำให้ผู้อ่าน เห็นว่าซุดซึ่งเป็นตัวละคร เอกนั้น เลวมาก
กว่าพงศ์เสียอีก เพราะ เมื่อพงศ์ไม่รับผิดชอบ เขาก็จะแสดงออกมาให้เห็น แต่ซุดกลับปกปิดความจริง
และท้ายที่สุดก็ขาดความรับผิดชอบ เหมือนกัน

กล่าวโดยสรุป ตัวละคร เสริมหรือตัวละครประกอบในเรื่องสั้นของ ร. จันทิมพะ แบ่งออก
ได้ตามบทบาทที่ปรากฏในเรื่อง เป็น 2 ประเภท คือตัวละครเสริมที่มีบทบาทต่อโครงสร้างของเนื้อเรื่อง
กับตัวละครเสริมที่มีบทบาทต่อตัวละครเอก ตัวละครเสริมที่มีบทบาทต่อโครงสร้างของเนื้อเรื่อง ได้แก่
เป็นผู้สร้างปมปัญหาให้กับเรื่อง เป็นผู้ดำเนินเรื่อง และช่วยเสริมบรรยากาศของเรื่องให้มีชีวิตชีวา
ส่วนตัวละครเสริมที่มีบทบาทต่อตัวละครเอก ได้แก่ เป็นผู้กระตุ้นความคิดให้กับตัวละครเอก และส่งเสริม
ให้ตัวละครเอกเด่นชัดขึ้น การแบ่งตัวละครเสริมตามบทบาทที่ปรากฏในเรื่องทำให้เห็น เจตนาของ
ผู้เขียนที่สร้างตัวเสริมเหล่านี้ เพื่อประกอบเรื่องให้สมบูรณ์และช่วยเสริมความขัดแย้งอัน เป็นหัวใจของ
งานประพันธ์ประเภท เรื่องสั้นและนวนิยาย

3.2 กลวิธี เสนอตัวละคร

ตัวละครในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ 3 ประเภท ได้แก่ตัวละครเอกฝ่ายหญิง ตัวละครเอกฝ่ายชาย และตัวละคร เสริมหรือตัวละครประกอบ ผู้เขียนใช้กลวิธีการเสนอตัวละคร 3 แบบ คือ

3.2.1 เสนอตัวละครจากบทบรรยาย.....

3.2.2 เสนอตัวละครจากบทสนทนา

3.2.3 เสนอตัวละครจากพฤติกรรม

ผู้เขียนจะใช้กลวิธีทั้งสามแบบนี้ผสมผสานกัน ไปตามความเหมาะสมของเนื้อเรื่อง

3.2.1 เสนอตัวละครจากบทบรรยาย

การเสนอตัวละครจากบทบรรยาย ผู้เขียนจะเป็นผู้บรรยายโดยตรงหรือเป็นผู้บรรยายผ่านตัวละครโดยที่ผู้เขียนอาจล่วงรู้ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร เพียงบางตัวแบบมีขอบเขตจำกัด หรือเป็นผู้รู้แจ้งทุกประการในเหตุการณ์ก็ได้ การเสนอตัวละครด้วยวิธีนี้จะทำให้ผู้เขียนได้มีโอกาสแสดงฝีมือความสามารถในด้านศิลปะการใช้ภาษาที่จะถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตัวละครออกมาให้ผู้อ่านคล้อยตามด้วยความรู้สึก เห็นอก เห็นใจร่วมไปกับตัวละครตลอดจนเข้าใจความคิดของตัวละครนั้นอันจะทำให้ผู้อ่าน เข้าใจแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการเสนอ

การเสนอตัวละครจากบทบรรยายในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ มี 2 แบบ คือ

3.2.1.1 บรรยายโดยใช้บุรุษที่หนึ่ง

3.2.1.2 บรรยายโดยใช้บุรุษที่สาม

3.2.1.1 บรรยายโดยใช้บุรุษที่หนึ่ง

การบรรยายแบบนี้ผู้เขียนจะบรรยายเรื่องราวและการกระทำผ่านความรู้สึกของตัวละครโดยผู้เขียนใช้คำสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง เช่น ฉัน ผม ข้าพเจ้า ฯลฯ ตลอดเรื่อง เรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะที่บรรยายตัวละครโดยใช้บุรุษที่หนึ่งมีทั้งผู้เล่าที่เป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิง ตัวละครเอกฝ่ายชาย และตัวละครเสริมหรือตัวละครประกอบ

การบรรยายโดยใช้บุรุษที่หนึ่งที่ เป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่อง ได้แก่เรื่อง หญิงใสศรัทธา เมื่อวีรกรรมเล่าเหตุการณ์ในเรื่องทั้งหมดโดยใช้คำแทนว่า "ฉัน" ได้ทราบความจริงหลังจาก

แกล้งให้รถอาวธถูกชนจน เขาได้รับบาด เจ็บว่า เขาไม่ได้ตามต้อ เธอดั่งที่ เธอ เข้าใจ แต่เขาจะรับ ไปดูแลลูก ๆ ของเพื่อนที่อยู่บ้านกันตามลำพัง เธอจึงรู้สึกละอายใจและยอมรับ เป็นครั้งแรกว่า เธอ รักอาวธ

ฉันอายุที่ทะนงตัวว่าผู้ชายอย่างอาวธจะสั่นคิดถึงกับวิ่งตามผู้หญิงใจค้ำอย่างวิวรรณ วุฒิ แม้สำริดพูดจริงทุกอย่าง ไม่มีใครบังคับฉันให้รักหรือต้องการ เป็นอีกคนหนึ่งที่จะสร้าง ครอบครัวของอาวธ คิวะ ตัวฉันเองหรือหัวใจของฉันเองบังคับให้ฉัน เป็นฝ่ายตะ เกียก ตะกายเข้าไปหาเขาในยามฉุกเฉิน เช่นนั้น ถ้าฉันรู้สึกตัวว่ารักชายนี้ในชาติเห็นความ เป็น ความตายที่เกิดจากฝีมือของฉันเอง ฉันก็รู้ว่า ฉันบูชาเขาด้วยสุดจิตสุดใจที่กำลังยก แสยงอยู่นี้ ฉันบูชาอาวธ คิวะ เมื่อได้ยินว่าเขาไม่ได้แรงรีบไปบ้น เทาทุกขผู้หญิงและ เด็กที่ปราศจากความช่วยเหลือด้วยหัวใจ ฉันปรารถนาให้เขามีเมตตาต่อฉันด้วย⁶⁰

จะ เห็นได้ว่าผู้เขียนสามารถบรรยายความสับสนในใจของตัวละครและให้ตัวละคร เป็นผู้ แจกแจงอารมณ์ความรู้สึกและความคิดของตัวเอง

การบรรยายตัวละครโดยใช้บุรุษที่หนึ่งที่เป็นตัวละครเอกฝ่ายชาย ผู้เขียนจะไม่ให้ รายละเอียดทางอารมณ์ความรู้สึก เท่ากับการบรรยายตัวละครเอกฝ่ายหญิง ดังจะ เห็นได้จากเรื่อง ปาริชาติชีวิต เมื่อสมเกียรติได้รู้ว่าสาวสวยทันสมัยที่มาขอพบเขา และเขาตั้งฉายาเธอว่า "ปาริชาติ" นั้น มาเพื่อขอให้เขารับจ้างเป็นผู้ขายสำรองของเธอ สมเกียรติไม่ยอมตกลง ผู้เขียนบรรยาย ความรู้สึกของสม เกียรติโดยใช้สรรพนามว่า "กระผม" ดังนี้

กระผมละจากวงแหวนของปาริชาติ... ถ้าฉันรักก็มีดอกไม้อัน โสมม เหมือนหญิงนี้! หน้อย! สัญชาติชอบกลมาก! เมื่อต้องสามารถ "จ้าง" หญิงไว้ปรมสวาท เขาก็คลั่งสวาทอย่าง หัวปักหัวปำเลย แต่เมื่อ "ถูกจ้าง" ให้ปรมสวาทตามความคลั่งโคล้ของหญิง... ถ้าเจ้าหล่อน ผู้นี้ยังเป็นหญิงอยู่อีก... ความก้ำหนดสวาทของเขากลับเหือดแห้งปุมบับไปหมด ไม่มีเยื่อใย อยู่เลย! ...แล้วกระผมไม่อาจรับจ้าง เป็นชู้กับ เมียสำรองของคนที่เคยมีบุญคุณแก่กระผมหรือ เป็นหมาแว้งกัดมือนายพลผู้นั้นได้⁶¹

⁶⁰ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "หญิงโสดสารภาพ," เพลินจิตต์ 2 (2 สิงหาคม 2496) : 56.

⁶¹ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ปาริชาติชีวิต," ใน รวมบทประพันธ์ของนักเขียน สุภาพสตรีผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2512), หน้า 28.

ผู้เขียนบรรยายความรู้สึกของสมเกียรติอย่างคร่ำ ๆ และพยายามใช้สำนวนภาษาแบบผู้ชาย เช่น คำอุทาน "หน้อย" คำเรียกผู้หญิงว่า "เจ้าหล่อน" เป็นต้น

ส่วนการบรรยายตัวละครโดยใช้บุรุษที่หนึ่งที่เป็นตัวละครเสริม ตัวละครเสริมนั้นจะเป็นเพียงผู้เล่าเรื่อง เหตุการณ์ทั้งหมดผ่านทัศนะของตัวละครเสริม แต่ผู้เขียนจะไม่เน้นอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครเสริมโดยตรงเลย เช่น เรื่อง คุณพ่อไม่พูด เต็มดวง เป็นผู้เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้านของเธอ มีข้อความที่บรรยายลักษณะนิสัยของบิดามารดา ดังนี้

. . . คุณพ่อพูดน้อยกว่าคุณแม่เมื่อพวกเราต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใดเกินขอบเขตของเรา แต่คุณพ่อจะให้หรือไม่ให้ด้วยคำพูดน้อยนั้นเอง คุณแม่มักจะทัดทานทุกครั้ง พอพวกเราอ่อนวอนหนักขึ้น คุณแม่มักยอมให้ด้วยคำพูดยืดยาวอยู่นั้นเอง คุณแม่จึงไม่ใช่ผู้ซัดคนเดี่ยวโดยตรง แต่เป็นทัพหน้าและทัพหนุนของพวกลูก⁶²

3.2.1.2 บรรยายโดยใช้บุรุษที่สาม

การบรรยายโดยใช้บุรุษที่สาม เป็นกลวิธีเสนอตัวละครที่ ร.จันทิมพะใช้มากที่สุด ผู้เขียนจะบรรยายอย่างเป็นผู้รู้แจ้งทุกประการคือผู้เขียนจะล่วงรู้อารมณ์ความรู้สึกของตัวละครทุกตัวและล่วงรู้เหตุการณ์ทุกอย่าง หรือผู้เขียนอาจบรรยายตัวละครแบบมีขอบเขตจำกัด เฉพาะตัวในเรื่อง และผู้เขียนอาจใช้วิธีนี้เสนอตัวละครทั้งลักษณะทางกายภาพและลักษณะนิสัย

การเสนอลักษณะทางกายภาพของตัวละครโดยใช้บุรุษที่สามมีทั้งตัวละครเอกและตัวละครเสริมหรือตัวละครประกอบ ตัวอย่างการเสนอลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอกที่ผู้เขียนเสนอโดยตรงได้แก่ลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง เดือนเย็น (ดูตัวอย่างในหน้า 37)

การเสนอลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอกนั้นนอกจากเสนอโดยตรงแล้วผู้เขียนอาจเสนอโดยผ่านตัวละครอีกด้วย เช่น เรื่อง ชีวิตวันร้อน ผู้เขียนบรรยายลักษณะทางกายภาพของไซโยผ่านสายตาของนุชตัวละครเอกฝ่ายหญิง ดังนี้

⁶² รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "คุณพ่อไม่พูด," ใน เรื่องสั้นเกียรติยศของนักเขียนสตรีผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2513), หน้า 66.

นุษเดินไปถึงแล้วจึงเห็นว่ามิชายหนุ่มนั่งเหยียดยาวอยู่ก่อน เขานั่งหงายหลัง เข้ามุมและทอดตัวตามสบาย หัวตอกอยู่บนโหล่เล็กน้อย ขณะที่หลับไปแล้ว ดูเกะกะและไม่สวยสักนิด ตามประสานปล่อยตัวเต็มที ปากอ้านิด ๆ ปล่อยเสียงครอกแครก เข้าออก มือใหญ่มอมแมมวางอยู่บนตักตัวเอง เครื่องแต่งกายคล้ายแบบเวสต์ปอยน์ ที่ใช้กันคาดดิน เต็มนี้มีจุดคำต่างคมุกค่อมเหมือนกัน หน้าหนุ่มนั้น เกรียมแดดและไร้กังวล เพราะหลับกำลังครอบครองเขาอยู่ ถึงกระนั้นก็แสดงว่าเมื่อยล้าเหลือเกิน⁶³

จากรูปร่างลักษณะโดยเฉพาะการแต่งกายของไซโยชวนให้คิดว่าเขายากจนขมขม น่าสงสาร ทำให้หนูเข้าใจผิด หนูจึงแอบเอาเงินใส่กระเป๋าสื่อไซโยด้วยความสงสาร เรื่องมาเฉลยตอนจบว่าไซโยเป็นเจ้าของอุ้งขอมรถ นับว่าผู้เขียนบรรยายลักษณะกายภาพของตัวละครตัวหนึ่งผ่านตัวละครอีกตัวหนึ่ง นอกจากตัวละครนั้นจะเข้าใจผิด ยังทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดไปด้วย

บางเรื่อง ร.จันทิมพะบรรยายลักษณะทางกายภาพของตัวละคร เสริมหรือตัวละครประกอบ เพราะมีความสำคัญในการที่จะประกอบเรื่องให้สมบูรณ์ เช่น การบรรยายลักษณะกายภาพของมารดาเกษราในเรื่อง อรุณส่อง ได้สร้างความสงสัยใคร่รู้ให้เพชรตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องว่า ผู้ที่แย่งปลาไปจากมือของเขานั้น เป็นคนหรือ เป็นผีของปู่เจ้าตามความเชื่อของคนค่ายเขาล้อม ผู้เขียนบรรยายลักษณะของร่างที่เพชรพบ เห็นดังนี้

เขาริ่งไปทันร่างคุ่มค่อมข้างหน้าซึ่งวิ่งกระย่อกระแย่งอย่างลิ่ง ร่างนั้นดูพิกลพิการเกินควร เขาเห็นเพียงแขนขาสีบยาวและคุ่มค่อมคล้ายสัตว์ ผมยาวรุ่งกระจายนั้นหงอกขาวคลุมหลังตลอดดวงหน้าซิด เหลืองและย่นยู่ยั้งนัก หน้านั้น เหลียวกลับมาดูเพชรพร้อมกับดวงตาตื่นกลัว กระหาย และแห้งแล้งเหลือเกิน เมื่อเห็นมีผู้วิ่งตามตัวจริง เจ้าตัวที่วิ่งย่อแย่งอยู่นั้นก็เปล่งเสียงร้องแหลมดัง แล้วก็วิ่งโถกถลากเรื่อยไป ประหลาดที่มันไม่ยอมปล่อยเหยื่อซึ่งฉวยชิงมาเมื่อครู่⁶⁴

⁶³ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ชีวิตวันร้อน," ใน จำเลยลับ (กรุงเทพมหานคร : แพรวพิทยา 2514), หน้า 283.

⁶⁴ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "อรุณส่อง," ใน จำเลยลับ (กรุงเทพมหานคร : แพรวพิทยา, 2514), หน้า 340.

ผู้เขียนบรรยายได้อย่างเห็นภาพโดยใช้การเปรียบเทียบ เช่น "วังกระยองกระแ่งอย่างลิง" "แขนขาสิบยาวและค้อมค่อมคล้ายสัตว์" และการใช้คำบอกลักษณะ เช่น "ผมยาวยุ่งกระจาย" "หงอกขาว" "ซิดเหลือง" "ย่นยู่" "วังย่องแย่ง" "วังไกลถลาก" การบรรยายลักษณะของหญิงผู้นี้เป็นการสร้างความสงสัยใคร่รู้ว่าเธอเป็นใคร เมื่อเพชรรู้ว่าร่างนั้นคือมารดาของเกษราและการที่เธอเป็นหญิงวิกลจริตเช่นนี้ เพราะความทุกข์กายทรมาณใจที่ต้องมีชีวิตหลบ ๆ ซ่อน ๆ ผู้ปองร้ายหมายชีวิตมาตลอด การบรรยายเช่นนี้จึงช่วยย้าให้เกิดความสมเพชและสงสารมารดาของเกษรามากยิ่งขึ้น

การเสนอตัวละครโดยใช้บุรุษที่ 3 อธิบายลักษณะนิสัยของตัวละครนั้น ผู้เขียนจะอธิบายลักษณะนิสัยของตัวละครแบบรู้แจ้งเห็นจริง เช่น การอธิบายลักษณะนิสัยและคุณสมบัติของเวกตัวละครเอกฝ่ายชาย เปรียบเทียบกับวัฒน์ตัวละครเสริมในเรื่อง ก.ข.ความรัก ดังนี้

บุตรชายหัวปีของครอบครัววิจิตรเรียนสำเร็จกฎหมายและมีสำนักทนายความอันโอ้อ่าอีกด้วย เขามักจะอยู่แต่ในพระนคร เพราะเป็นคนปราดเปรียวเหมาะกับอาชีพ อนึ่งเขาเป็นคนมีรูปร่างหน้าตาและอะไรอีกหลายอย่างโก้เก๋กว่าน้องชาย บุตรชายหัวปีมีนิสัยใจคอคล้ายบิดามากที่สุด... โดยเฉพาะนิสัยชอบข่มขืนคนอื่นอันไม่เป็นผลเสียหายร้ายแรงแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเช่นเดียวกัน นอกจากอีกฝ่ายหนึ่งจะเกิดรำคาญขึ้นมาเมื่อมีเรื่องหุยมหิมอย่างอื่น

บุตรชายคนรองหรือคนสุดท้องก็จำต้องมีนิสัยใจคอคล้ายมารดาตามระเบียบ นางประไพก็มีผู้ช่วยทำนาและดูแลการค้าขายข้าวของของหล่อนด้วย ดังนั้นบุตรชายน้อยจึงเรียนสำเร็จทางการเกษตรกรรมและดำเนินกิจการอาชีพและชีวิตของเขาอยู่ในชนบทแบบนี้ รลยนต์ของเขาคือเวก...จึงเป็นรถรุ่นเก่า เล็ก และคะมูกคะมอมเหมือนขาวนา เวกจึงไม่มีอะไรโก้เก๋กว่าวัฒน์ มีแต่ความบึกบึนแบบเดียว⁶⁵

การเสนอตัวละครโดยใช้บุรุษที่ 3 นี้ นอกจากจะอธิบายลักษณะของตัวละครนั้นโดยตรงแล้ว ผู้เขียนอาจจะบรรยายความรู้สึกนึกคิดที่สะท้อนลักษณะนิสัย เช่น ผู้เขียนบรรยายความรู้สึกของเสาวลักษณ์ในเรื่อง หมอกเหม็นคั่ง เมื่อเธอได้เผชิญหน้ากับเกรียงคนรักเก่าอีกครั้ง

⁶⁵ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ก.ข.ความรัก," เพลินจิตต์ 7 (15 เมษายน 2496)

หล่อนรู้สึกเหมือนที่เคยรู้สึกครั้งหนึ่งนานแล้ว เมื่อเหยียบพลาดชั้นบันได หล่อนคิดว่ามีอะไร
 รongรับก้าวเท้าอันมั่นคงของหล่อนอยู่ แต่แล้วหล่อนก็พลาดลงไปบนความว่างเปล่าไปหมด
 เลือดในกายกรูเกรียวขึ้นไปจับ เป็นก้อนแข็งอยู่บนสมองหัวหล่อนรู้สึก เยือก เย็นยิ่งนัก
 กาลเวลาห้าหกปี ซึ่งผ่านพ้นไปแล้วหาไม่มี มีก็แต่เกรียงกับเสาวลักษณ์ ซึ่งผูกจิตพิสวาท
 กันและกันยิ่งยวดอย่างเดิม
 เต๋ยวี่- -อ้า! เต๋ยวี่⁶⁶

จากการให้รายละเอียดทางอารมณ์ของ เสาวลักษณ์ข้างต้นนี้ ทำให้ผู้อ่านสามารถตีความได้ว่า
 เสาวลักษณ์มีอารมณ์อ่อนไหว

การอธิบายลักษณะนิสัยของตัวละครผู้เขียนอาจจะบรรยายผ่านตัวละครอีกตัวหนึ่ง เช่น
 เรื่อง สีเลือดเรวดี ผู้เขียนให้เรวดีตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นผู้วิเคราะห์นิสัยของคุณรวงป่าของเธอ
 ซึ่งเป็นตัวละครเสริมในเรื่องดังนี้

. . . มีปัญหาอีกข้อเดียว เหตุใดคุณม้าใหญ่จึงเป็นคนชอบจับผิดและข่มขู่คนอื่น
 ในเมื่อมีตัวผู้จงรัก เทลือ เกิน ลูกทุกคนของคุณม้าก็อยู่ในโอวาทเสียจนไม่รู้จักใช้หัวคิด
 ของตัวเอง คุณม้าใหญ่ไม่มีญาติที่คอยยุ่งเหยิงอยู่ด้วย ทำไมเธอจึงชอบยุ่งเหยิง
 ยิ่งนัก?

. . . คุณรวงได้ตัวภักดีไว้ แต่เป็นเหมือนผ้าขี้ริ้วเทลือ เกิน นิสัยไว้อย่างคุณรวง
 ย่อมรู้สึกในความขาดแคลนของตนด้วยการข่มขู่คนอื่น ไม่มีใครมีสเน่ห์อย่างเธอ
 ไม่มีใครถูกต้องเหมือนเธอ และไม่มีใครในสายสกุลพลีพันธ์ที่จะมีฐานะชีวิตมั่นคงคล้าย
 เธอ⁶⁷

⁶⁶ รวงทอง (เริ่ม) จันทพิมพะ, "หมอกเหม็นค้," พิมพ์ไทย 3 (ตุลาคม 2494)

: 61.

⁶⁷ รวงทอง (เริ่ม) จันทพิมพะ, "สีเลือดเรวดี," สยามสมัย 8 (29 มีนาคม
 2498) : 44-45.

จะ เห็น ได้ ว่า การ เสนอ ตัวละคร ด้วย วิธี บรรยาย ผู้ เขียน อาจ เสนอ โดย ใช้ บุรุษ ที่ หนึ่ง หรือ ใช้ บุรุษ ที่ สาม แบบ รู้ แจ่ม ทุก ประการ หรือ แบบ มี ขอบ เขต จำกัด ด้วย วิธี บรรยาย นี้ ผู้ เขียน สามารถ เสนอ ตัวละคร ได้ ทุก ประเภท ทั้ง ตัวละคร เอก ฝ่าย หญิง ตัวละคร เอก ฝ่าย ชาย และ ตัวละคร เสริม หรือ ตัวละคร ประกอบ และ เสนอ ตัวละคร ได้ ทุก ลักษณะ ทั้ง ลักษณะ กายภาพ ลักษณะนิสัย และ คุณสมบัติ ด้าน อื่น

มี ข้อ สังเกต เกี่ยวกับ กลวิธี การ เสนอ ตัวละคร ด้วย วิธี บรรยาย ใน เรื่องสั้น ของ ร. จันทพิมพะ คือ ผู้ เขียน สามารถ บรรยาย ฉาก ที่ สัมพันธ์ กับ ความรู้สึก ของ ตัวละคร ได้อย่าง น่า สนใจ เรื่อง ที่ เค้น ที่ สุด ได้แก่ เรื่อง หมอก เหมันต์

เรื่อง หมอก เหมันต์ ผู้ เขียน เปิด เรื่อง ด้วย บรรยาย ภาศ หม่น มัว ของ บรรยาย ภาศ ใน ฤดู ทหนาว ทำให้ เสาวลักษณ์ ที่ กำลัง เบื่อ ชีวิต ที่ เรียบ และ จำ เจ พลอย หม่น มัว ไป กับ บรรยาย ภาศ รอบ ข้าง ด้วย จาก นั้น เรื่อง ก็ ดำเนิน ไป ด้วย ความคิด ของ เสาวลักษณ์ เห็น ว่า ชีวิต ครอบ ครว ของ เธอ กับ เมธ เป็น ความ น่า เบื่อ เพราะ ไม่มี อะไร แปร ลก ใหม่ จน เสาวลักษณ์ พบ กับ เกรียง คน รัก เก่า ทำให้ เธอ รู้สึก สับสน เพราะ ทวน คิด ถึง อดีต รัก ที่ ทวาน ขึ้น นั้น เทียบ กับ ชีวิต ครอบ ครว ที่ จำ เจ ใน ปัจจุบัน ผู้ เขียน บรรยาย บรรยาย ภาศ เทียบ กับ ความรู้สึก ของ ตัวละคร ดัง ต่อ ไป นี้

หมอก เหมันต์ คลุ้ม เข้า มา อีก แสง เดือน รุปรู ลง มาก หมอก แห่ง ชีวิต คือ อารมณ์ เศร้า สลัว จำ เจ และ อ่อน ระ อ้อ อีก ด้วย ได้ เข้า ครอบ ครม ความคิด ของ เสาวลักษณ์ สภา พแห่ง จิต ต์ใจ ของ หล่อน ก็ เลย หม่น หมอง มาก ขึ้น ⁶⁸

ผู้ เขียน กล่าว ถึง หมอก มา ตั้งแต่ เริ่ม เรื่อง หมอก สลัว ตอน เข้า ของ ฤดู ทหนาว เหมือน กับ ความรู้สึก ของ เสาวลักษณ์ ที่ เบื่อ หน่าย กับ สภา พ แวด ล้อม เมื่อ เสาวลักษณ์ ได้ พบ เกรียง คน รัก เก่า ความ เบื่อ หน่าย ชีวิต ครอบ ครว ที่ ซ้ำ ซาก จำ เจ ก็ ยิ่ง ทวี ขึ้น ผู้ เขียน เปรียบ ว่า เหมือน กับ หมอก ที่ "คลุ้ม" เข้า มา พลอย ให้ แสง เดือน "รุปรู" จน ใน ที่ สุด ความรู้สึก นึก คิด ของ เสาวลักษณ์ เติม ไป ด้วย "ความ เศร้า สลัว"

⁶⁸ รวงทอง (เริ่ม) จันทพิมพะ, "หมอก เหมันต์, พิมพ์ไทย 3 (ตุลาคม 2494)

จำเจ และอ่อนระอา" การใช้คำต่าง ๆ คือ คลี่คลม รบรู้ เศร้าสั่ว จำเจและอ่อนระอา แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสรรคำใช้ได้อย่างเห็นภาพและได้ความรู้สึก

ตอนท้ายเรื่อง เสาวลักษณ์ได้ เข้าใจความรู้สึกและความต้องการของตัวเองอย่างถ่องแท้ เธอได้ตระหนักถึงความสุขในชีวิตครอบครัวและความอบอุ่นที่ได้รับจากผู้นำครอบครัวที่เข้มแข็ง อย่างเมธ ผู้เขียนบรรยายฉากภายนอกว่าเมธมักจะยังคลี่คลมอยู่เหมือนเดิม แต่เมธนั่นคือความ เย็นของชีวิตครอบครัว ความรู้สึกของตัวละครแปรเปลี่ยนไปแม้จากนั้นจะเป็นฉากเดิม

ในเรื่องสั้นบางเรื่องผู้เขียนเสนอตัวละครด้วยการบรรยายความรู้สึกของตัวละคร ให้สัมพันธ์กับฉากเพียงบางตอนของเรื่อง เช่นเรื่อง ฉันเป็นสุข น่าน้ำนม พิณทิพย์ทำไฟ เป็นต้น

เรื่องฉัน เป็นสุข เริ่มต้นเรื่องด้วยความร้อนของอากาศ อุณหภูมิความร้อนในเรื่องดูจะทวี ขึ้นเรื่อย ๆ เพราะนอกจากอากาศภายนอกจะร้อนแล้ว อารมณ์ความรู้สึกของตัวละครก็ร้อนไปด้วย เพราะต้องต่อสู้กับความรู้สึกในใจระหว่างอำนาจฝ่ายสูงกับอำนาจฝ่ายต่ำ ซึ่งอำนาจฝ่ายหลังทวี ความรุนแรงเป็นลำดับ

. . . เต็มสุขอยากให้ เขาพูดอีก หล่อนตื่นตื่นและทวาดกลัวอาการเจ็บบริมของชายนี้ ความคิดของหล่อนแล่นพลา้นแต่ไม่ยอมแสดงปฏิกิริยาออกมา เหมือน เก่าดูประหนึ่งว่าไอแดด ได้เผาผลาญความคิดบอบบางแบบผู้หญิงจนแห้งหายหมดแล้ว หรือจะเป็น เพราะหล่อนและ ชายแปลกหน้ากำลังสลบแดดเดี๋ยวนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างจึงดูปั่นป่วนและ เปลี่ยนแปลงไปหมด ให้ตายสิ!" เขาสาบานแบบผู้ชาย "ผมยอมทำอะไร ๆ ให้คุณได้ทุกอย่างนี้แน่! พอถึง นานหมอง เอรารถเข้าไปพักร้อนสักหน่อยไหม?

เขาเอื้อมมืออีกข้างหนึ่งไปกุมมือขาว ๆ ของ เต็มสุขซึ่งกุมมาลัยรถอีกต่อหนึ่ง ดูเหมือน ว่าระหว่างหล่อนและ เขามีประกายเกิดขึ้น มันอาจเป็นความรักทั้งภายนอกและภายในนั้น ด้วย เต็มสุขรู้สึกว่าร่างหล่อนเริ่มละลายเป็นอากาศเกือบหมด มันกลายเป็นธาตุเดียวกับ ร่างกาย่าหยาบคายข้างหล่อน ความรู้สึกเสียวปลาวูบขึ้นมาเหมือนฟ้าแลบ หัวใจหล่อน ปวดร้าวและสะเทือนสะท้านทั่วไป⁶⁹

⁶⁹ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "เพื่อเธอเท่านั้น," ใน เรื่องสั้นเกียรติยศของ นักเขียนสตรีผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2513), หน้า 112- 133.

คำและข้อความที่ขีดเส้นใต้ล้วนแต่เน้นย้ำให้เห็นความร้อน ทั้งการพูดถึงความร้อนโดยตรงและคำ
 แอบแฝงถึงพลังงานความร้อน เช่น "ไอแดด" "เผาผลาญ" "สลับแดด" ความร้อนนั้นทวีขึ้น
 จนผู้เขียน เปรียบ เทียบว่าเหมือนร่างของ เต็มสุขจะละลายไปกับอากาศ การใช้ความร้อนในเรื่องนี้
 เป็นสัญลักษณ์ เปรียบ เทียบกับความต้องการทางเพศ ยิ่ง เต็มสุขพยายามข่มกิเลส เธอก็ยิ่งพลังพล่าน
 จนทำให้ เธอปวดร้าวและสะเทือนสะท้านด้วยความละอายใจมากขึ้น

ข้อความตอนที่ยกมาจากเรื่อง ฉันเป็นสุข นี้ เป็นตัวอย่างของการเสนอตัวละครด้วย
 การบรรยายความรู้สึกของตัวละครให้สัมพันธ์กับฉาก โดยการใช้บุรุษที่สามรู้แบบมีขอบเขตจำกัด
 เฉพาะตัวละคร เอกฝ่ายหญิง

ตัวอย่างของการเสนอตัวละครโดยการบรรยายความรู้สึกของตัวละครให้สัมพันธ์กับฉาก
 โดยผู้เขียน เป็นผู้เล่าบุรุษที่สามแบบรู้แจ้งทุกประการ ได้แก่ ตอนที่หนึ่งในเรื่อง พิณทิพย์ทำไฟ
 ผู้เขียนบรรยายฉากสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกของชงข้างกับพิณทิพย์หลังจากที่ชงข้างเฝ้าสารภาพ
 รักกับพิณทิพย์ดังนี้

พิณทิพย์เอื้อมมือไปยึดแขน เขาไว้ เขาจึงดึงมือข้างนั้นมากุมไว้ด้วยมือทั้งสองข้าง แสงแดด
 ฤดูหนาวในกรุงเทพฯ ยังสดใสเพราะบรรยากาศไม่มีเมฆหมอกเหมือนภาคอื่น ใลอุ่นสว่างไสว
 พวยพุ่งเข้ามาทางหน้าต่างเดิมที่ เขาแลเห็นร้านไม้เขียวครีมีข้างนอก ได้กลิ่นดอกไม้รีนรวย
 รอบข้าง อากาศก็กริกริ้วด้วยกระแสนวกลบหลายอย่าง เป็นปฏิกริยาของกำลังดึงดูดด้วยวัยหนุ่ม
 สาวสมบูรณ์และ เต็มไปด้วยอิสระ เหลือเกิน⁷⁰

เมื่อใดที่ตกอยู่ในห้วงความรัก มนุษย์จะเห็นสิ่งแวดล้อมงดงามเสมอ ร.จันทพิมพะแสดงธรรมชาติ
 ข้อนี้ของมนุษย์ด้วยการบรรยายฉากให้สัมพันธ์กับความรู้สึกของตัวละคร แสดงแดดสว่างสดใสให้
 ใลอุ่นคือความกระจ่างชัดเมื่อประจักษ์แจ้งความในใจของกันและกัน สายตาได้เห็นรายละเอียด
 ของสีเขียวของต้นไม้ จมูกได้กลิ่นดอกไม้อบอวล และผู้เขียนได้ย้ำอีกด้วยว่าความสดใสนั้น เข้ากับ
 วัยหนุ่มสาวที่มองโลกรื่นรมย์อีกด้วย

⁷⁰ รวงทอง (เริ่ม) จันทพิมพะ, "พิณทิพย์ทำไฟ," ไพบูว์แดง 2 (1 มกราคม 2491)

เท่าที่ยกมานี้ เป็น เพียงตัวอย่างของการเสนอตัวละครไปพร้อม ๆ กับฉากโดยให้อารมณ์ และความรู้สึกของตัวละครสัมพันธ์กับฉาก ร.จันทิมพะใช้การเสนอตัวละครด้วยการบรรยายด้วย วิธีนี้หลายเรื่อง เธอจะให้ฉากให้เรื่องสั้นของเธอมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร และ ด้วยการใช้นวนภาษาที่สละสลวยด้วยคำที่เลือกใช้ ทำให้ผู้อ่านสร้างความรู้สึกคล้อยตามไปกับ ตัวละครได้

3.2.2 เสนอตัวละครจากบทสนทนา

ร.จันทิมพะ เสนอตัวละครจากบทสนทนา 2 ลักษณะคือ

3.2.2.1 บทสนทนาที่แสดงลักษณะนิสัยและความรู้สึกนึกคิดของผู้พูด

3.2.2.2 บทสนทนาที่พูดถึงตัวละครอีกตัวหนึ่ง

3.2.2.1 บทสนทนาที่แสดงลักษณะนิสัยและความรู้สึกนึกคิดของผู้พูด

บทสนทนาประเภทนี้ผู้เขียนจะให้น้ำหนักของการสนทนาอยู่กับตัวละครที่เป็น ผู้พูดนั้นโดยตรงจากคำพูดของตัวละครที่แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึก ผู้อ่านจะสามารถทราบ รายละเอียดจากการตีความคำพูดนั้นว่าตัวละครมีลักษณะนิสัยเป็นอย่างไร เรื่องสั้นส่วนใหญ่ของ ร.จันทิมพะนั้นผู้เขียนมักจะปูพื้นให้ผู้อ่านทราบภูมิหลัง บุคลิกและลักษณะนิสัยของตัวละครก่อนแล้วจึง เสนอตัวละครจากบทสนทนาที่จะสะท้อนความคิดกับบุคลิกภาพของตัวละครที่ผู้เขียนเสนอไว้ ตัวอย่าง เช่น เรื่อง หญิงน้อยน่าน้ำมัย

เรื่อง หญิงน้อยน่าน้ำมัย เปิดเรื่องด้วยบทสนทนาของตัวละครทางโทรศัพท์ ดังนี้

"ฮัลโล นีหญิงพูด มีรถใหม่คะวันนี้?"

ยายน้อยนึกว่าพี่เสียผ้าหรือ ไปก็เกอร์กระมัง เมื่อวานยังไปส่งเธอกับคุณอาผู้หญิง ตั้งหลายแห่ง พูดให้ถูกต้องทั้งโต๊ะทำงานแล้วก็ผีดัด เขาหลายต่อหลายแห่ง เพราะเอา รถเที่ยวส่งเที่ยวรับ เธอทั้งอาทิตย์ ทำไมถามยังงั้น?

"ไม่ตอบละคะ ถ้าคุณพี่พูดโยกโยกอยู่อีก"

"เอ ยายน้อยนี่!"

"อย่าเรียกยายน้อยยายนิดหน่อยเลย ราคาคาญจะตาย จะหาใครคร่ำเคราะ เกราะกรังอย่างคุณมียพจน์ พิศาล เป็นไม่มีอีกแล้ว อะไร! โลกเขาหมุนไปพันสุริยจักรวาล แล้ว ยังจะหลงติดอยู่ตามที่หมุนเบอร์สลากกินแบ่งเก่า ๆ ก็ได้ เตียวนี่ฉันไม่ใช่ยายน้อยนี่คะ

ฉันคือหญิงน้อย นักการบัญชีมาตั้งแต่ต้นปีแล้ว โปรดเรียกให้ถูกเสียที"

"สาธุ!"

"ทำไมคะ ฮัลโหล! นั่นคุณที่สาธุทำไม?"

"แม่คุณ ที่สาธุเพราะปลื้มใจแทนคุณอาทั้งสองและ... และโล่งใจแทนตัวเอง อีกด้วย เดี่ยวนี้น้องน้อยโตเป็นผู้ใหญ่เต็มที่แล้วต้องเรียกชื่อเต็มว่า นางสาวหญิงน้อย นราพันธ์ นักการบัญชีที่เพิ่งได้หมวกได้เสื้อครุยใหม่เอี่ยม แต่ยังมีสำนวนพูดชวนให้ปวดหัว อยู่ นั่นเอง คุณหญิงน้อยครับ กระผมยังมีรถใช้อยู่เพราะไม่สามารถจะเอาไปแทงม้า หรือวางประกันไปก็ เกอร์ให้คว่าไปหมดได้ในวันที่ไม่มีแข่งม้าหรือแข่งไปก็ เกอร์กัน เลย

"ดีแล้วนี่คะ คุณที่ช่วยพาคุณแม่ที่ยอมรับปากว่าจะพาฉันไปร้านตัดเสื้ออีกทีได้ไหมคะ "

"ขอโทษ ถ้าคุณอาผู้หญิงไม่รังเกียจจะเอาคนขับของพี่ไปแทนละก็"

"ฉันรังเกียจ คนขับรถไม่รู้ว่าจะพาเราไปกินข้าวกลางวันไหน แต่คุณที่รู้ดี กราบละคะ คราวนี้คุณแม่ไม่ยอมให้ฉัน เลือกลูกตัวเอง เพราะท่านจะไปในงานรับปริญญา นี้ด้วย ท่านว่าท่านไม่ยอมไปขายหน้าท่ามกลางแขก หรือผู้หลักผู้ใหญ่ที่รู้จักท่ามกลางแขก หรือ ผู้หลักผู้ใหญ่ที่รู้จักท่านดี คุณแม่กลัวฉันจะแต่งตัว...ง่า...ไม่เหมาะกับ เป็นลูกสาว ท่านในงานแรกที่ฉันจะได้แสดงตัวเต็มตัวว่าเป็นผู้ใหญ่แล้วท่านขอควบคุมคราวนี้คราวเดียว ที่แล้วมาฉันถึงแต่งตัวตามสบาย แล้วก็ไปซื้อหาก็กับเพื่อนฝูงเสมอ คุณแม่ว่าคราวนี้จะแรง เป็นบ้า... เอ้อ...จะแต่งตัวตามใจไม่ได้ ท่านไม่เกี่ยวข้องกับที่แล้วมาและ เรื่องราวนี้เป็นเหตุการณ์พิเศษ คุณพี่ไปช่วยสนับสนุนหน่อยเถอะ"

"ทั้งอาทิตย์นี้ยังไม่เสร็จอีกเรอะ "

"นั่นเทียวห่าผ้า! คุณพี่ก็...แก่จะตาย อีกแล้ว! นี่เราจะต้องตัดเสื้อเร่ง"

"เรา! ลูกข้างจะได้สวมกระโปรงราตรีด้วยเรอะ ลูกข้างสูงเกือบหกฟุต หน้าอกก็กับเอว..."

"อู๊ย! เอาไปขับรถแล้วก็สนับสนุนหญิงน้อยในเรื่องแบบเสื้อสักประเดี๋ยว ถ้าฉันชอบ เสื้อคอลึกคุณพี่คอยดูทางตาฉันแล้วรีบชมขึ้นก่อน คุณแม่เชื่อถือคุณพี่หรือ เห็นเรามีสองเสียงอยู่แล้ว ท่านจะได้คัดค้านน้อยลงแล้วก็ เรื่องข้าวกลางวันอีก"

"วันนี้พี่ไม่กินข้าวกลางวัน จะถลุงงานที่ค้างมาทั้งอาทิตย์เพราะเธอให้เสร็จ"

"โอ้! คุณปิยะพจน์! งานรับปริญญาบัตรคราวนี้สำคัญยิ่งใจคุณที่ใคร ๆ เขาคอยจ้องว่าฉันจะแต่งตัวยังไง ดุสิตของจ้องเด่นรำรอบแรก ชีโนภาสถึงพ่นกับใครต่อใครว่า สายสรรค์จะต้องแต่งตัวทันสมัยที่สุด เสวต..."

แต่เสียงตามสายสวดขึ้น

"คิ๊วะ ประจัญ คันธง แล้วนายอะไรต่อนายอะไรกำลังจะขอความรักหญิงน้อย เพราะแต่งตัวได้ทันสมัยเป็นเยี่ยม" ปิยะพจน์ตะคอกตอบมาตามสาย "ขอตอบเป็นคำขาดว่าวันนี้ข้าพเจ้าจะไม่ยอมรับการมีส่วนร่วมด้วยเป็นอันขาดในการที่จะเอาแบบเสื้อเป็นเครื่องมือชี้ขาดชีวิตของผู้ชายดี ๆ ตั้งเยอะแยะยังงั้น ข้าพเจ้าขอมอบหน้าที่ให้กับคนชั่วบรรด เลิกกันที"⁷¹

จากบทสนทนาของหญิงน้อยกับปิยะพจน์ข้างต้นนี้ นอกจากจะอธิบายความสัมพันธ์ของหญิงน้อยและปิยะพจน์ บอกภูมิหลังของหญิงน้อยว่าเป็นบัณฑิตทางบัญชี และยังแสดงลักษณะนิสัยของผู้พูดว่าหญิงน้อยเป็นคนเอาแต่ใจตัว ชอบเด่น และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ส่วนปิยะพจน์แม้จะเป็นคนช่างเล่นสนุกสนานแต่เขาก็เป็นคนเอาการเอางานรับผิดชอบต่องาน และไม่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่เขาเห็นว่า เป็นสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น เรื่องเสื้อผ้าของผู้หญิง

3.2.2.2 บทสนทนาที่พูดถึงตัวละครอีกตัวหนึ่ง

คำพูดที่ตัวละครตั้งแต่สองตัวขึ้นไปสนทนากันถึงตัวละครที่เป็นบุคคลที่สามทำให้ได้รู้จักตัวละครที่กล่าวถึงซึ่งมักจะเป็นตัวละครเอก บทสนทนานั้นอาจเป็นบทสนทนายาระหว่างตัวละครเสริมกับตัวละครเอกหรือระหว่างตัวละครเสริมด้วยกันเอง หรืออาจเป็นบทสนทนาลอย ๆ โดยไม่แสดงตัวผู้พูดก็ได้ กลวิธีการเสนอตัวละครลักษณะนี้มักปรากฏในตอนต้นของเรื่องโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแนะนำตัวละครให้ผู้อ่านได้รู้จัก

⁷¹ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ผู้ชายคนเดียว," พิมพ์ไทย 3 (มกราคม 2494)

บทสนทนาที่พูดถึงตัวละครอีกตัวหนึ่งนี้สามารถใช้เสนอตัวละครทั้งลักษณะทางกายภาพ ลักษณะนิสัยและคุณสมบัติด้านอื่น เช่น บทสนทนาของคุณหญิงพะเยาว์กับบรรณพใน เรื่อง ผู้ชายคนเดียว ตอนต้น เรื่อง คุณหญิงพะเยาว์พยายามจะชักชวนบรรณพให้สนใจยุพาดังนี้

" . . . ดุชิ! ยุพาเป็นนักเขียนบทละครชวนสลดที่มีชื่อโด่งดังเดี๋ยวนี้ ใบหน้าเขาเป็นหน้าศิลปินแท้ทีเดียวนะ เขาเขียนบทละครเศร้าก็เพราะเขามักมีเรื่องเศร้า ๆ ส่วนตัว และมีนัยน์ตาโศกเสียด้วย ฉันเคยเห็นผู้แทนราษฎร- -ง่า! - -นักการเมืองที่ไม่อยู่ในขอบเขตคณธรรมคาไปนั่งนำตาไหลเพราะเรื่องชวนสลดของยุพาเสมอ คุณพ่อน่าจะชวนเขาเมื่อคุณชอบละครสลดเหลือเกิน"

"ก็คงจะชวน- -ชื่อใครครับ- -นามปากกาเขียนละครของม้า- -เอ๊ย! ของหญิงกระดุกใหญ่ที่นั่งตาโศกอยู่บนม้าสามขาของคุณที่ผู้หญิง"⁷²

คำพูดของคุณหญิงพะเยาว์ตอนต้นบอกภูมิหลังของยุพา คำพูดของบรรณพแม้จะเพียงสั้น ๆ ไม่ก็คำก็สามารถบอกลักษณะทางกายภาพของยุพาได้ คำว่า "ม้า" ที่บรรณพเปลือยปากออกมาบ่งบอกว่ายุพาเป็นหญิงที่มีรูปร่าง เทอะทะราวกับม้าและหน้าตาคงไม่น่าดู คำว่า "กระดุกใหญ่" ก็เน้นย้ำว่ายุพาเป็นหญิงร่างใหญ่ และ "ตาโศก" ที่แม้บรรณพจะไม่สนใจในรูปโฉมของเธอก็ยังสะดุดกับนัยน์ตาคู่นั้น จึงเหมือนบทสรุปว่าถึงยุพาไม่ใช่ผู้หญิงสวย แต่นัยน์ตาเศร้าของเธอให้ความรู้สึกว่าเป็นผู้หญิงที่มีอารมณ์อ่อนไหวและมีความในใจ เบื้องหลังนัยน์ตาโศกนั้น บทสนทนาจึงให้ลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอกฝ่ายหญิงคือยุพาและยังสะท้อนบุคลิกภาพของยุพาอีกด้วย

บทสนทนาที่พูดถึงตัวละครนั้นอาจเป็นเพียงบทสนทนาดลอย ๆ โดยไม่ปรากฏตัวผู้พูด เช่น เรื่อง หนูจ๋า หลังจากเปิดเรื่องด้วยการแสดงความคิดของผู้เขียนโดยตรงแล้วแนะนำตัวละครเอกฝ่ายหญิงคืออัญชัญ ด้วยบทสนทนาดังนี้

⁷² รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ผู้ชายคนเดียว," พิมพ์ไทย 3 (มกราคม 2494)

"ทำไมอัญชัญจึงแต่งงานกับนายสมบัติ?"

"บางที่อัญชัญเห็นแก่เงินทองของพ่อค้าคนนั้น"

"เหลวไหล อัญชัญเลี้ยงตัวเองมาแต่รุ่นสาว เมื่ออัญชัญแต่งงานกับนายสมบัตินี้ใคร ๆ ก็รู้ว่าอัญชัญมีรายได้คงงามจากสถานผดุงครรภ์อยู่แล้ว กระทั่งขยายงานออกใหญ่โตเป็นสถานเลี้ยงเด็กและสถานพยาบาลคนไข้ที่สาธร"

"งั้นคงเป็นเพราะนายสมบัติเคยเป็นคนไข้ของอัญชัญ บางที่อัญชัญจะแต่งงานกับนายสมบัติเพราะสงสารเขาอย่างเดียวกันก็ได้ บางที่อัญชัญเกิดเขวขึ้นว่าเคยช่วยหญิงมีครรภ์ ลูกคนอื่นที่มาจ้างเลี้ยงและคนป่วยไข้คนอื่นอีกด้วย เผอิญตาสมบัติเป็นคนไข้ขนาดเสียเสียด้วย เลยขย้าเอาอัญชัญจนเข็ดความใจดีของตัวเองไปอีกนาน - -หรือใจก็ไม่รู้ล่ะ"

มิตรสหายของอัญชัญถกเถียงถึงหล่อนหลายอย่าง แต่ไม่มีใครล่วงรู้แน่นอนว่าบทเรียนเรื่องสามีเกกมะเทรกก่ถึงแก่กรรมไปแล้วทำให้อัญชัญได้คิดขึ้นหรือ เปล่าใน เรื่องที่หล่อนเป็นคนชี้สงสารเสียจริง ๆ....⁷³

บทบรรยายข้างท้ายบทสนทนาอธิบายให้รู้ว่าบทสนทนาข้างต้นนี้เป็นบทสนทนาของเพื่อน ๆ ซึ่งไม่ปรากฏเป็นตัวละครในเรื่อง เพียงแต่เป็นส่วนหนึ่งของบทสนทนาตอนเปิดเรื่อง เพื่อแนะนำผู้อ่านให้อัญชัญและสมบัติสามีที่ล่วงลับไปแล้วของอัญชัญ ทำให้ผู้อ่านได้ทราบภูมิหลังของอัญชัญว่ามีอาชีพเป็นพยาบาล เลี้ยงตัวเองมาตั้งแต่รุ่นสาวจนสร้างเนื้อสร้างตัวมีหลักฐานมั่นคง และทราบอุปนิสัยของอัญชัญว่าเป็นคนชี้สงสาร มีเมตตาต่อผู้อื่น ความมีเมตตาสงสารทำให้เธอตัดสินใจแต่งงานกับนายสมบัติที่เป็นผู้ขายเกกมะเทรกกคนหนึ่ง และอัญชัญคงไม่มีความสุขในชีวิตสมรสจนกระทั่งสามีได้ตายจากไป

เรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะที่ใช้บทสนทนาพูดถึงตัวละครอีกตัวหนึ่งจึงมีทั้งบทสนทนาที่ผู้พูดเป็นตัวละครในเรื่อง กับบทสนทนาที่ผู้พูดไม่ปรากฏเป็นตัวละครในเรื่อง การเสนอตัวละครด้วยวิธีนี้จะพบในตอนเปิดเรื่อง เพื่อแนะนำตัวละครซึ่งมักจะ เป็นตัวละครเอก

⁷³ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "หนูจำ," ใน เรื่องสั้นเกียรติยศของนักเขียนสตรี-ผู้ยิ่งใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม), หน้า 81-82.

จะเห็นได้ว่าบทสนทนาที่ปรากฏในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะไม่ว่าจะแสดงไว้ในลักษณะใด ก็มีส่วน เสนอตัวละครในลักษณะกายภาพ ลักษณะนิสัย และคุณสมบัติด้านอื่นด้วย

3.2.3 เสนอตัวละครจากพฤติกรรม

นอกจากการเสนอตัวละครจากบทบรรยายและจากบทสนทนาแล้ว พฤติกรรมของตัวละครที่แสดงไว้ในเรื่องจะเป็นสิ่งที่สรุปลักษณะนิสัยและคุณสมบัติที่ผู้เขียนได้แสดงไว้ในบทบรรยายหรือสนทนา นอกจากนั้นพฤติกรรมของตัวละครยังเป็นส่วนสำคัญของเรื่องสั้น เพราะตัวละครเป็นผู้กระทำเหตุการณ์ต่าง ๆ เรื่องสั้นนั้นจึงสมบูรณ์ไม่ได้ถ้าขาดการเสนอตัวละครจากพฤติกรรม

ตัวอย่างของการเสนอตัวละครจากพฤติกรรม เช่น เต็มดวงในเรื่อง พุ่มนี้ยังนาน เต็มดวงเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ผู้เขียนกำหนดไว้ตั้งแต่ตอนเปิดเรื่องว่าเป็นหญิงเจ้าอารมณ์ ปกติเธอเป็นหญิงสาวเรียบร้อย ฉลาดและอ่อนโยน แต่มีข้อเสียคือเป็นคนใจร้อนต้องตอบสนองความต้องการของตัวเองในทันที เธอมีคติประจำใจว่า "พุ่มนี้ยังนาน" เพราะเธอเชื่อว่าถ้าเธอไม่รีบจัดการสนองความต้องการปรารถนาของตัวเอง เธออาจลืมความปรารถนานั้น เต็มดวงขอร้องให้สิโรษพี่ชายของสิริเพื่อนสนิทของเธอช่วยเหลือหุ้นส่วนบริษัทที่เธอเป็นที่ปรึกษากฎหมาย ทั้ง ๆ ที่เต็มดวงก็อึดอัดใจกับการขอร้องเพราะเธอรู้ว่าสิโรษต้องการหมั้นกับเธอ เธอไม่อาจบอกสิโรษตามตรงได้ว่าเธอไม่ได้รักเขาและไม่อาจรับหมั้นเขาได้ เพราะกลัวว่าจะมีผลกระทบเรื่องงานที่เธอขอให้สิโรษช่วย เธอจึงขอผิดการตัดสินใจที่จะบอกสิโรษไปก่อน ขณะที่เธอออกมาเดินเล่นหน้าบ้านเพื่อระงับความวุ่นใจ มีชายแปลกหน้าจู่โจมเข้ามาจับตัวเธอไว้ บังคับให้เธออยู่เฉย ๆ เธอมั่นใจว่าชายผู้นั้นต้องเป็นขโมยที่จะปล้นเครื่องเพชรที่สิโรษเตรียมมาเป็นของขวัญหมั้นเธอ เขากอดและจูบเธอ จูบนั้นได้สร้างความรัญจวนให้กับเต็มดวงมาก เธอรู้สึกตกใจที่รสสัมผัสได้สร้างความพึงพอใจให้กับเธอมากเช่นนั้น เธอจึงรู้สึกละอายใจ เธอใช้เล่ห์มารยาให้ชายแปลกหน้าจูบเธอก่อน เต็มดวงฉวยโอกาสขณะที่เขาจูบเธอเป็นครั้งที่สองชักปืนออกจากกระเป๋าทิ้งของชายแปลกหน้าและลั่นไกไปที่เขา แต่แล้วเรื่องกลับเป็นว่าผู้ชายผู้นั้นเป็นตำรวจที่สิโรษขอให้มาอารักขาเครื่องเพชร เต็มดวงทราบเรื่องก็ตกใจจนสิ้นสติ เธอได้บทเรียนว่าความใจร้อนไม่รอบคอบของเธอทำให้เธอเกือบเป็นผู้ร้ายฆ่าคนตาย

พฤติกรรมของ เต็มดวงในเรื่อง เกิดจากความขัดแย้งในใจคือความต้องการสนองอารมณ์ปรารถนาของตัวเองกับความ เป็นกุลสตรี จูบของชายแปลกหน้าได้สร้างความรัญจวนใจจน เต็มดวง

เกิดความรู้สึกผูกพันวูบไหวไปกับชายแปลกหน้า และพอใจในรสสัมผัสนั้น เป็นอย่างมาก หญิงที่ได้รับ การอบรมบ่มนิสัยมา เช่น เต็มดวงจะรู้ว่านี่คือความรู้สึกของอำนาจฝ่ายต่ำ เต็มดวงจึงจะอายใจและ นึกตำหนิตัวเองอย่างรุนแรง ทางออกของ เต็มดวงคือรีบตัดสินใจก่อนที่อำนาจฝ่ายต่ำจะฉุดรั้ง เธอไป มากกว่านี้ เต็มดวงจึงทำร้ายชายแปลกหน้า เมื่อจังหวะและโอกาสอำนวย การทำเช่นนี้แทนที่จะ เป็น ทางออกเพื่อดับข้อขัดแย้งในใจของ เต็มดวง กลับทำให้เรื่องราวดำเนินไปผิดทางหมด

เต็มดวงมีลักษณะนิสัยที่ขัดแย้งกัน อยู่ไม่น้อย กล่าวคือ จากนิสัยของเธอที่ผู้เขียนผู้นั้น ว่าเป็นคนใจร้อน ไม่ชอบผิดวันประกันพรุ่ง สิ่งใดที่เป็นความต้องการของเธอ เธอจะรีบตอบสนอง ความต้องการ แต่เมื่อถึงคราวที่ต้องตัดสินใจบอกสิโรชาว่า เธอไม่รักเขา เธอกลับผัดผ่อนการ ตัดสินใจให้ยืดเยื้อ เมื่อเธอต้องกำจัดชายแปลกหน้าที่เธอแน่ใจว่า เขาเป็นขโมยก่อนที่เขาจะลงมือ ขโมยและก่อนที่อารมณ์ของเธอจะเคลิบเคลิ้มไปกับเขามากกว่านี้ เต็มดวงกลับตัดสินใจในทันทีทันควัน การตัดสินใจทั้งสอง ครั้งของ เต็มดวงแสดงลักษณะนิสัยที่ขัดแย้งกันของ เต็มดวงว่า เธอใจร้อนใน เรื่องที่ เธอต้องการแต่ใจเย็นในเรื่องที่เธอไม่ต้องการ ในกรณีของชายแปลกหน้า แม้เธอจะเคลิบเคลิ้มไป กับรสสัมผัสอัน เป็นความต้องการของอำนาจฝ่ายต่ำแต่ก็ต้องพ่ายแพ้แก่อำนาจฝ่ายสูงคือความอายใจ และตระหนักในหน้าที่ของตนเอง ทำให้เต็มดวงมั่นใจว่าเธอต้องการกำจัดชายแปลกหน้าก่อนที่เขาจะ มีโอกาสขโมยหรือทำร้ายคนในบ้านของสิโรชา ในกรณีของสิโรชา เต็มดวงไม่ต้องการจะบอกสิโรชาตาม ตรงว่าเธอไม่รักเขาและไม่อาจรับหมั้นเขาได้ เพราะเกรงผลกระทบต่ออันจะ เกี่ยวข้องมาถึงงานที่เธอ ขอร้องให้สิโรชาช่วย นับได้ว่าพฤติกรรมของ เต็มดวงในเรื่องที่แสดงออกจากการตัดสินใจของ เต็มดวง ได้เสนอให้ผู้อ่าน เห็นลักษณะนิสัยที่ขัดแย้งกันของ เต็มดวงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และแสดงความคิดของผู้เขียน ด้วยว่าการทำอะไรไม่ควรใจร้อน ควรพิจารณาให้รอบคอบก่อน

กลวิธีการ เสนอตัวละครในเรื่องของ ร.จันทิมพะทั้งสามแบบคือ เสนอตัวละครจากบทบรรยาย จากบทสนทนา และพฤติกรรมจะผสมผสาน เข้าด้วยกัน ในการ เสนอตัวละครเรื่องหนึ่ง ๆ บทบรรยาย บทสนทนาและพฤติกรรมของตัวละครจะสอดคล้องต่อกัน ตัวละครจึงจะมีลักษณะสมจริงและ เสนอ เรื่องราว ที่เป็นไปได้ ลักษณะเด่นของกลวิธีการ เสนอตัวละครของ ร.จันทิมพะได้แก่การ เสนอตัวละครจากบท บรรยาย ผู้เขียนใช้กลวิธี เสนอโดยใช้ผู้เล่าบุรุษที่สามมากที่สุดและ เสนอตัวละครในด้านอารมณ์ความรู้สึก นึกคิดของผู้พูด ส่วนการ เสนอตัวละครจากพฤติกรรมเด่นในด้านของการ เสนอพฤติกรรมความขัดแย้งในใจ ของตัวละครได้อย่างน่าสนใจ

จากการศึกษาวิเคราะห์ตัวละครในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะในด้านประเภทของตัวละคร และกลวิธีการเสนอตัวละครได้ข้อสรุปว่า ตัวละครที่มีบทบาทเด่นและเป็นผู้ถ่ายทอดทัศนะของผู้เขียน มักจะเป็นตัวละครฝ่ายหญิง นอกจากมีบทบาทเด่นในแต่ละเรื่องแล้ว ผู้เขียนยังให้รายละเอียดแจ่มแจ้ง อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเอกฝ่ายหญิงมากกว่าตัวละครประเภทอื่น ๆ ตัวละครเอกฝ่ายหญิง ที่ผู้เขียนเสนอจึงได้ถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในอุดมคติและความรักและการแต่งงานอันเป็นแนวคิดที่เด่นในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ ผู้เขียนเสนอตัวละครด้วยกลวิธีการบรรยายการสนทนาของตัวละคร และจากพฤติกรรมของตัวละครผสมกันไป โดยอาศัยความสามารถในการใช้ภาษาที่จะแจ่มแจ้งความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของตัวละคร โดยเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายหญิงได้อย่างน่าสนใจ ทำให้ตัวละครของ ร.จันทิมพะ โดยเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีลักษณะนิสัยหลากหลายและน่าสนใจ มีพัฒนาการทางความคิดและพัฒนาการทางอารมณ์ อันทำให้ผู้เขียนประสบความสำเร็จในการเสนอตัวละคร เพื่อแสดงความคิดของผู้เขียนมายังผู้อ่าน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย